

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
לך לך
ב' – ח' מרחשון תשפ"ה

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'

או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ״ק אדמו״ר עט״ר
מוהרא״ש
ר׳ אליעזר שלמה בן
ר׳ מנחם זאב זי״ע

לזכות מורנו ורבנו הרה״צ
ר׳ יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט״א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ״ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד :

הַלְמוּד בָּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יִהְיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

ואל תגמרי — לדון מיניה, אלא כפי שדעתכם נוטה. דאין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות. כדתניא במסכת נדה בשילהי פרק שני (כ, ב): רבי ראה דם בלילה וטימא, ראה ביום וטיהר, המתין שעה אחת וראהו, חזר וטימא. אמה: אוי לי שמא טעיתי. ומשקיען: דראי טעה, דתניא: לא יאמר חכם אילו היה (לא) [צריך להיות: לח] היה טמא, אלא אין לדיין אלא מה שעיניו רואות.

והוא הדין לדבר התלוי בסברא. דאין לו אלא מה שעיניו רואות. מה שלבו רואהו. ובפרק קמא דסנהדרין נפקא לן מ"ועמכם בדבר המשפט" – עמכם בדבר, עמכם במשפט, אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות. **סברא היאך** — בריא שאמר "פלוני יירש שדה פלונית", מי אמר רבי יוחנן בן ברוקה דקני, כיון דראוי ליורשו: **כר אוריתי** — ראוי להוריש מיד שהולך למות, וקרינא ביה "ביום הנחילו את בניו". **דאמר ליה רבי נתן לרבי** — שסידר המשנה. **שניתם משנתכם** — אתם שבארץ ישראל. **כרבי יוחנן בן ברוקה** — דאמר: אם אמר על מי שראוי ליורשו — דבריו קיימין. **רבי נתן** — בבלי היה. **שניתם** — בכתובות: לא כתב לה לאשתו בכתובתה "בנין דיכרין דיזהו ליכי מינאי" — אם תמותי בחיי ואירש כתובתיך, בניי הזכרים שתלדי לי הם יירשוה לאחר מותי, יתר על חלקם שיחלקו עם אחיהם שיהיו לי מאשה אחרת. **שהוא תנאי בית דין** — שבית דין תקנו כתובת בנין דיכרין, כדאמרינן בכתובות, כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו, דאם נותן לבתו — אינו יוצא מזרעו אם בתו מתה קודם בעלה, שירשו בניה את כתובתה אחר מות אביהם. והוה שיהא שם מותר דינר, שלא תעקר נחלה דאורייתא, כדאמרינן התם. אלמא: מוריש האב לבן בין הבנים, כרבי יוחנן בן ברוקה, והיה לכם לשנות משנתכם כדברי הבל, ולא אליבא דיהודאה **ואמר** ליה **רבי יסבון תנן** — ודברי הבל היא. הדר אמר רב: לילדות ושטות היה בי שהעותי פני בנתן הבבלי, ודחיתיו בדבר שאינו. דתדאי "ירתון" תנן, דהא קיימא לן דכתובת בנין דיכרין לא טרפא ממשעבדי ממה שמכר אביהן. ואם "יסבון" תנן, דמשמע לשון מתנה — הוה משמע מעכשיו, ואם מכר לאחד (מהן) הוי טרפא ממשעבדי. שהרי כל נכסיו משועבדים לכתובות אמן, ואי מההיא שעתא חלה מתנתו — הוה טרפא ממשעבדי. אלא משום הכי אמרינן לשון "ירתון", דלשון ירושה אינו אלא לאחר מיתה, משום הכי לא מטרפא ממשעבדי, דלא חלה עד לאחר מיתה. על ברחין "ירתון" תנן, ויפה הקשה לי רבי נתן. **מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא** — יתור לשון הוא דלא צריך. **ושמע מינה אפילו סברא קאמר** — ואפילו תנינן "יסבון", מהילתיה דרבי נתן דאמר: שניתם כרבי יוחנן — איכא לאוהנחי דבברא קאמר רבי יוחנן, ומיפשטא בעיא דרבא לגמרי. ולא האריך כל כך אלא כדי לסיים בדבריו של רבי. ורבי נתן דהוה מקשה לרבי, איכא למימר דתני "יסבון", וסבירא ליה דטרוף ממשעבדי. ורבי שסתם כרבי יוחנן בן ברוקה — משום דהכי סבירא ליה, בדאמרינן לעיל: אמר רבי זריקא אמר רבי אמי אמר רבי חנינא אמר רבי יוסי אמר רבי: הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה. **האי סברא** — דדיבור לאחד ומיעט לאחד בלשון ירושה כי הבא, שיורשין כתובת אמן והמותר של שתי כתובות חולקין. **אמר ליה רב פפא לאביי** — רב פפא לאו אבעיא דרבא קאי, דהא איפשיטא. אלא אמאי דקאמר ליה רבי לרבי נתן. והכי קאמר: למה ליה לרבי למימר לרבי נתן: "יסבון" תנן, לאוקומי מתניתין לדברי הכל? וכי תנינן נמי "ירתון" — דברי הכל היא דהא בין למאן דאמר "יסבון" תנן, בין למאן דאמר "ירתון" תנן, איכא לאקשויי: אמאי קניא האי מתנה בלל? הא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ובשעת נשואין לא באו הבנים לעולם שהוא מקנה להם בתובה. ואפילו לרבי מאיר דאמר אדם מקנה כו' — הני מילי לדבר שישנו בעולם, דכיון דהמקבל בעולם — יכול הנותן לשעבד עצמו לו שיתן לו מה שיקנה לו. אבל הכא — לא מצי משעבד נפשיה. **אלא תנאי בית דין שאני** — דאלים תנאי בית דין, משום דהפקר בית דין, להקנות אפילו לדבר שלא בא לעולם. והכא נמי אלים תנאי בית דין. ואף על גב דאמרי רבנן לשון ירושה בעלמא לא קני — הכא קני, ואפילו כרבנן אתיא מתניתין. **אמר ליה משום דמפיק לה בלשון יתרון** — הא דלא קאמר ליה הכי, משום דהוה אמר ליה רבי נתן: ומפני מה דנתהם לשון "יסבון" ולתניהם לשון "ירתון" — אלא משום דלבך נוטה אחר רבי יוחנן בן ברוקה. ומשום הכי אמר ליה "יסבון" תנן. והדר מתחרט רבי בעצמו, משום דכי הוה מקשי ליה אמאי שניתם "ירתון" — מצי אמר ליה: משום הכי שנינן "ירתון" — לומר דלא טרפא ממשעבדי. **לאו מלתא היא דאמרי** — דודאי לא היה צריך רבי לומר "יסבון" תנן, דבלא שום דיוק מתניתין אפילו כרבנן אתיא. דהא קתני בסיפא דההיא משנה דכתובות: אף על פי שלא כתב לה "בנן נוקבן וכו' ומיתתן מנכסיו אחר מיתתי", כדאמר רבי אלעזר בן עזריה לקמן. וזה לשון מתנה בסוף, אפילו רבנן מודו, כדתנן במתניתין: כתב לשון מתנה בין בתחלה בין באמצע בין בסוף — דבריו קיימין, ואוקימנא אפילו בשני בני אדם ושני שדות, ובלבד שיהא תוך כדי דבור. והכא, שתי תקנות הללו, כיון דבבת אחת תקנו — הוי כמו תוך כדי דבור. והאי דקתני לשון "ירתון" — לאשמועינן מתניתין דרבנן מודו אפילו בשני בני אדם ושתי שדות.

ממאי

ושמע מינה אפילו בברייא נמי — אפילו בלא תנאי בית דין. דהכי משמע המשנה: לא כתב לה — חייב, מפני שהוא תנאי בית דין. אבל כתב לה, אפילו בלא תנאי בית דין — חייב. דבברייא נמי קאמר. אמר ליה: והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. ואם כן, אפילו כתב לה, על ברחך לא קנו אלא משום תנאי בית דין. והכא נמי, אף על גב דבברייא לא קנו — הכא קנו, משום דהוי תנאי בית דין!

מַגְמַר נַמִּי לָא תִּגְמְרוּ מִינֵּיהּ - דְּאֵין לַדַּיָּין אֶלָּא מַה שֶּׁעֵינָיו רוֹאוֹת. בְּעֵי רָבָא: בְּבְרִיָּא הֵיאָךְ? כִּי קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה - בִּשְׁכִיב מְרַע, דְּבַר אוֹרְחֵיהּ הוּא, אֲבָל בִּבְרִיָּא - לָא. אוֹ דִלְמָא אֲפִילּוּ בִּבְרִיָּא נַמִּי? אָמַר לֵיהּ רַב מְשַׁרְשְׁיָא לְרָבָא: תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר לוֹ רַבִּי נָתָן לְרַבִּי: שְׁנִיתֶם מִשְׁנַתְכֶם כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה, דְּתַנַּן: לֹא כָּתַב לָהּ "בָּנִין דִּיכְרִין דִּיהֲוֵין לִיךְ מִינַּאי, אֵינוֹ יוֹרְשָׁן כֶּסֶף כְּתוּבָּתֵיךְ יוֹתֵר עַל חוּלְקֵיהוֹן דְּעִם אֲחוּהוֹן" - חַיָּיב, שֶׁהֲנֵי בֵּית דִּין הוּא! וְאָמַר לוֹ רַבִּי: "יִסָּבוּן" תָּנַן. וְאָמַר רַבִּי: יְלָדוּת הָיְתָה בִּי וְהֶעֱוֵתִי פָּנַי בְּנָתָן הַבַּבְלִי, אֶלָּא דְּקַיְימָא לַן: בְּנִין דִּכְרִין לָא טָרְפָא מִמַּשְׁעַבְּדֵי, אִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ "יִסָּבוּן" תָּנַן, אַמַּאי לָא טָרְפָא מִמַּשְׁעַבְּדֵי? אֶלָּא שְׁמַע מִינָּהּ: "יִרְתוּן" תָּנַן. מַאן שְׁמַעְתָּ לֵיהּ דְּאִית לֵיהּ הַאי סְבָרָא - רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה, וּשְׁמַע מִינָּהּ: אֲפִילּוּ בִּבְרִיָּא. אָמַר לֵיהּ רַב פַּפָּא לְאַבַּיֵי: בֵּין לְמַאן דְּאָמַר "יִסָּבוּן", וּבֵין לְמַאן דְּאָמַר "יִרְתוּן", הָא אֵין אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם! וַאֲפִילּוּ לְרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר: אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם, הָנֵי מִילֵּי לְדָבָר שֶׁיֵּשְׁנוֹ בָּעוֹלָם, אֲבָל לְדָבָר שֶׁאֵינוֹ בָּעוֹלָם לָאו אֶלָּא, תְּנַאי בֵּית דִּין שָׁאנֵי, הָכָא נַמִּי - תְּנַאי בֵּית דִּין שָׁאנֵי! אָמַר לֵיהּ: מִשּׁוּם דְּקָא מְפַיֵּק לָהּ בִּלְשׁוֹן "יְרִתוּן". הֲדַר אָמַר אַבַּיֵי: לָאו מִילְּתָא הִיא דְּאָמְרִי, דְּתַנַּן: לֹא כָּתַב לָהּ "בָּנִין נוֹקְבִן דִּיהֲוֵיִין לִיכִי מִינַּאי יִתְּנָן לְרַבִּי: חַיָּיב, שֶׁהוּא תְּנַאי בֵּית דִּין; דְּתִיתְלַקְחָן לְגוּבְרִין" - חַיָּיב, שֶׁהוּא תְּנַאי בֵּית דִּין; וְהָוֶה לֵיהּ בְּמַתָּנָה וְלֵיהּ בִּירוּשָׁה, וְכָל לֵיהּ בִּירוּשָׁה וְלֵיהּ בְּמַתָּנָה - אֲפִילּוּ רַבָּנָן מוֹדוּ. אָמַר לֵיהּ רַב נַחוּמִי, וְאִית דְּאָמַר רַב חֲנַנְיָה בַּר מָנְיוּמִי לְאַבַּיֵי:

ממאי

ממאי דבחד בי דינא איתקון — דלידחו בתוך כדי דבור? דלמא בתרי בי דינא איתקון, ולא קאי האי אהאי כלל, ולא מהני לשון מתנה דזה אזה לא **סלקא דעתך** — דבתרי בי דינא איתקון, **אף הבנות אינן נוחלות אלא לאחר מיתת אביהם** — ובחייו אין כופין אותו לזון את בניו, דאמרינן בכתובות. אלא כפינן ליה אסיתא בציבורא, וליקו ולימא "עורבא בעי בנו, וההוא גברא לא בעי בני". **דיל<u>פ</u>ינן תקנה מתקנה** — דסיון דבחד בי דינא תקון להו, ולא מפורש בתקנות חילוק בין זו לזו — מסתמא בחד ענין תקנינהו. אבל אי בתרי בי דינא איתקון — דלמא חד בי דינא קאי אמחמים, וחד אלאחר מיתה, והיכי יליף האי מהאי? **לעולם אימא לך בתרי בי דינא איתקון** — ואין כאן תוך כדי דבור, ומשום הכי אצטריך למימר לרבי "יסבון" תנן. ומיהו, תקנתא מתקנתא ילפינן, דבי דינא בתרא מעין בי דינא קמא תקינו, דלא תקשי תקנתא אתקנתא, דלא לימרו: מאי שנא תקנה זו דבתובות בנין דיכרין דלאחר מיתה קבתב בה "ירתתך", ומאי שנא זו דאיתקנא מחיים? ומיהו, בעיא דהכא אפשיטא ממילתיה דרבי נתן, בדפרישית. ואף על גב דרבי כרבי יוחנן בן ברוקה סבירא ליה, כדאמרינן לעיל: אמר רב זריקא אמר רבי חנינא אמר רבי יצאי אמר רבי הלכה כרבי יוחנן — אפילו הכי קאמר "יסבון", לאוקומי מתניתין דברי הכל. **הבותב כל נכסיו לאשתו** — בלשון מתנה. **לא עשאה אלא אפוטרופוס** — דאומד הדעת הוא דאין אדם מניח את בניו ונותן את הכל לאשתו, ולא נתכוין אלא לעשותה אפוטרופא, כדי שיחלקו לה בניו כבוד משום דאוקי אבוהון נכסי ברשותה לפרנסם מהם כפי אומד דעתה, ויהיו כפופים לה. ולקמן מני לה מהני תלת מילי דשיעבוד רבנן כהלכתא בלא טעמא, דדברי נבואה הם, בפרק "מי שמת", לפי שאנו מניחין מה שכתוב בשטר בהדיא, שנתן לה הכל, לילך אחר אומד בעי

1 **דלמא** בתרי בי דינא איתקון — פירוש: דסיפיקא
2 דהוי אי אמר בבריא אי לא. ולרבינו יצחק
3 נראה: דבבריא נמי אמר, מדאמר רבי נתן: שניתם
4 משנתכם כרבי יוחנן בן ברוקה.
למחצה

1 מִמַּאי דִּבְחַד בֵּי דִינָא אִיתְקוּן? דִּלְמָא בְּתְרֵי בֵּי
2 דִינָא אִיתְקוּן! - לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דְּקָתָנֵי רֵישָׁא,
3 זֶה מְדָרֵשׁ דָּרַשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה לִפְנֵי חֲכָמִים
4 בְּכֶרֶם בְּיַבְנֶה: הַבָּנִים יִירְשׁוּ וְהַבָּנוֹת יִיזּוֹנוּ, מַה הַבָּנִים
5 אֵינָן יוֹרְשִׁין אֶלָּא לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶם, אַף בָּנוֹת לֹא
6 יִזּוֹנוּ אֶלָּא לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן; אִי אֲמַרְתְּ בְּשְׁלָמָא בְּחַד בֵּי דִינָא אִיתְקוּן, הַיְינוּ דִילְפִינַן
7 תַּקָּנָה מִתַּקָּנָה, אֶלָּא אִי אֲמַרְתְּ בִּתְרֵי בֵּי דִינָא אִיתְקוּן, הֵיכִי יְלִפִינַן תַּקָּנָה מִתַּקָּנָה! -
8 מַמַּאי? דִּלְמָא לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ: בִּתְרֵי בֵּי דִינָא אִיתְקוּן, וּבֵי דִינָא בָּתְרָא תִּקְּנוּ כְּבֵי דִינָא
9 קַמָּא, כִּי הֵיכִי דְּלָא תִּקְשֵׁי תַּקַּנְתָּא אַתַּקַּנְתָּא. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הַבּוֹתֵב כָּל
10 נְכָסָיו לְאִשְׁתּוֹ - לֹא עָשָׂאָהּ אֶלָּא אַפּוֹטְרוֹפָא. פְּשִׁיטָא, בְּנוֹ הַגָּדוֹל - לֹא עָשָׂאוֹ
11 אֶלָּא אַפּוֹטְרוֹפּוֹס; בְּנוֹ הַקָּטָן מַאי? אֵימְרַ, רַב חֲנִילַאי בַּר אִידִי אָמַר שְׁמוּאֵל: אֲפִילּוּ
12 בְּנוֹ קָטָן הַמְּטֻפָּל בַּעֲרִיסָה. פְּשִׁיטָא, בְּנוֹ וְאַחֵר - אַחֵר בְּמַתָּנָה וּבְנוֹ אַפּוֹטְרוֹפּוֹס. אִשְׁתּוֹ
13 וְאַחֵר - לְאַחַר בְּמַתָּנָה וְאִשְׁתּוֹ אַפּוֹטְרוֹפּוֹס. אִשְׁתּוֹ אַרוּסָה וְאִשְׁתּוֹ גְּרוּשָׁה - בְּמַתָּנָה.
14 אִיבַּעְיָא לְהוּ: בַּת אֵצֶל הַבָּנִים, וְאִשָּׁה אֵצֶל הָאֲחִים, וְאִשָּׁה אֵצֶל בְּנֵי הַמֵּעַל, מַהוּ? אָמַר
15 רָבִינָא, מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: בְּכוּלְּהוּ לֹא קָנָה, לְבַר מֵאִשְׁתּוֹ אַרוּסָה וְאִשְׁתּוֹ גְּרוּשָׁה; רַב עֲוִירָא
16 מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא אָמַר: בְּכוּלְּהוּ קָנֵי, לְבַר מֵהָאִשָּׁה אֵצֶל הָאֲחִין וְאִשָּׁה אֵצֶל בְּנֵי הַמֵּעַל.
בעי

דעתנו. ובשביב מרע מיירי, ורבא בעי לקמן בבריא היאך, ומשום הכי נקט לה הכא. וכן הא ד"תנן התם" דלקמן נמי, משום דרבא בעי עלייהו נמי בבריא היאך. ודאן לקמן לא נבטיל, דלילכא שיור לא במקרעי ולא במטלטלי, אבל אי איכא שיור — קנתה. ומיהו, הכותב נכסיו לאחר, שאין בו אומד הדעת, שאינו חש כל כך לכבודו — אמרינן לקמן דאם כתב לו כל נכסיו, אם מת — קנה הכל. דכיון דלא שייר מידי — צואת שכיב מרע היא זו, שהיה יראַ למות, והוו דבריו כבתובין וכמסורין. הכי גרסינן לה לכולה: פשיטא בנו הגדול לא עשאו אלא אפוטרופוס בנו הקטן מאי אמר רב חנילאי בר אידי אמר שמואל אפילו קטן המוטל בעריסה. פשיטא בנו ואחר אחר משום מתנה ובנו משום אפוטרופא. אשתו ארוסה ואשתו גרושה משום מתנה. איבעיא להו בת אצל הבנים ואשה אצל האחין ואשה אצל בני הבעל מהו. אמר רבינא משמיה דרבא בכולהו לא קנו לבר מאשתו ארוסה ואשתו גרושה. ורב עוירא משמיה דרבא אמר בכולהו קנו לבר מאשה אצל האחין ואשה אצל בני הבעל. בעי רבא בבריא היאך וכו' — והכי פירושה: פשיטא, בנו גדול שכתב לו כל נכסיו לא עשאו אלא אפוטרופא. דרועה הוא שיחלקו לו אחיו בבוד, שהרי חייבין בכבודו, דאמרינן (בתוספות קג, א) "ואת" — לרבות אחיך הגדול, ואומד הדעת הוא שלכבודו נתכוין. בנו קטן מי אמר כיון דקטן **הוא אינו חש לכבודו, ולמתנה איכון. או דלמא אף בנו קטן רוצה לכבודו? אפילו קטן המוטל בעריסה** — רוצה הוא בכבודו, ולא עשאו אלא אפוטרופא. **פשיטא בנו ואחר בו'** — כלומר, פשיטא לי שהכותב כל נכסיו לבנו, שקרוב לו יותר מכל קרוביו ורוצה בכבודו יותר, או הכותב כל נכסיו לאחר דלא חייש לכבודו כלל — בהני שנים פשיטא לי. דאחר במקום בנים — משום מתנה, דלכבודו לא חייש אלא להקנותו לתת לו במתנה. דאם לעשותו אפוטרופא נתבוין, בשביל שאין בניו יודעין בטיב משא ומתן — היה לו לומר בפירוש: אני עושה אותו אפוטרופא, ולא היה לו לכתוב לשון מתנה. ובנו במקום הבנים — משום אפוטרופא. ולא גרסינן: אשתו ובנו אשתו משום מתנה ובנו משום אפוטרופא. דהא שנוא אמר דהכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא, ובאשה במקום בנים הוא דמיירי. והא דלא קאמר נמי: אשתו פשיטא משום אפוטרופא — היינו משום דקאמר לה שנוא בהדיא. אבל בנו ואחר, וכל היכי דלא איירי בהו שנוא בהדיא — הדר נקיט לפרושינהו, כן נראה בעיני. ויש מפרשים: בנו ואחר — שנתן להם ביחד לשניהן כל נכסיו. ואין נראה בעיני, דאם כן אמאי בנו משום אפוטרופא? והלא הוא נותן מחצה לזה ומחצה לזה, והאי אחר היאך יזכה בכל הנכסים, ובנו אמאי יהיה אפוטרופא? והלא לא כתב לו כל נכסיו ואם יש לפרשה במתנה לשניהן ביחד — הכי מפרשינן: אחר משום מתנה, וזכה בחצי הנכסים שכתב לו, ובנו משום אפוטרופא לאחיו בההוא חצי נכסים שכתב לו. דכיון דליכא שיור לבנים, שהרי לאחר נתן חצי הנכסים ולא נשאר לפניו כי אם החצי שכתב לבנו — הרי הוא כמו שכתב לו כל נכסים שיש לו דמי, ולא עשאו אלא אפוטרופא. ומיהו, לא נהירא לי כלל, דלא דמי לסיפא דקאמרינן: אשתו ארוסה ואשתו גרושה במתנה. דהתיהא ודאי אי אמר קתני, והוא הדין לזה נרסינן. ומיהו, הדין כך נראה בעיני: כתב לאשתו במקום בנו — בההיא קאמר שנוא בהדיא: לא עשאה אלא אפוטרופא. כתב לבנו במקום אשתו, חזינן: אם יש לזה חבן אחין — לא עשאו אלא אפוטרופא, כדי שיבכבדוהו אחין, כדאמרינן לעיל: אפילו קטן המוטל בעריסה, ואפילו במקום אשתו דהיינו אמם קאמרינן. ואם אין לו אחין — וראי משום מתנה כתב לו. דליכא למימר משום אפוטרופות, דאינו רוצה שתכבד האם את הבן. דאדרבה, הוא רוצה שהבן יכבדנה, כדאמרינן: הכותב כל נכסיו לאשתו — לא עשאה אלא אפוטרופא. אשתו ארוסה או אשתו גרושה — מודה שמואל דבמתנה יהיב לה, דכיון דלא נייס בהו — לא חשש בכבודן, אלא מתנה הוא רוצה ליתן להן. (הנ"ה — בנו ואחר, כגון בנו ובן בנו שמת, שהוא ראוי ליורשו כמו בנו, והוא אחר אצל בנו. או כגון שקיבל עליו לזון את בן אשתו. אם כתב נכסיו לבנו — פשיטא דלא עשאו אלא אפוטרופא, דרוצה שיכבדו אותו בן בנו או בן אשתו. אבל אם כתב לבן בנו או לבן אשתו, וכל שכן לאחר בעלמא — אמרינן דלא חש לכבודו, ונתבוין למתנה. אשתו ואחר שהן בביתו, אם כתב לאשתו — משום אפוטרופא, דרוצה הוא שיכבדוה אחרים. אבל אם כתב לאחר — ודאי למתנה נתבוין, דאינו חש שתכבדנו אשתו. נראה לי: בנו ואשתו, אשתו — משום אפוטרופוס, ובנו — משום מתנה, דאדם רוצה שיכבדו בניו את אשתו אפילו אינה אמם, שהן חייבין בכבודה, דדרשינן (שם) "את אביך" — לרבות אשת אביך, וכל שכן זו שהיא אמם. אבל אשתו — אינו רוצה שתהבזה לכבד את בניו. **אשתו ארוסה ואשתו גרושה במתנה** — דאינו חושש לכבודן, זו מפני שגרושה הוו מפני שלא הכניסה עדיין. עד כאן). **בת אצל הבנים** — כיון דאנו ראין דחוששין לענין נכסים מועטין, דאמרינן: הבנות יזונו והבנים יחזרו על הפתחים — אלמא דחיישינן ליקרא דבנות מיקרא דבנים, ואיכא למימר דעשאה אפוטרופא. או דלמא הני מילי לענין חזרת פתחים, אבל כי האי גוונא שיכבדוה בניו — לא חש לכבודה. **ואשה אצל האחין** — שאין לו בנים ואב אלא אחין, וכיון דאחיו אינן חייבין בכבוד אשתו כלל — אינו חושש שיכבדוה, ומתנה הוא דיהב לה. או דלמא, כיון דאשתו גנופו דמיא — רוצה שיכבדוה, ואפוטרופא שויה. **ואשה אצל בני הבעל** — דלא הוו ליה בנים מעולם, דנימא: אפוטרופא שויה כדי שיכבדוה בניה, שחייבין בכבודה. אבל יש לו בנים מאשה אחרת, ואינן חייבין בכבודה כל כך אלא מיתורא דקרא "את אביך" — לרבות אשת האב, וכל מי שאינן חייבין בכבודו — אינו מקפיד אם אין מכבדין אותו, וגם היא לא תקפיד אם לא יכבדוה אלו. והלכך גם הבעל אינו חושש, ולמתנה איכון. **אמר רבינא משמיה דרבא כולהו** — הנך חמש נשים לא קנו, לבד מאשתו ארוסה ואשתו גרושה. **ורב עוירא משמיה דרבא אמר כולהו** — הנך חמש נשים קנו, לבד מאשה אצל אחין ואשה אצל בני הבעל. ובסברות בעלמא פליגי. ובת אצל הבנים לבדה איכא בניניהו, לרבינא לא קניא לרב עוירא קניא.
בעי

בעי רבא בבריא — שכתב כל נכסיו לאשתו, ולכל הני דאיירי שמואל, אם כתב להם במתנה מהיום לגמרי, אי נמי מהיום ולאחר מיתה, מי אמרינן מתנה גמורה היא. דאי משום בבודה — הא קאי הוא, ויכבדוה מאימתו. דלישתעון מלה **מהשתא** — לפי שיודעין שעתידין להיות בפופין לה. **הכותב** — במתנה. **פירות נכסיו** — שעשאו בעין. אי נמי, דאקני לה קרקע לפירותיה, דאקני לה בגופא דארעא דקנייה. **גובה** — כל כתובתה מן הקרקע, דבשביל מתנה זו לא מחלה שעבוד כתובתה שעל הקרקע. ואם כתב לה קרקע ופירות לגמרי, מחציתן או שליש או רבוע — גובה כתובתה מן השאר. ו"לא זו אף זו" קתני: כתב לה פירות, ואפילו קרקע. ומיהו, האי דקתני למחצה לשליש ולרבוע — ב"זו ואין צריך לומר זו" מיפרשא. ולאו דוקא נקט כי האי סידרא הכא, אלא משום דבבל דוכתא רגיל לומר כן. **כתב כל נכסיו לאשתו** — וקא סלקא דעתך השתא — אפילו במקום בנים, דאמר שמואל לעיל: לא עשאה אלא אפוטרופא, והכא קאמר דקניא. **ויצא עליו שטר חוב** — שקדם למתנה זו. ומיהו, לכתובתה לא קדם. **תקרע מתנתה ותעמוד על כתובתה** — דליפות כחה נכתבה מתנה זו, לזכות במותר נכסים. אבל היא לא מחלה שעבוד כתובתה שעל נכסים אחרים כלל לשביל מתנה זו, שאם תיבטל מתנה זו בשביל בעל חוב הקודם — תחזור עליהם מכח שעבוד כתובתה, והלכך רוצה היא שתקרע מתנתה. **תקרע כתובתה** — לאו דוקא, שהרי אינה מוחלת כתובתה בשביל שום מתנה שנותן לה בעל. דאי קנה נכסים אחרי כן — תגבה מהן כתובתה, כדאמרינן לקמן בשמעתין: שהרי כך כתב לה "דקנאי ודעתיד אנא למיקני". אבל מדנתנו נכסים דיחיד לה — מחלה שעבוד כתובתה, דמינייהו לא תגבי כתובתה, דהויל

**בָּעֵי רָבָא: בְּבָרִיא הֵיכָא? בִּשְׁכִיב מְרַע הוּא דְּיָנְחָא לֵיהּ דְּלִישְׁתַּמְעוּן מִלָּה, אֲבָל בְּבָרִיא - הָא קָאֵי אִיהְו. אוֹ דִלְמָא בָּרִיא נַמֵּי נִיחָא לֵיהּ דְּלִישְׁתַּמְעוּן מִלָּה מַהְשָׁתָּא? תָּא שְׁמַע: הַכּוֹתֵב פֵּירוֹת נְכָסָיו לְאִשְׁתּוֹ - גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ מִן הַקַּרְקַע; לְמֶחֱצָה לִשְׁלִישׁ וְלִרְבִיעַ - גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ מִן הַשְּׁאָר. כָּתַב כָּל נְכָסָיו לְאִשְׁתּוֹ, וְיָצָא עָלָיו שְׁטַר חוֹב - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: תִּקָּרַע מַתָּנָתָהּ וְתַעֲמוֹד עַל כְּתוּבָּתָהּ, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: תִּקָּרַע כְּתוּבָּתָהּ וְתַעֲמוֹד עַל מַתָּנָתָהּ, וְנִמְצֵאת קַרְקַע מְכָּפֶלֶת מִכָּפֶלֶת וּמִכָּפֶלֶת; וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה הַנָּחְתּוֹם: מַעֲשֶׂה וְאֵירַע הָרַבָּר בְּבֵת אֲחוֹתִי בְּלָה, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים וְאָמְרוּ: תִּקָּרַע כְּתוּבָּתָהּ וְתַעֲמוֹד עַל מַתָּנָתָהּ, וְנִמְצֵאת קַרְקַע מְכָּפֶלֶת מִכָּפֶלֶת; טַעֲמָא דְּיָצָא עָלָיו שְׁטַר חוֹב, הָא לֹא יָצָא עָלָיו שְׁטַר חוֹב - קָנְיָא; וּבְמַאי? אִילֵימָא בְּשִׁכִיב מְרַע - וְהָא אָמְרַתְּ: לֹא עָשָׂאָהּ אֶלָּא אַפּוֹטְרוֹפּוֹס! אֶלָּא לָאו בְּבָרִיא. - לְעוֹלָם בְּשִׁכִיב מְרַע, וְרַב עֲוִירָא מוֹקֵי לָהּ בְּכוּלְּהוּ, רַבִינָא מוֹקֵי לָהּ בְּאִשְׁתּוֹ אֲרוּסָה וְאִשְׁתּוֹ גְּרוּשָׁה. אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מְנַיּוּמִי אָמַר רַב נַחְמָן, הֲלָכָה: תִּקָּרַע כְּתוּבָּתָהּ וְתַעֲמוֹד עַל מַתָּנָתָהּ, וְנִמְצֵאת קַרְקַע מְכָּפֶלֶת מִכָּפֶלֶת וּמִכָּפֶלֶת. - לְמֵימְרָא, דְּלָא אָזֵיל רַב נַחְמָן בָּתַר אוֹמְדָנָא? וְהָתַנְיָא: הֲרֵי שֶׁהָלַךְ בְּנוֹ לְמְדִינַת הַיָּם, וְשָׁמַע שֶׁמֵּת בְּנוֹ, וְעָמַד וְכָתַב כָּל נְכָסָיו לַאֲחֵרִים, וְאַחַר כָּךְ בָּא בְּנוֹ - מַתָּנָתוֹ מַתָּנָה; רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר: אֵין מַתָּנָתוֹ מַתָּנָה, שֶׁאִילּוּ הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁבְּנוֹ קַיָּם לֹא כָּתְבָן; וְאָמַר רַב נַחְמָן: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא! - שָׁאנֵי הָתָם, דְּנִיחָא לֵהּ דְּתִיפּוֹק עֲלָהּ קָלָא דְּכָתְבִינְהוּ נִיחְלֵהּ לְהֲנָהוּ נְכָסִים. תְּנַן הָתָם: הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לְבָנָיו, וְכָתַב לְאִשְׁתּוֹ קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא - אִבְּדָה כְּתוּבָּתָהּ. - מִשּׁוּם דְּכָתַב לֵהּ קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא אִבְּדָה כְּתוּבָּתָהּ? אָמַר רַב: בְּמְזוֹנֶה לָהֶן עַל יָדָהּ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: בְּמְחַלֵּק לְפָנֶיהָ וְהִיא שׁוֹתֶקֶת. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר: בְּאוֹמֵר לָהּ "טְלִי קַרְקַע זוֹ בְּכְתוּבָּתֵךְ". ומקולי

למחצה לשליש ולרביע גובה כתובתה מן השאר — תימה: מאי קא משמע לן? פשיטא! ואומר רבינו יצחק: דרבותא קא משמע לן, דכשנותן לה פירות שדה אחת שתי שנים או שלש — לא יובלו היתומין לטעון ולומר שתטול בכתובתה מאותה שדה שיש לה פירות. אלא גובה בכתובתה משאר שדות שאין לה בהן כלום. לפי שרוצה ליטול בכתובתה מיד, ובשדה שיש לה פירות אינה יכולה ליהנות מכתובתה עד שתי שנים או שלש, שהן זמן פירותיה. מכלל

מהשתא — לשלשים ולרביע גובה כתובתה מן הקרקע, ולא מן הפירות שנתן לה עכשיו. **ויצא עליו שטר חוב** — שקדם למתנה זו. ומיהו, לכתובתה לא קדם. **תקרע מתנתה ותעמוד על כתובתה** — דליפות כחה נכתבה מתנה זו, לזכות במותר נכסים. אבל היא לא מחלה שעבוד כתובתה שעל נכסים אחרים כלל לשביל מתנה זו, שאם תיבטל מתנה זו בשביל בעל חוב הקודם — תחזור עליהם מכח שעבוד כתובתה, והלכך רוצה היא שתקרע מתנתה. **תקרע כתובתה** — לאו דוקא, שהרי אינה מוחלת כתובתה בשביל שום מתנה שנותן לה בעל. דאי קנה נכסים אחרי כן — תגבה מהן כתובתה, כדאמרינן לקמן בשמעתין: שהרי כך כתב לה "דקנאי ודעתיד אנא למיקני". אבל מדנתנו נכסים דיחיד לה — מחלה שעבוד כתובתה, דמינייהו לא תגבי כתובתה, דהויל

ובמתנת חנם באו לידה. דאינה נותנת אל לבה שמא יבא בעל חוב ויטרפם בחובו. הלכך, תקרע כתובתה לגבי הני נכסים, שלא תטרוף. **ותעמוד על מתנתה** — אם אפשר לה להתקיים. הלכך, כיון דלא הויא מתנה — נמצאת קרחת מכאן ומכאן. ומיהו, מחילה בטעות ליתא, דההיא מתנה גמורה היתה באותה שעה, דהא אי בעי בעל — מצי מסלק ליה בזוזי, ובדאמר רבא בפסחים בפרק "כל שעה" (ל, ב) דבעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה. **בבת אחותי בלה** — כלתי אשת בני. שכתב לה בני כל נכסיו, ואחר כך בא בעל חוב דבני לגבות חובו שקודם למתנה ומאוחר לכתובתה. **קניא** — ולא אמרינן עשאה אפוטרופא. **אלא לאו בבריא** — ושמע מינה דבבריא קניא, דליכא למימר אפוטרופא עשאה, דהא קאי הוא. ובשביב מרע איירי שמואל, ולא בבריא. **רב עוירא מוקי בכולהו** — כדאמרינן לעיל: כולהו קנו — דהיינו בת אצל הבנים, ואשתו ארוסה ואשתו גרושה. והכא נמי, הך אשתו דקתני — היינו אשתו ארוסה ואשתו גרושה. ומיהו, בבת אצל הבנים ליכא לאוקומה, דהא אשתו קתני. ואי קשיא: הא רבינא נמי באשתו ארוסה ואשתו גרושה מוקי לה, כדמפרש לקמיה, ואם כן אמאי קאמר תלמודא רב עוירא מוקי לה בכולהו לימא נמי: רב עוירא מוקי לה באשתו ארוסה ואשתו גרושה, דהא ליכא ביניהו אלא בת אצל הבנים לחוד, כדפרישית לעיל. ובבת אצל הבנים ליכא לאוקומה, דהא אשתו קתני תרתי; משום דאמרן לעיל: רב עוירא משמיה דרבא אמר בולהו קני כו' — הילכך נקט נמי הכא כי ההוא לישנא דלעיל. הכי גרסינן: רבינא מוקי לה באשתו ארוסה ואשתו גרושה. **אמר רב נחמן הלכה תקרע כתובתה ותעמוד על מתנתה** — דלא תטרוף כתובה מדני נכסים אף על פי שקדמה לבעל חוב, שהרי מחלה שעבוד אצלם משום דבאו לידה במתנה. ומיהו, אם קנה נכסים אחרי כן — תגבה מהן כתובתה, כדאמרינן לקמן בשמעתין. והא דאיצטריך רב נחמן לפסוק הלכה כחכמים — היינו משום דאיכא לאקשויי דידיה אדידיה, כדמפקי ואזיל, ואשמועינן רב נחמן דשינויא דקא משנינן דלא תקשי דידיה אדידיה — שינויא הוא. ואם לא אמר הלכה כחכמים — הוה אמינא דסבירא ליה כרבי אליעזר, כדמוכחא הך מילתא דלקמן. **ותתמהינן: ורב נחמן לא אזיל בתר אומדנא** — דהא מאומדנא הדעת יש לנו לומר דלא מחלה שעבוד דני נכסים בשביל המתנה. **מתניתי מתנה** — שהרי לא פירש בשעת מתנה: בשביל שאני סבור שמת בני אני נותן מתנה זו. **יודע** — היינו אומדנא, אף על פי שלא פירש נמי — כמי שפירש דמי. **ומשני** — הכא נמי בתר אומדנא אזיל רב נחמן, דקאמר תקרע כתובתה — דניחא לה בהך מתנה, משום דתיפוק קלא דאיהי מהימנא וחשובה גבי בעלה, ומשום הכי כתב לה כל נכסיו. ובההיא הנאה מחלה שעבוד כתובתה, ואמרה: אי אתי בעל חוב וטריף להני נכסי — לא חיישינא. **תנן התם** — במסכת פאה, בסוף פרק שלישי (משנה ז). ומשום דבעי עלה רבא בבריא היאך, נקט לה נמי הכא. הכי גרסינן לה: הכותב נכסיו לבניו. ולא גרסינן "כל". **וכתב לאשתו קרקע כל שהוא** — ולא פירש אם לפרעון כתובתה אם לשם מתנה. דאי לפרעון כתובתה — הרי הוא כמו שפרע לה קצת כתובה, וכולי עלמא מודו דמה שנתן לבניו אינו כלום, דמשועבד היה לכתובתה. **אבדה כתובתה** — לא אבדה אבדה ממש, שאם יקנה נכסים אחר כך — תגבה מהן המותר, כדלקמן, דהא כתב לה "דקנאי ודעתיד אנא למיקני". אלא אבדה כתובתה מדני נכסים, שאם לא יקנה הבעל נכסים אחרים — הרי הפסידה, שמאלו שנתן לבניו לא תגבה עוד, דנתרצית להם במתנה זו הואיל ונתן גם לה קרקע כל שהוא, וכדמפרש טעמא ואזיל. ובגון שחלק להן ולה כל נכסיו. אבל שייר אפילו חד דיקלא שלא חלק אותו — אמרינן לקמן: מגו דנתחה אדיקלא נחתא נמי אכולהו. **וקא פריך: משום דכתב לה קרקע כל שהוא כו'** — בתמיה. **אמר רב במזמה להן על ידה** — עסקינן, שנתנה לו סודר שלה להקנות לבנים, כדקיימא לן (בבא מציעא מז, ב) בבליו של קונה. דמוכחא מילתא. מדקא משתדלא בזכויית הבנים, וגם נתן לה קרקע כל שהוא — נתרצית, ושתיקה כהודאה דמיא. אבל אם לא נתן לה כלום — שתיקה אינה אלא כדי לעשות נחת רוח לבעלה. **רבי יוסי ברבי חנינא אמר** — אפילו לא היתה לה כתובה שם, ולא חלק בפניה, אלא שאמר לשון זה כשכתב לה ההוא קרקע כל שהוא: "טלי קרקע זו בכתובתיך", והיא לא ערערה — ודאי מחלה שעבודה משאר הנכסים, ואחרון אחרון מיקל. ומקולי

מכלל דתנא קמא כתיבה וקבלה בעי – ובקבלה גרידא מציא למימר: נתת רוח עשיתי לבעלי. ואם תאמר: מנא ליה דבעי תרוייהו? דלמא דבכתיבה גרידא סגי! ויש לומר: דאם כן, מאי "אף על פי" דקאמר רבי יוסי, דמשמע שבא להקל על דברי תנא קמא? דהא קבלה עדיפא מכתיבה, ואם כן רבי יוסי מחמיר טפי! אלא ודאי תנא קמא כתיבה בעי. ומקולי כתובה שנו כאן — אבולהו קאי. דשאר בעלי חובין לא אבדו בכך, עד שיאמרו בפירוש: אנו מוחלין השעבוד שעל הנכסים הללו. אבל בכתובה הקלו, כדאקילו גבה נמי לענין זיבורית. ובדמפרש טעמא בכתובות (פו, א): דיזהר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא, דניחא לקיש: טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו. אבל שאר בעל חוב, שעושה טובה ללוה — לא מקילינן בכיה, דבשביל שהוא עושה טובה אין לו לאבד בחנם. **הכי גרסינן: תנן רבי יוסי אומר אם קבלה עליה אף על פי שלא כתב לה אבדה כתובתה** — וסיפא דתך היא במסכת פאה. "כתב לה אף על פי שלא קיבלה" לא גרסינן. קבלה עליה — שמחלה להם השעבוד בפירוש. **מכלל** — דשמעינא רבי יוסי לתנא קמא דבעי קבלה גמורה עם הכתיבה. דאם איתא דכתיבה לחוד קאמר — הכי הוה ליה לרבי יוסי למימר: אף על פי שכתב לה לא אבדה כתובה אלא אם כן קיבלה עליה. וקשיא לכל הני דלעיל, דמוקי למילתיה בשותקת, שלא נתרצית בפירוש. דהכי הוה ליה לתרוצי: הכא במאי עסקינן — בשקיבלה עם הכתיבה, דיקא נמי דקתני סיפא: רבי יוסי אומר כו'. **ובי תימא** בולה רבי יוסי היא — ואשמעינן רישא דבכתיבת קרקע כל שהוא לחוד אבדה כתובתה, ואשמעינן נמי בסיפא דאם קבלה אף על פי שלא כתב לה אבדה כתובה, דאו הא או הא בעי. ומשום דבכתיבה לחוד מיירי רישא — איצטריכו לתרוצי מה שתירצו. **אמר רבי יהודה אימתי כו'** — דברי תנא קמא אתא רבי יהודה לפרושי בבריית, והיכי דמי האי "כתב לה קרקע כל שהוא" דקאמר תנא קמא אבדה כתובתה. ומוקי לה רבי יהודה בדאיכא קבלה, והיתה שם בשעה שחלק לבניו. דכיון דהיתה שם וקיבלה — חזקה אין אדם רואה שנותנין ממונו בפניו ומחזיק את המתנה לקיימה, אלא אם כן עושה בלב שלם. ובדאמר בסנהדרין (כה, א): "אימתי" דרבי יהודה — לפרש דברי חכמים. **אבל היתה שם ולא קיבלה עליה** — אלא היתה שותקת. **קיבלה עליה ולא היתה שם** — מציא למימר: נתת רוח עשיתי לבעלי. אלמא, מדרבי יהודה שמעינן דתנא קמא כתיבה וקבלה בעי. **שותק בין הבנים** — שכתב לה נמי קרקע כל שהוא — מחלה. ולא מצרכינן לכל הנך כחות דאמרי הנך אמוראי לעיל, אלא בכתיבה בעלמא אבדה, כרבי יוסי דסגי לה בחדא או קבלה או כתיבה. ומיצאתי בתשובות רבינו שלמה זקני זצ"ק לברכה, דרב נחמן קאי בשיטת שמואל רבו, דאוקמטה במחלק לפניה והיא שותקת. ואף על גב דאוקמינהו לעיל — דנני מילי משום דתנא קמא קבלה נמי בעי. מיהו, לרבי יוסי דסבר דסגי לה בחדא, בכתיבה בלא קבלה, איכא למיפרך נמי דלעיל: משום דכתב לה קרקע כל שהוא אבדה כתובתה? ורציך לשנויי לרבי יוסי במחלק לפניה והיא שותקת. ורב נחמן כרבי יוסי סבירא ליה, דסגי ליה או בכתיבה או בקבלה — ובין דמחלק לפניה והיא שותקת — לפיכך מוחלת, שדרי עשאה שותף לחלקה חלק בפני עצמה בין הבנים. ומיגו דחשיבא ליה כאחד מבניו, לחלק נמי לה חלק כמו שמחלק לבניו — מתרצה לו, ומוחלת השעבוד מן הנכסים. ורב נחמן לפרש טעם לדברי שמואל אתא. **בבריא היאך** — בריא שכתב נכסיו לבניו, וכתב לאשתו קרקע כל שהוא, ועשאה שותף בין הבנים, מי אבדה כתובתה או לא? מי אמרינן: בשביב מרע הוא דאבדה שעבוד כתובתה שעל הנכסים הללו, דהא ידעה דלית ליה נכסים יותר, וגם לא יהיו לו עוד שהרי ימות, והלכך הוה לה לערער במתנה זו, וכיון דשתקה — ודאי נתרצית, וקנו. אבל בבריא לפיכך שותקת — סברה: הדר קני בעלי נכסים היום או למחר ואגבה מהם, כדכתיב בשטר הכתובה "ודעתיך אנא למיקני", ומה לי להחזיעטו עכשיו, עד שאראה אם יקנה עוד נכסים. וכיון דמשום הכי שתקה — לא אבדה שעבוד כתובתה מהני נכסי, ותטרוף מהן היום או למחר. **או דלמא השתא מיהא הא לית ליה** — ולא מסקא אדעתה דלמא הדר קני. וכיון דלא מסקא אדעתה — היה לה למחות. אלא ודאי מדאישתיקא — אורויי אורייא ליה, נתרצית, וגמרה ומחלה לזו שעבודה. ומיהו, אם יבואו לו נכסים היום ולמחר — תגבה מהן, כדלקמן, שהרי חוב כתובתה לא מחלה, אלא שעבוד כל הני נכסים שנתן לבניו מחלה, ואהני מחילה דידה דלא תטרוף עוד מהן. כן נראה בעיני, ועיקר, דרבא פשיטא ליה דאילו קני נכסים גביא מיניהו, כדלקמן. ואית דמפרשי דמצביא אי גביא מנכסים דקני למחר או לא. וטעות, דמילתא דמיפשטא לקמן לרב כהנא לאו אורחא דתלמוד למימר תיקו. והכי הוה ליה למימר: מילתא דמצביא ליה לרבא פשיטא ליה לרב כהנא, דהוהוא דאמר להו מילתא לברת בר', כדלקמן. דבהאי גוונא אמר בפרק "הגוזל עצים" (בבא קמא קה, ב): בעי רבא נשבע עליו מהו מי אמרינן בר'. מילתא דמצביא ליה לרבא פשיטא ליה לרב, דאמר רבה: שורי גנבת בר', **ההוא** — שכיב מרע. **דאמר להו פלנא לברת בו'** — שתי בנות היו, וחלק להן כל נכסיו מקרקעי, ומילתא דפירי נתן לאשתו. קא סלקא דעתך השתא — פירות מחוברין, ולקמיה מוקי לה בתלושין. **בהאי גוונא** — דלא כתב לאשתו קרקע כל שהוא, אלא פירות, מאי? מי מחלה שעבוד שיש לה על הנדון מקרקעי בשביל שעשאה שותף בין הבנות בחלוקת הפירות, שהבנות נטלו שני חלקים והיא חלק שלישי, או לא, הואיל ולא עשאה שותף בגוף הקרקע, ותחזור ותטרוף מותר הכתובה מן הבנות. ומיהו, כל כתובתה לא תחזור ותטרוף, דהני פירות השבינן לה בכתובתה, כדאמרינן לקמן בפיקדון (קלח, א): "תנו מאתים זו לפלוניא אשתי בראשי לה" — נוטלתן ואת כתובתה. ומפרשינן התם, דמשום לישנא יתירא דקאמר "בראשי לה" נוטלתן לבד כתובתה. אבל לא אמר "בראשי לה" — ידה על העליונה, שאם אותן מאתים הוו יותר — נוטלתן בכתובתה, ואם כתובתה יתירה — נוטלת כתובתה בין הכל. **אלא דקל אחד** — לאבול פירותיו עד שייבש האילן, ושוב אין לה בקרקע כלום. והיינו דבר שבא לעולם אפילו לרבנן דפליגי אדרבי מאיר, דהא אקני לה בגוף האילן, **אבדה כתובתה** — שהרי עשאה שותף בין הבנים בקרקע, דהא יניקת קרקע אקני לה, והוא הדין לפירות מחוברין. והאי דקאמר אילן לפירותיו — לא למעט פירות מחוברין בלא אילן, אלא רבותא הוא, דאף על גב דגוף האילן אינו שלה לכשייבש, והשתא לית ביה פרי — אפילו הכי בקרקע דמי. וכל שכן היכא דאקני לה פירות עוף־ויהו, שגדלו בבר ומחוברין לקרקע. **והכא פירא בעלמא** — דהא פירות תלושין מיבעי לן. **ממלמלי לא קאמינא** — דאבדה בבך. דודאי לא אבדה כתובתה, דלא חשיבי לה. במתניתין קתני "קרקע כל שהוא" ולא מטלטלי, אבל הייתי סבור למחוברין בעית מינאי. **ההוא** — שכיב מרע. **דאמר להו תילתא לברת ותילתא לבתי השניה ותילתא לאשתי** — דהיינו עשאה שותף בין הבנות. ומן הדין אבדה כתובתה מהני תרי תילתי שנתן האב לבנות, שהרי מחלה להו שעבודה, ולא תטרוף עוד מחוב כתובתה כלום אלא אם כן יקנה בעלה נכסים אחרים אחרי כן, שהרי מנכסים הבאים לא מחלה שעבוד שלה. ואיתרמי מילתא דלא קנה נכסים אחרים, אלא מהני נכסים עצמן חזר וקנה, דשכיבא חדא מבנתא בחייו וחזר וירשה, שהאב יורש את בתו. **סבר רב פפי למימר** — לית לה לאיתתא אלא תילתא דיהב לה בעלה. דמדאה תילתא דחזר וקנה — ליח לה מידי, שהרי לא ממקום אחר בא לידו, אלא מאותן נכסים עצמן של בנות שכבר מחלה האשה שעבודה עליהם, והלכך לא הדרי משעבדי לה.

אמר ליה רב כהנא אילו — קנה נכסים אחרים בתר הכי, לית לה לאשה? בתמיה, הא ודאי אית לה. דנהי דמחלה שבעודה לבנות בשביל שעשאה שותף ביניהן — חוב כתובתה מיהא לא מחלה. שאם תמצא מקום לטרוף, בגון שיקנה נכסים — טורפת מהם, ובדכתב "ודעתיד אנא למיקני" שנכסים העתידין לבא ישתעבדו לה. וכיון דאילו הדר קני מאדם אחר או ממוריישו אית לה לאשה, השתא נמי כי נפלו לו מאותן נכסים עצמן — אית לה. דמה לי אותן נכסים עצמן, מה לי אחרים, שאם נתרצית להקנות המתנה לבנות ולמחול להם שעבודה — לבעלה מיהא לא מחלה מידי, אם תמצא מקום לגבות. **ההוא דפלניתו** — כל נכסיו חילק לבניו ולאשתו, ובצוואת שכיב מרע. דהיינו עשאה שותף בין הבנים.

אֲמַר לֵיהּ רַב כָּהֲנָא: אִילּוּ הָדַר קָנֵי, מִי לָא שְׁקָלָא? וְכֵיוָן דְּאִילּוּ הָדַר קָנֵי שְׁקָלָא, הָשְׁתָּא נָמֵי שְׁקָלָא. הֲהוּא דְּפַלְגִינְהוּ לִבְנֵיהּ וְלְאִתְּתֵיהּ וְלִבְנֵיהּ, שַׁיְּיר חַד דִּיקְלָא, סָבַר רַבִינָא לְמֵימַר: לֵית לָהָּ אֶלָּא חַד דִּיקְלָא. אָמַר לֵיהּ רַב יִמַר לְרַבִינָא: אִי לֵית לָהָּ, חַד דִּיקְלָא נָמֵי לֵית לָהָּ! אֶלָּא, מִינּוֹ דְּנָחֲתָא לְדִיקְלָא, נָחֲתָא נָמֵי לְכוּלְּהוּ נְכְסֵי. אָמַר רַב חָנִינָא: שְׁכִיב מֵרַע שֶׁפָּתַב כָּל נְכָסָיו לְאַחֵר - רוֹאִין: אִם רָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ - נוֹטְלוֹ מְשׁוּם יְרוּשָּׁה, וְאִם לָאו - נוֹטְלוֹ מְשׁוּם מַתָּנָה. אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן: נִגְבָּא נִגּוּבֵי לָמָּה לָךְ? אִי סְבִירָא לָךְ דִּבְרֵי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה, אֵימָא: הֲלָכָה כְּרִבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה הוּא דְּאָזְלָא! דִּלְמָא כִּי הָא קָאָמְרָה; דְּהַהוּא דַּהֲוָה קָא שָׁכִיב, וַאֲמַרוּ לֵיהּ: נְכָסֶיךָ לְמַאן, דִּלְמָא לְפַלָּנְיָא? וַאֲמַר לְהוּ: אֶלָּא לְמַאן - נוֹטְלָן מְשׁוּם יְרוּשָּׁה, וְאַמַּרְתְּ לָן עָלָּהּ: אִם רָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ - נוֹטְלָן מְשׁוּם יְרוּשָּׁה, וְאִם לָאו - נוֹטְלָן מְשׁוּם מַתָּנָה? אֲמַר לֵיהּ: אִין, הָכִי קָאָמְנָא. לְמַאי הִלְכְתָא? סָבַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה קַמֵּיהּ דְּרָבָא לְמֵימַר: אִם רָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ - אַלְמָנְתוֹ נִזּוֹנִית מִנְּכָסָיו, וְאִם לָאו - אֵין אַלְמָנְתוֹ נִזּוֹנִית מִנְּכָסָיו. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: מֵירַע נְרָעָא? הָשְׁתָּא בִּירוּשָּׁה דְּאוֹרַיְיתָא אֲמַרְתְּ: אַלְמָנְתוֹ נִזּוֹנִית מִנְּכָסָיו, בְּמַתָּנָה דְּרַבָּנָן לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא אֲמַר רָבָא: בְּדְשַׁלַּח רַב אַחָא בַּר רַב עַוְיָא: לְדִבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה, "נְכָסַי לָךְ וְאַחֲרֶיךָ לְפַלּוֹנִי", אִם הָיָה רָאשׁוֹן רָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ - אֵין לְשׁנִי בְּמָקוֹם רִאשׁוֹן כְּלוּם, שֶׁאֵין לְשׁוֹן מַתָּנָה אֶלָּא לְשׁוֹן יְרוּשָּׁה, וְהָא אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן: אֵין לָהּ הֶפְסֵק. אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: אֵין לָהּ הֶפְסֵק. - הוּא סָבַר: יֵשׁ לָהּ הֶפְסֵק, וְרַחֲמָנָא אָמַר: אֵין לָהּ הֶפְסֵק.

ההוא

אמר ליה רב כהנא אילו — ממותר כתובה אלא ששייר דקל אחד שלא פירש למי. **סבר רבינא למימר ליית לה** — חוב כתובתה אלא ההוא דיקלא. דהא אי לא שייר דיקלא — אבדה כתובתה מן הבנים, שמחלה להם שעבודה, משום דנעשית שותף ביניהן. והשתא נמי זכו הבנים, והיא תטרוף את הדקל.

אמר ליה רב יימר לרבינא אי ליית לה — כתובתה מחלק הבנים, משום דידעה דלית ליה נכסים אחריני ומחלה להו לבשביל שעשאה שותף ביניהם — אי הכי דיקלא נמי ליית לה, דהא ידעת ליה להאי דקל ומחלה להו לירושיו, דכל כתובתה מחלה מהני נכסים דאית ליה, משום דעשאה שותף, דמה לי למחול שעבודה מאותן שחלק לבנים, ומה לי מן אותו דקל שלא חלק. אלא מאי אית לן למימר, מאיזה טעם נחתא אדקל לטרוף ממנו — היינו משום דלא מחלה כתובתה, שהרי הניח לה מקום קצת לגבות הימנו, כגון האי דקל שלא רצה לחלוק לבניו, ומגו דנחתא אדקל — נחתא נמי אחלק הבנים. דהאי דשתקה ולא ערערה היינו לפי שהיה מניח לה הדקל, וסברה: למה אערער עכשיו עד שישומו בית דין את הדקל ואטרפנו, והדר אערער על הבנים ואטרוף מהן המותר. דלא דויא שתיקה דידה מחילה אלא היכא דמחלק לב הנכסים ולא שביק לה מידי, דמשום האי טעמא מספקא לן לעיל (קלב, ב) גבי בריא, דדלמא כיון דאיכא למימר הדר קני, סברה: למה אערער עכשיו עד אשר אראה מקום אם אמצא מקום לגבות מצד אחר. וכיון דמשום הכי שתקה — לא דויא שיתוקתה הודאה, אלא תלויה ועומדת אם תערער על אלו אם לאו. והכא נמי, כיון דשבק לה מידי למיטרף — להכי שתקה, ואחר כך תצעוק על המותר. והשתא שמעינן מהכא דשכיב מרע הכותב כל נכסיו או מחלק לבניו בפני אשתו, וגם לה נתן קרקע כל שהוא, ושתקה ולא ערערה, והוא הדין אם כתב כל נכסיו לאחרים בפניה, ולה כתב קרקע כל שהוא — קנו, שהרי מחלה להן שעבודה, ולא תטרוף מהן. כרב נחמן, דאמר: הואיל ועשאה שותף בין הבנים — אבדה כתובתה. דבעשאה שותף תליא מילתא, לא שנא עם בניו לא שנא עם אחרים. והני מילי כשחלק כל נכסיו לאשתו וליורשיו. אבל שייר אפילו דקל אחד, דהיינו קרקע כל שהוא שלא פירש למי, מגו דהדרה אדיקלא — הדרא ונחתא למגבי מבולהו נכסי, ולא מחלה מידי.

ודוקא בשכתב לה קרקע כל שהוא, אבל אם נתן לה מטלטלים ולא קרקע — לא מקרא שותף בין הבנים, ולא מחלה מידי, ונחתא אבולהו נכסי. כדאמר רב נחמן: מטלטלי לא קאמינן. והני מילי דאבדה כתובתה — מדהנהו נכסי שכתב לבניו. אבל אי הדר בתר הכי וקני נכסי אחריני, ואפילו מהנהו נכסי, עצמן שחלק לבניו, כגון שמת אחד מבניו בחייו — הדרא וגביא מיניהו מותר כתובתה, שכך כתב לה "דעתיד אנא למיקני". ודוקא שכיב מרע, כדאמרן לעיל, אבל בריא שחלק נכסיו לבניו, וכתב גם לה קרקע כל שהוא — הא איבעיא ליה לרבא אי מחלה להו שעבודה שעל אותן נכסים אם לאו, ואוקימנא בתיקו. והלכך, כיון דמספקא לן — אמרינן: המוציא מחבירו, דהיינו אשה, עליה להביא הראיה. דבבל דין תיקו מאן דתפיס — תפיס. ומיהו, אי הדר קני — אית לה. **אמר רב הונא שכיב מרע שאמר כו'** — משום דאליבא דרבי יוחנן בן ברוקה מיירי, דלקמן, נקיט שכיב מרע. דאה בבריא מינביעא לן לעיל אי איירי ביה רבי יוחנן בן ברוקה או לא. **שכתב כל נכסיו** — סתם, ולא פירש לא לשון מתנה ולא לשון ירושה, אלא סתמא, "נכסי לפלוני". **רואין אם** — אותו מקבל מתנה ראוי ליורשו, כגון בן בן הבנים — נוטלו בתורת ירושה כרבי יוחנן בן ברוקה, דכיון דראוי ליורשו — מסתמא להורישׁ לו נתבוין, והואיל ולא פירש לשון מתנה. אבל גבי ירושה — אין צריך לפרש, דממילא קא ירית, הלכך, כל היכא דאיכא לאוקומה בירושה דתפסה מן החורה — לא מקני ליה מסתמא במתנה, למיעקר נחלה דאורייתא. **ואם לאו** — דאינו ראוי לירש — בעל כרחך "נכסי נתונין לפלוני" קאמר, דאין אדם מוציא דבריו בטלין מפיו, ולמתנה איכוין ולא לירושה. ולכך נוטלו משום מתנה. וללקמן מפרש מאי נפקא לן מינה אם נוטלו משום ירושה או משום מתנה. **נגבא נגובי למה לך** — לסתום דבריך ולמימרי: רואין כו'. **אי סבירא לך כרבי יוחנן בן ברוקה** — דאמר: אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין, ולפיכך אתה אומר: רואין אם ראוי ליורשו כו' — אינא בהדיא דקבלתא עלי, ולא תסתיר דבריך לומר כרבי יוחנן בן ברוקה, בענין שלא יבינו בני אדם. דלמא כי הא דאמרת — כל זה אמר ליה רב נחמן לרב הונא: שמא אתה לא לכך נתכוונת, לומר דבריך בסתם ולהשמיענו כרבי יוחנן, אלא עובדא הכי הוה בסתם, כדמפרש ואזיל. ועיקר דבריך באת להשמיענו חילוק בין נטילה משום מתנה לנטילה משום ירושה, כדמפרש ואזיל, ואגב אורחך מידעא שמעינן דסבירא לך כרבי יוחנן. ומיהו, עיקר שיטה זו שתפסת לא לכך באתה, דאם כן היה לך לומר בפירוש: הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה. **ההוא קא שכיב** — היה נפטר לבית עולמו. **אלא למאן** — כלומר, מאן קא שקיל נכסיי אלא הוא. **והני למאן** — "נכסיי לך". והיינו "שכתב" דקאמרת, דמה לי כתב מה לי אמר. **ואמרת לן עלה** — דמכל מקום שקיל. מידו, אם קרובו וראוי ליורשו — הוי ירושה, ואי לאו — הוי מתנה. ד"אלא למאן" וכן "נכסיי לך" — שתי לשונות משמע; כשהוא יורש — משמע לשון ירושה, וכשאין ראוי ליורש — הוי לשון מתנה. וללקמן מפרש מאי נפקא לן מינה. **אין הכי נמי קאמינא** — על הכותב נכסיו סתם באתי להורות, דזמנין דהוי ירושה וזמנין הוי מתנה. **סבר רב אדא בר אהבה** קמיה **דרבא** — לפרושי למאי נפקא מינה, ומה בא רב הונא ללמדנו, אם ראוי ליורשו. להכי אמר רב הונא דהוי לשון ירושה, שתהא אלמנתו של מת ניזונת מנכסיו שהוורישׁ לזה, כדתנן (כתובות צה, ב): אלמנה ניזונת מנכסי יתומים, כלומר יורשין. **ואם לאו** — נוטלן משום מתנה, ושוב אין אלמנתו ניזונת מהן, כדתנן (גיטין מח, ב): אין מוציאין למזון אשה והבנות מנכסים משועבדים, מפני תיקון העולם. משום דהוי מזונות דבר שאין לו קצבה, ואין יכולין לקוחות להזהר, ובין מתנה ובין מכר הוו משועבדים. **אמר ליה רבא** — וכי בשביל שנתנו במתנת שכיב מרע שאינה קונה אלא מדרבנן, שהרי אין מתנה לאחר מיתה, אלא הקנת חכמים היא שיהיו דבריו בכתובין וכמסורין כדי שלא תטרף דעתו עליו. **מיגרע נרעא** — בתמיה? כלומר: הכי הורע כחה של אלמנתו בכך? השתא בירושה דאורייתא, דאלימא כח יורש אם ראוי ליורשו, שהתורה זיכתה לו, כדכתיב "ביום הנחילו את בניו" — אפילו הכי אמרינן: אלמנה ניזונת מנכסי היורש. **מתנה דרבנן** — כי הך מתנת שכיב מרע, שאין בה קנין אלא מדרבנן, כדפרישית — לא כל שכן דניזונת מהך? ולעולם לא להכי נפקא מינה חילוק שהשמיענו רב הונא בין נוטל משום ירושה ובין נוטל משום מתנה. ומהכא שמעינן דהא דקיימא לן דמזון האשה והבנות לא טרפא ממשעבדי – הני מילי מתנה גמורה בקנין או מכר גמור, אבל מתנת שכיב מרע – אלמנתו ניזונת מנכסי מקבל מתנה, והוא הדין לבנות. **אלא אמר רבא** — להכי נפקא מינה בין מתנה לירושה. **בדשלח רב אחא בר'** — שאם אמר האי שכיב מרע "ואלא למאן", ואחריו לפלוני" — רואין: אם היה ראשון ראוי ליורשו — נוטלו משום ירושה, ואין לשני אחריו כלום. דכיון דעשאו יורש, חזכה בדין תורה, כי קאמר תו "ואחריו לפלוני" — הוי מתנה על מה שכתוב בתורה, דאינו יכול לעקור תורת ירושה מאותו שירש בבר. וגם אפילו אם פירש "אני מורישך על מנת שיטול האי שני אחריך" — הוי נמי מתנה על מה שכתוב בתורה, והוי המעשה מעשה והתנאי בטל. **והא** ירושה **אין לה הפסק** — אלא ממשמעות עד דאובן, כדנפקא לן מקראי בפרקין (קטו, ב). **לדברי רבי יוחנן בן'** — לעיל בשמעתין פריסיות לה. **והא אפסקה** — דעל תנאי שיטול שני אחריו הוורישׁ לראשון. **ורחמנא אמר אין לה הפסק** — והוי מתנה על מה שכתוב בתורה, והוי מעשה מעשה, והתנאי בטל. והכי הלכתא כדשלח רב אחא, דהא חזינא עובדא בסמוך כוותיה.

ההוא

עיליתא דדינרי — נראה לרבינו תם דאין לפרש עיליתא — עליה ממש, וגומא קאמר, כי הדהיא דתליסר גמלי ספיקי דטריפות (חולין צה, ב), כמו שפירש בקונטרס דהתם. דמדקאמר הוא הכניס אחת ובנו הכניס שש — שמע מינה דלאו גומא קאמר, אלא דוקא. לכך נראה לו: עיליתא — כלי ששואבים בו יין ושמן, כדאמרינן ב"כיצד מערבין" (עירובין נג, ב): עלת נקפת בכד. **ולא** תשיימה את דאמירה לגבוה כו' — ואם תאמר: הא דאמרינן בפרק קמא דקדושין (כט, א): משך הקדש במאתים ולא הספיק לפדותו עד שעמד במנה — נותן מאתים, דלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש, דמן ההדיוט קונה בין שמשך, והשתא, אפילו לא משך נמי, בין שאמר לפדותו במאתים, דאמירה לגבוה במסירה להדיוט! ויש לומר: דהתם היינו טעמא שאינו מתחייב מאתים באמירה — משום דלא אמר לתת כלום להקדש, ואין כאן נדר, כי לא אמר לקנות רק שוה בשוה. אבל אם ויתר בלום משלו להקדש — צריך לקיים, דאמירה לגבוה כו'.

בא עליו שמאי במקלו ותרמילו כו' — נראה לרבינו שמשון בן אברהם, דהדהוא אברא דכתב נכסיו ליהונתן בן עוזיאל הדיר נכסיו מבנו בחייו ובמותו, והיה סבור שמאי שנתן ליהונתן כל מנת שיתן לבניו. והיה סבור שהחזיר הכל, ועל כן בא עליו, לומר שעל ידי מתנה זו לא הותרו בהן הבנים, כמו מעשה דבית חורון שלא הותר האב על ידי מתנת הבן. והשיב לו יהונתן: אינו כמו שאתה סבור, דדהם לא היתה מתנה גמורה — אבל זו מתנה גמורה למכור ולהקדיש. וכן משמע בירושלמי בנדרים, דקאמר: יהונתן בן עוזיאל הדירו אביו מנכסיו, עמד וכתבו לשמאי. מה עשה שמאי? מכר מקצתם, והקדיש מקצתם, ונתן לו את השאר. אמר: כל מי שיבא ויערער על מתנה הזאת — יהיא מן הלקוחות ומיד ההקדש, ואדר כך יהיא מיד זה. ושמא זה המעשה עצמו היה, והירושלמי מדפר לה.

כל

1 **ההוא דאמר לחבריה** — הראוי ליזורשו, כדמפרש לקמיה. **שני נמי שקיל** — שהרי לא נתן לראשון כי אם כל ימי חייו, ומתנה אינה מתקיימת כי אם לדעת הנותן.
2 **דייני דהצצתא** — דייני פשרה, שאין בקיאין בדין, וחוצצין מחצה לזה ומחצה לזה, כדין ממון המוטל בספק. ורבינו חננאל פירש: **בית** הקבורות. **לאו** היינו דשלח בו' — וכיון דראשון ראוי ליזורשו — אין לשני אחריו כלום. **איכסיף** — רב עיליש מרבא, פן יאמר רבא בלבו: אילו לא היתיתי בכאן היה דין דין שקר, וכן כל דיני שהוא דן שלא בפני. **קרא עליו** — רבא לנחמו: "אני ה' בעתה אחישנה", בעת שהצדיקים צריכין לישועה — הקדוש ברוך הוא ממציאה להם. אף אתה, אני יודע בך שמעולם לא באת דין תקלה על ידך, שהרי עכשיו זימנוני לי הקדוש ברוך הוא קודם שהגעת להוראה ולא נבשלת. **משנה מה שעשה עשוי** — מילתא דפשיטא היא, ומשום סיפא נקט לה, דאסור לעשות כן. **אין רוח חכמים נוחה הימנו** — אין לחכמים נחת רוח ממעשיו, אלא חרון אף גורם לזה, שטועסין עליו דקא עקר נחלה דאורייתא. **רבן שמעון בן גמליאל** — בגמרא מפרש לה אי לפרושי אתא אי לפלוגי. **גמרא מי פליגי כו'** — דאפילו אין בניו נוהגים כשורה אין רוח חכמים נוחה הימנו, דדלמא נפקא מינה דרשא מעליא, כדלקמן. **בת נאדיל בלילי דינאי** — בת מי שמקלע עטרות דינאי המלך. **זכין לה ביניהם** — דג, לצורך אשתו שילדה. **לא תמטייה לבי מלכא** — למכרו לצורך עטרות המלך. **בדמי** לילי — בזול. **לגזבר** — של הקדש, ויקחנה לאבני אפוד. **דנהי** דבטלי אורים ותומים לישאל בהן, כדבתיב (עזרא ב) "עד עמוד כהן לאורים ותומים" כאדם שאומר לחבירו: עד שיבא משיח — אפוד וחושן מיהא לא בטלו, דאין בהן משמש בלא שמונה בגדים. **ולא תשיימה את** — שלא תפתח לומר "בכך וכך אתננה להקדש". דכיון דשיימת לה בדמי קלילי — תו לא מצית למישקל מינה טפי, דאמירתו לגבוה כר, כדבתיב (ויקרא כז) "ואיש כי יקדיש" (וגר') (דברים כג) "מוצא שפתיך תשמור" (וגר'). אלא הגזבר שהוא בקי ישיימנה לך, וירא שמים הוא, ולא ישום אותה בזול. **שבע** איכא — מן השלש עשרה יש שבע להקדש, אבל הששי אינן. **הני** תן מוקדשות — כלומר, מה ששוה האבן יותר — אני מקדישו ממנה לגבוה. **עמדו**

אָמְרִי "הוֹצִיא", מִכְּלָל דְּלָאו שַׁפִּיר עֲבַד! אֶלָּא מַהָא לֵיכָּא לְמִשְׁמַע מִינָּהּ. מַאי הֲוֵי עֲלָהּ? תָּא שְׁמַע, דַּאֲמַר לֵיהּ יְהוּדָה: שְׁתֹנָא, לָא תֵּיהֲוֵי בֵּי עֲבוֹרֵי אַחֲסְנָתָא, וַאֲפִילּוּ מִבְּרָא בִּישָׁא לִבְרָא טָבָא, וְכָל שֶׁכֵּן מִבְּרָא לִבְרָתָא. תָּנוּ רַבָּנָן: מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁלֹּא הָיוּ בָּנָיו נוֹתְנִין כַּשּׂוֹרָה, עָמַד וְכָתַב נְכָסָיו לְיוֹנָתָן בֶּן עוּזִיאֵל. מָה עָשָׂה יוֹנָתָן בֶּן עוּזִיאֵל? מָכַר שְׁלִישׁ, וְהִקְדִּישׁ שְׁלִישׁ, וְהֶחֱזִיר לִבָּנָיו שְׁלִישׁ. בָּא עָלָיו שַׁמַּאי בְּמַקְלוֹ וְתַרְמִילוֹ. אָמַר לוֹ: שַׁמַּאי, אִם אָתָּה יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת מַה שֶּׁמָּכַרְתִּי וּמַה שֶּׁהִקְדַּשְׁתִּי - אַתָּה יָכוֹל לְהוֹצִיא מַה שֶּׁהֶחֱזַרְתִּי, אִם

1 **הַהוּא דְּאָמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: "נְכָסַי לָךְ וְאַחֲרֵיךְ לְפְלוֹנִי",**
2 **וְרָאשׁוֹן רָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ הָוֶה. שָׁבֵיב רְאשׁוֹן, אָתָא שֵׁנִי**
3 **קָא תָּבַע; סָבַר רַב עֵילִישׁ קַמֵּיהּ דְּרָבָא לְמֵימַר: שֵׁנִי**
4 **נַמִּי שָׁקֵיל, אֲמַר לֵיהּ: דַּיְּינֵי דְּהַצְּצְתָּא הָכִי דַּיְּינִי, לָאו**
5 **הֵיינוּ דִּשְׁלַח רַב אַחָא בַּר רַב עָוְיָא? אִכְּסִיף. קָרֵי**
6 **עֲלֵיהּ: "אֲנִי ה' בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה". משנה הַכּוֹתֵב**
7 **אֶת נְכָסָיו לַאֲחֵרִים וְהִנִּיחַ אֶת בָּנָיו - מַה שֶּׁעָשָׂה**
8 **עָשׂוּי, אֶלָּא אֵין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימֶנּוּ; רַבָּן שִׁמְעוֹן**
9 **בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם לֹא הָיוּ בָּנָיו נוֹהֲגִים כַּשּׁוּרָה -**
10 **כְּזוֹר לְטוֹב. גמרא אִיבַּעְיָא לְהוּ: מִי פְּלִיגִי רַבָּנָן עֲלֵיהּ**
11 **דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, אוֹ לָא? תָּא שְׁמַע: דְּיוֹסֵף**
12 **בֶּן יוֹעֶזֶר הָיָה לוֹ בֵּן שֶׁלֹּא הָיָה נוֹהֵג כַּשּׁוּרָה, הָוָה לֵיהּ**
13 **עֵילֵיתָא דִּדְיָנֵי, קָם אִקְדְּשֵׁהּ. אֲזַל נְסִיב בַּת נָאדִיל**
14 **כַּלְּילֵי דִּינַאי מַלְכָּא, אוֹלְדָה דְּבֵיתְהוּ, וְבֵין לָהּ בֵּינְתָא,**
15 **קְרָעָה אַשְׁפַּח בָּהּ מַרְגָּלִיתָא. אָמְרָה לֵיהּ: לָא תַּמְטֵיהָ**
16 **לְמַלְכָּא, דְּשָׁקְלִי לָהּ מִינָּךְ בְּדַמֵּי קַלְּילֵי, זִיל אַמְטֵיהָ**
17 **לְגַבֵּי גְּבָרֵי. וְלָא תְּשַׁיְּימָהּ אַתְּ, דַּאֲמִירְתְּ לְגָבוֹהַּ**
18 **כְּמַמְרְתְּ לְהֶדְיוֹט, אֶלָּא לְשַׁיְּימוּהָ אִינְהוּ. אַמְטֵיהָ,**
19 **שָׁמוּהָ בְּתַלְיסְרֵי עֲלֵיאָתָא דִּדְיָנֵי. אָמְרִי לֵיהּ: שָׁבַע**
20 **אִיכָּא, שֵׁית לֵיכָּא. אֲמַר לְהוּ: שָׁבַע הָבוּ לִי, שֵׁית חֲרֵי**
21 **הֲן מוּקְדָּשׁוֹת לַשָּׁמַיִם. עָמְדוּ וְכָתְבוּ: "וְיוֹסֵף בֶּן יוֹעֶזֶר**
22 **הַכֹּהֵן אֶחָת, וּבְנוֹ הַכֹּהֵן שֵׁשׁ". וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: "יוֹסֵף**
23 **בֶּן יוֹעֶזֶר הַכֹּהֵן אֶחָת, וּבְנוֹ הוֹצִיא שֶׁבַע", מְדַקְדְּקָא**
24 **אָמְרִי "הַכֹּהֵן", מִכְּלָל דְּשַׁפִּיר עֲבַד - אַדַּבָּה, מְדַקְדְּקָא**

וכתבו — נראה בעיני שהיו כותבין חשבונות של הקדש כמה מכניסין וכמה מוציאין. ומיהו, מלשון שכתבו דייקינן, ואיכא למימר נמי דלמילף מינה כתבו כן. **הכניס אחד** — חדא עיליתא דדינרי, ובנו שהיה סבור שלא ינהוג בשורה — הקדיש שש עליות. שזכות אביו, שהקדיש אחת בשביל שלא היה בנו נוהג בשורה, גרם לבנו שהוכשר להקדיש שש. ומהכא דייקינן לקמן: מכלל דשפיר עבד יוסף בן יועזר. אלמא לא פליגי רבנן עליה, דהא "עמדו וכתבו" קתני, דהיינו כל חכמי הדור. **איכא דאמרי** — לגנאי: ובנו הוציא שבע — שלא היה לו לקבל כל (כך) ממון ההקדש להתרוקן מכל ובל, והיה לו להניח בהקדש אבן אחת. אך הוא גלה דעתו שאם היו כל השלש עשרה עליות בהקדש — היה נוטל את כולן. **וקדייק: מדקתני** — ברישא: ובנו הכניס שש, שמשבח את הבן — מכלל דאהב שפיר עבד, כרבן שמעון, וכדפרישית. ולאיכא דאמרי לא מסיק השתא אדעתיה. ואורחיה דתלמודא לאתויי ראיה בכל דוכתא מרישא, ומהדר ליה מסיפא. **אידיהו** — לאיכא דאמרי איכא למידק דרבנן פליגי עליה. מדכתבנו בן "ובנו הוציא", הכי קאמר: לפי שויסף בן יועזר הכניס אחד שלא כדין, שלא היה לו להקדיש כל נכסיו, כרבנן דפליגי על רבן שמעון, לפיכך נתגלגלה חובה והוציא בנו שבע, שריקן כל אוצרות הקדש. **אלא מהא ליכא למשמע מינה** — דהא תנאי היא דפליגי בהכי, תנא דרישא סבירא ליה דלא פליגי, ותנא דאיכא דאמרי סבירא ליה דפליגי, הלכך אנן אמאן נסמוך? **תא שמע דאמר ליה שמואל כו'** — אלמא פליגי רבנן עליה, מדקאמר שמואל הכי. דאי לא תימא הכי — שמואל דאמר במאן? והכי הלכתא ברבנן, דקם שמואל בוותייהו. ואף על גב דאמר רבי יוחנן: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל בכל מקום במשנתנו חוץ מערב יצירן וראיה אחרונה — שמואל לית ליה הכי כללא. וגם רבא דקאמר במסכת עבודה זרה בפרק חמישי (סט, ב): הלכה כרבן שמעון בן גמליאל — לית ליה נמי הכי כללא. הלכך, כל כללות שבגמרא כגון הלכה כסתם משנה, הלכה כרבי עקיבא מחבירו, כרבי יוסי מחבירו, כרבן שמעון בן גמליאל במשנתנו, רבי אליעזר ורבי יהושע הלכה כרבי יהושע, רבי יהודה ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה, וכן רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה — כולהו קיימא לן הכי, בר מהיכא דמפרש תלמודא דלית הלכתא הכי. **בי עבורי אחסנתא** — מקום שמעביר האב נחלה מן הראוי לה, ואפילו לזרעות לאחד ולמעט לאחד. הכי גרסינן: וכל שבן מברא לברתא. **מכר שליש** — לצרכו. **והקדיש שליש** — ואיכא למימר דלהכי מכר והקדיש מעיקרא, כדי להודיע שמה שמחזיר לבניו — משלו הוא מחזיר, כדאהדר ליה לשמאי כדלקמן. **במקלו ותרמילו** — כלומר, להתווכח עמו על שעבר דברי המת, שנתכוין לתת לו על מנת שלא יהנו בניו מנכסיו, דכמאן דאמר ליה: הריני נותן לך נכסי על מנת שתמכרם לצרכך, דהתני בדימיך, ולא על מנת שתתנם לבני. דאיכא אומדן דעתא דלהכי יהיב ליה, ואף על פי שלא פירש. **והיכא** קאמר ליה שמאי ליהנותן: חזרה שהחזרת לבניו אינה כלום, דאם כן לא הויא מתנה, והוי כמי שהפקיד לך נכסיו על מנת שלא יהנו בהן בניו, וחזור וקח אותן, דקיימא לן מצוה לקיים דברי המת. ושמאי היה טועה במעשה דבית חורון דלקמן, דקאמר: לא נתתי לך את שלי על מנת שתקדישם לשמים, ואמרו חכמים דלא הויא מתנה, דהיאל

ועבר על דעת הנותן, וגם ההקדש לא חל. והכא נמי, כיון שעברת על דברי המת — המתנה אינה מתנה והחזרה אינה חזרה, כי התם, דמתנה בטילה וגם ההקדש לא נתפס. ומיהו לא דמי, דהתם פרשע ליה בהדיא: "ואינן לפניך אלא על מנת שיבא אביו ויאכל בו", אבל הכא — סתמא קיהיב ליה לינתן, ולא פירש "על מנת שתהנה בהן אתה ולא בניי", הלכך לגמרי יהב ליה לעשות בה כרצונו.

והיינו דקאמר ליה: כשם שאי אתה יכול להחזיר מה שמכרתי, דהתם מידא מודית לי, דהא על מנת ליהנות אני בהן נתנם לי — אי אתה יכול להחזיר מה שהחזרתי. דבעל כרחך אין מתנה לחצאין, דאם איני יכול ליתנה לבניי — אם בן גם אני בעצמי איני יכול ליהנות בהן. כדאמר גבי מעשה דבית חורון, דכיון דנתנה לו ליהנות על מנת שלא יקדיש לא הוי מתנה כלל — הכא נמי, אם איתא דלדעת בן עשה, שלא יהא לי רשות ליתן לבניו או לכל מי שארצה — אם כן גם אני לא אוכל למכור לאחרים או להקדיש. אלא מאי איית לך למימר, אמאי הויא מכירתי מכירה והקדשי הקדש? משום דלא פירש מידי, והכי נמי גבי חזרה — הא לא פירש מידי. אבל גבי מעשה דבית חורון, כיון דפירש פירש. ושמאי לא הוה דייק מעיקרא מאכירה ואהקדש דמכר יהונתן והקדיש. **השיח עלי** — כמו: השיח דברים בלפי מעלה (תענית כה, א). כלומר, השיבני דרך בזיון, ונצחני. ומלתא דבדיחותא הוא. **והוא סבור** — שמאי, כדפרישית לעיל. כן נראה בעיני. ויש מפרשים: דאיתנתן קאי, שמכר והקדיש תחלה ולא רצה להחזיר לבניו, ולא נהירא. ואיכא ספרים דכתב בהו: מעיקרא סבר. **והיה משיא את בנו** — והיה חפץ לזמן את אביו לסעודתו. **ואינן לפניך** — ובמסכת נדרים מתרצינן: אפילו הכא דקא אמר ליה "הרי הן לפניך ויבא אבא ויאכל עמנו" נמי מיירי, ואפילו הכי לא הויא מתנה, דמכל מקום מוכיח דבשביל שיאכל אביו הוא עושה, ולא נתכוין לתת לו מתנה גמורה. וקאמרינן התם דכללא דסיפא קאתי לאתויי, דקתני: כל מתנה שאינה בר. **ויהא עון תלוי בו** — שעל ידי שאני מקבל מתנה שלך, והיא אינה מתנה — נמצאתם חוטאין, ונהנה זה משל זה, וקעבריתו א"לא יחל". **הכי גרסינן: אמרו חכמים כל מתנה שאינה שאם הקדישה מוקדשת אינה מתנה** — כלומר, כל מתנה שאין דין זה נוהג בה, שתהא מוקדשת אם הקדישה — אינה מתנה, הואיל וגילה דעתו שעל מנת כן נתנה לו שלא יקדישנה. ולעיל נמי, גבי ההוא שכתב נכסיו ליהונתן, כיון שלא היה בנו נוהג בשורה — על מנת שלא יחזיר לבניו נתן לו. ויותן סבר: כיון דסתמא יהב — הויא מתנה, לעשות בה ככל אשר יחפוץ. **ראוים שתשרה** — אלא שעון הדור גורם, ואין הדור ראוי לכך. **שתעמוד להם חמה ביהושע** — ולמשה נמי עמדה חמה, דנפקא לן במסכת עבודה זרה (כה, א) "אחל", "אחל". אלא משום דאין חשובין כל כך כמשה תלאן ביהושע. **תלמוד** — סברת המשניות, בעין שאנו מפרשין עליהן: לא שנו בר, חסורי מחסרא בר. **הלכות** — הלכה למשה מסיני. **תנויות** — מדרשי פסוק, כגון תנחומא ובראשית רבה, ויקרא רבה. דקדוקי תורה — ויו"ד ו"וזה לכם הטמא" (ויקרא יא) דמרבינן מיניה דגם השרץ. **דקדוקי סופרים** — כגון גזירות שגזרו חכמים שלא יבא לידי איסור תורה. **וקלים וחמורים** — שאדם רגיל בהן מעצמו. **גזירות שוות** — כגון יליף קיחה מקיחה משדה עפרון (קדושין ב, א). **תקופות** — מולד הלבנה. **וגימטריאות** — כגון: "אנבי" — אנא נפשי כתבית יהבית, "ירט" — יראה ראתה נטתה (שבת קה, א). **ומשלות כובסין** — צורך יש בה ללמוד דברי תורה, כדכתיב (קהלת יב) "תקן משלים הרבה" וכתיב "להבין משל ומליצה" (משלי א). **שיחת שדים** — להשבישם. ונפקא מינה לעשות קמיע לרפואה. **ושיחת דקלים** — שבני אדם רגילים לדבר על הדקלים, כדכתיב בשלמה "וידבר על העצים" (מלכים א ד). **ושיחת מלאכי השרת** — להשביעם. **מעשה מרכבה** — שביחזקאל. **חויות דרכי וריבא** — שהקשו משניות ובריימות טובא, ותירצום. **להנהיל אוהבי יש** — עולמות. וכל כך למה — כי ארצרותיהם מלאים כל טוב, דברי תורה וחכמה. **נזהל שכנובים על אחת כמה וכמה** — להבין דבר מתוך דבר יותר ויותר. **משנה האומר זה בני נאמן** — בגמרא מפרש למאי הלכתא. **זה אחי אינו נאמן** — להורישו עם אחיו, שדברי אינן מכירין אותו. כדמפרש בגמרא. **ויטול עמו בחלקו** — כגון שנים הן לבד הספק, ויש להן לחלוק שלש שדות — זה נוטל שדה ומחצה וזה נוטל שדה ומחצה, ונותן זה המעיד על אחיו הספק שהוא אחיו, החזיר שדה. דהכי קאמר ליה: ודאי אחי אתה, ויש לך ליטול שדה אחת מן השלש. וחזי השדה שיש לי מחלקך — אתן לך, וחזי האחר ביד אחי הוא, הבא לך ראיה וטול. **מת** — הספק. **יחזרו הנכסים** — שנתן לו מחלקו. **למקומן** — כלומר, למי שנתנם לו. אבל שאר אחין אין יורשים עמו. דאמר להו האי: הרי החזקתם בנחלה הרואיה לו לספק מאבינו — אותה טלו לכם, שהרי לא מחל לכם חלקו. ואבתי עד השתא בתורת גזל ישנה בידכם, ועתה תירשו אותו חלק מן הדין. וגם אני אירש חלקי שנתתי לו כמו כן, דנמצינו כולנו שוין בנחלתו. **נפלה לו ירושה** — לספק בחיינו ממקום אחר, או קנה נכסים ועבשיו מת — יירשו אחיו של מעיד עמו, דהא קא מודי להו שאחיהם הוא.

גמרא

כל מתנה שאינה שאם הקדישה מוקדשת כו' — ואם תאמר: דאמר לקמן בפירקין (קלו, ב): "הא לך אתרוג במתנה על מנת שתחזירהו לי", התחזירו — יצא, אף על פי שלא היה יכול להקדישו. דכיון דאמר "לי" — מידי דחזי לי קאמר, בדקאמר לקמן! ויש לומר: דהתם יכול להקדישו כל זמן שהוא בידו שלא יהנו אחרים ממנו, אבל הכא לא היה יכול להקדישו כלל. ולרבינו יצחק נראה דלא תליא מתנה בהקדש, דאפילו אינו יכול להקדיש — הויא מתנה. והכי פירושו: כל מתנה שאינה בר', כלומר שגרועה בזאת שלא נתנה אלא על מנת שיאכל אביו. ולאו דוקא נקט "שאם הקדישה אינה מקודשת", שהרי לא היה יכול לעשות ממנה כלום, ולא נתנה כלל על מנת שיאכל אביו, כדאמרינן בנדרים (מח, א) לחד לישנא דסעודתו מוכחת עליה. ולא נקט "שאם הקדישה" אלא משום דמעשה הכי הוה. אי נמי, להוא לישנא דמפרש (והתם) משום דיתיתר אסור במודר הנאה. ובעלמא, אף על פי שאינו יכול להקדישה — הויא מתנה. וכן משמע בירושלמי, דקאמר אהדהיא דכל מתנה שאינה שאם הקדישה בר', רבי ירמיה בעי: מעתה אין אדם נותן מתנה לחבירו על מנת שלא יקדישנה בר'. וקאמר במתניתין: כל מתנה שהיא במעשה בית חורון, שהיתה בה ערמה — אינה מתנה.

ליורשו

1 אִם לָאו - אֵי אַתָּה יָכוֹל לְהוֹצִיא מַה שֶּׁהֶחֱזַרְתִּי. אָמַר
2 הַטִּיחַ עָלַי בֶּן עִוִּיאֵל! הִטִּיחַ עָלַי בֶּן עִוִּיאֵל! מַעֲקֶרֶת
3 מַאי סָבַר? מְשׁוּם מַעֲשֶׂה דְּבֵית חוֹרוֹן; דִּתְנַן: מַעֲשֶׂה
4 בְּבֵית חוֹרוֹן בְּאֶחָד שֶׁהָיָה אָבִיו מוֹדֶה הֵימֶנּוּ הֲנָאָה,
5 וְהָיָה מַשִּׂיא בָּנָו, וְאָמַר לַחֲבֵירוֹ: הֲרֵי חָצֵר וְסֵעוּדָה
6 נְתוּנִין לְךָ בְּמַתָּנָה, וְאֵינָן לְפָנֶיךָ אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיָּבֹא אַבָּא
7 וְיֹאכַל עִמָּנוּ בְּסֵעוּדָה. אָמַר לוֹ: אִם שֶׁלִּי הֵן - הֲרֵי
8 הֵן מוּקְדָּשִׁין לַשָּׁמַיִם! אָמַר לוֹ: לֹא נָתַתִּי לְךָ אֶת שֶׁלִּי
9 שֶׁתַּקְדִּישֵׁם לַשָּׁמַיִם! אָמַר לוֹ: לֹא נָתַתָּ לִי אֶת שֶׁלְּךָ
10 אֶלָּא שֶׁתְּהֵא אַתָּה וְאָבִיךָ אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין וּמְרֻצִּין זֶה
11 לָזֶה, וְיֶהֱא עָוֹן תָּלוּי בְּרֹאשׁוֹ! אָמְרוּ חֲכָמִים: כָּל מַתָּנָה
12 שֶׁאֵינָהּ שֶׁאִם הִקְדִּישָׁהּ מוּקְדֶּשֶׁת - אֵינָהּ מַתָּנָה. תָּנוּ
13 רַבָּנָן: שְׁמוֹנִים תַּלְמִידִים הָיוּ לוֹ לְהִלֵּל הַזָּקֵן, שְׁלֹשִׁים
14 מֵהֶן רְאוּיִם שֶׁתִּשְׁרֶה עֲלֵיהֶן שְׁכִינָה כְּמשֶׁה רַבֵּינוּ,
15 שְׁלֹשִׁים מֵהֶן רְאוּיִם שֶׁתַּעֲמוֹד לָהֶן חַמָּה כִּיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן, עֶשְׂרִים בֵּינוֹנִיִּים. גָּדוֹל שֶׁבְּכוּלָּן יוֹנָתָן
16 בֶּן עוִּיאֵל, קָטָן שֶׁבְּכוּלָּן רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי. אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שֶׁלֹּא הִנִּיחַ
17 מִקְרָא וּמִשְׁנָה, תַּלְמוּד, הֲלָכוֹת וְאַגָּדוֹת, דִּקְדּוּקֵי תוֹרָה וְדִקְדּוּקֵי סוֹפְרִים, וְקַלִּין וַחֲמוּרִין,
18 וּגְזֵרוֹת שָׁווֹת, וְתִקּוּפוֹת, וְגִמַטְרִיָּאוֹת, וּמִשְׁלוֹת כּוֹבְסִים וּמְשָׁלוֹת שׁוּעָלִים, שִׂיחַת שֵׂדִים
19 וְשִׂיחַת דְּקָלִים, וְשִׂיחַת מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן; דָּבָר גָּדוֹל - מַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה,
20 וְדָבָר קָטָן - הֲוָיוֹת דְּאַבָּיֵי וְרָבָא; לְכַיֵּים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר: "לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם
21 אֲמַלֵּא". וְכִי מֵאַחַר דְּקָטָן שֶׁבְּכוּלָּם בֶּן, גָּדוֹל שֶׁבְּכוּלָּם - עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה! אָמְרוּ
22 עָלָיו עַל יוֹנָתָן בֶּן עוִּיאֵל, בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה - כָּל עוֹף שֶׁפּוֹרֵחַ עָלָיו נִשְׂרָף.
23 **משנה** הָאוֹמֵר "זֶה בְּנִי" - נֶאֱמָן, "זֶה אָחִי" - אֵינוֹ נֶאֱמָן, וְיִטּוֹל עִמּוֹ בְּחֶלְקוֹ. מֵת -
24 יַחְזְרוּ נְכָסִים לְמְקוֹמָן. נָפְלוּ לוֹ נְכָסִים מִמָּקוֹם אַחֵר - יִירְשׁוּ אֶחָיו עִמּוֹ. **גמרא** "זֶה בְּנִי"
25 נֶאֱמָן, לְמַאי הִלְכְתָא? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: לְיוֹרְשׁוֹ, וְלִפְטוֹר אֶת אִשְׁתּוֹ מִן הַיִּבּוּם.

ליורשו

ליורשו פשיטא — דאנבסים שנפלו לו כשהוא גוסס לא יהא נאמן. אף על גב דלענין בכורה נאמן — היינו משום שראוי ליירשו, שהרי בידוע שהוא בנו. אבל הכא, דלא ידענן אם הוא ראוי ליירשו או לא — אינו נאמן. **הואיל** ובידו לגרשה — אף על גב דהאי מגו לא חשיבא, שאם היה מגרשה היה פוסלה מן הכהונה, והשתא שאומר "זה בני" לא פסיל לה, מכל מקום חשיב מגו לפטרה מיבם.

אול ליה הואיל דרב יוסף — ולא אמרינן: הואיל ובידו לגרשה. דסלקא דעתך השתא דאין נאמן לומר "גרשתי אשתי עתה", דאפילו לחבא אין נאמן לומר "גרשתי אשתי". ואם תאמר: אם כן מאי טעמא דמתניתין ד"זה בני" נאמן? ויש לומר: דדוקא לענין שאמר "גרשתי" לא אמר מגו הואיל ובידו לגרשה, משום דאם איתא דגרשה — אית לה קלא, ולכך אינו נאמן. אבל "זה בני" — נאמן במגו דהואיל ובידו לגרשה, דיכול להיות שיש לו בן ואין ידוע לעולם.

למפרע אין נאמן — תימה: דמאי קא משמע לן? פשיטא דאין נאמן לומר למפרע "גרשתי אשתי". שאם היה נאמן — מה הועילו חכמים בתקנה שתקנו זמן (בגיטין (יג, ז) א)? דלעולם בת אחותו אם תזנה תחניו (בגיטין יז, א)? דלעולם יחפה, שיאמר "גרשתיה קודם הזנות", ויהיה נאמן! בשלמא למאן דאמר בסמוך דלא פלגינן דבורא — אתי שפיר, דאצטריך לאשמועינן דאפילו מכאן ולהבא אין נאמן בשאומר "גרשתי מקודם". אבל למאן דאמר פלגינן דבורא, ונאמן מכאן ולהבא, אלא למפרע דוקא אין נאמן — קשה, דמלתא דפשיטא היא!

פלוני בא על אשתי — מילתיה דרבה היא בפרק קמא דסנהדרין (י, א), וקאמר התם: מהו דתימא אדם קרוב אצל אצל אמרינן, אבל אצל אשתו — לא אמר, קא משמע לן. ורקשה להרב רבינו חיים: דפשיטא הוא דאדם קרוב אצל אשתו, כדתנן בזה בורר (שם כז, ב) ויש לומר: דאף על גב דפסול לעדות הוא להעיד על אשתו, כשאומר "פלוני בא על אשתי" הוה אמינא: מתוך שנאמן על פלוני נאמן עליה.

חזיא

לקמן: מגו דאי בעי פטר לה בגט, והלכך מה לו לשקר. דסלקא דעתך אמינא לא אתי "מה לי לשקר" ומרע ליה לחזקה, קא משמע לן: נאמן. והאי דקתני: "זה בני" נאמן — הוא הדין דאי אמר "יש לי בנים" נאמן להתירה. אלא משום סיפא אצטריך ליה למיתני: "זה אחי" אינו נאמן, לאשמועינן דלתת לו מחלקו הוא נאמן, ולא לירש עם שאר אחין — תנא נמי רישא: "זה בני". ומיהו, סיפא דקתני: "זה אחי" אינו נאמן — לא בהיתר ולא באיסור אפילו שתק מיירי, דהא ודאי אפילו שתק אסורה, כיון דמחזוק לן באחי ולא בבני. אלא לעניין לירש עם אחיו קאמר דאינו נאמן. אי נמי, איכא למימר דדבי קאמר: האומר "זה בני" — נאמן, ואף על גב דמחזוק לן באחי. "זה אחי" — אינו נאמן לאסרה אם היא בחזקת מותרת, כגון דלא מחזוק לן לא באחי ולא בבני. **הואיל ובעל שאמר נישתי את אשתי נאמן** — והלכך, מגו דאי בעי אמר "גרשתי" ותפטר מהיבום, כי אמר נמי "יש לי בנים" — נאמן. תדע, דלעולם לא אמר "גרשתי את אשתי" נאמן — היינו משום דאי בעי מגרש לה השתא בפנינו. **אמר רב יוסף מריה דאברהם כו'** — רב יוסף חלה ושכח תלמודו, כדאמרינן במסכת נדרים (מא, א). ושמעוותו שמעמע מרב יהודה רבו קודם חליו, ועכשיו מתקשה בהן, היה נותן אל לבו ותמה אם שמע כן, והיה מתרגן מדעתו. והכי קאמר: רבונו של עולם, אפשר שמעמעתי מרב יהודה שינוי גדול כזה, דתלי תניא — המשנה, דקתני: "זה בני" נאמן, תולה טעמא בדלא תניא — בדבר שאינו במשנה ובברייתא, דך דבעל שאמר "גרשתי את אשתי", דמימרא בעלמא היא, וגם היא צריכה טעם אחר, ותולה את העיקר בטפל לו? **אלא אי** — אמר לי רב יהודה — הכי אמרה. **אמר שמואל הואיל ובידו לגרשה** — דמגו דאי בעי מגרש לה ופטר לה בגיטא מיבום, כי אמר נמי "זה בני" — נאמן. הכי גרסינן: מה לי אתמר הכי אתמר אמר שמואל הואיל וכו'. **בעל שאמר נישתי את אשתי נאמן** — לפטרה מיבום. **אינו נאמן** — דאם איתא דגרשה — קלא איתא לה למלתא. הלכך לא אמרינן "מה לי לשקר", ד"מה לי לשקר" במקום עדים דמי. ומיהו, כי אמר "זה בני" — נאמן, דדחם דראי איכא למימר: הואיל ובידו לגרשה. **מנפח בידיה** — דרך שחוק, כאדם שמנפח קש מתחת ידיו ומשליכו לאבוד. כלומר, כוזה הרוח שהלך כך אבד טעמו של רב יוסף. **הואיל דרב יוסף** — דאמר: בעל שאמר "גרשתיה". ומיהו, "הואיל" דשמואל איתיה, דהא ודאי מצי מגרש לה. **למפרע** — אם עמד לפנינו באחד באייר, ואמר "גרשתי את אשתי מאחד בניסן" — אינו נאמן להחזיקה כמו מגורשת למפרע. שאם יבואו עדים אחרי כן שיאמרו "אנו ראינו שזינתה בחמשה עשר בניסן" — תדרן בתנק בדין אשת איש. דאין הבעל נאמן לעשותה מגורשת למפרע, שהרי אין כאן מגו, שהרי אינו יכול עכשיו באחד באייר לעשות לה גט שתתגרש בו למפרע מקודם זנות. **כאן להבא** — אם אמר "גרשתי את אשתי" סתם, אי נמי "עכשיו גרשתי", דאינו מעיד עליה למפרע, ולא נפקא מינה אלא לפטרה מכאן ולהבא, בין לזנות בין ליפטר מיבום, וגם לדעשה לכל מי שתרצה בחיי בעלה. דמה לו לשקר? הא אי בעי — מגרש לה בפנינו. ואבתי לא אזל לה "הואיל" דרב יוסף לגמרי, דלהכא מיהא אמרינן "הואיל". **אביעיא להו אמר למפרע מהו להימונית להבא** — כלומר, הא פשיטא לן דהיכא דאמר למפרע — לא מהימנן לגבי זנות דמפרע, דהא ליכא מגו. ואם אמר "עכשיו גרשתי", דלא נפקא מינה אלא להבא — ודאי מהימנינן ליה, דהא אי בעי מצי מגרש לה, ומה לו לשקר. אבל הא קמבעיא לן: היכא דקאמר למפרע, כלומר "זה שלשים יום שגרשתי את אשתי", מהו להימוניה לפטרה מזנות להבא? דגבי להבא איכא למימר מגו דמה לו לשקר, לפטרה להבא בטענת גרושין למפרע, הא אי בעי — מצי מגרש לה השתא. **מי פלגינן דבורא** — דבמאי דאמר "גרשתי" — מהימנינן ליה, ותפטר אשתו מכאן ולהבא. ובמאי דאמר "זה שלשים יום", דהיינו למפרע — לא מהימנינן ליה, דליכא מגו. **או לא פלגינן דבורא** — אלא, כיון דלא מהימנינן ליה בגירושי מפרע, משום דאין בידו לעשות וליכא מגו — נמצא שלא גירש אשתו למפרע. והשתא נמי לא גירש, דאיהו לא טעין אלא גירושי מפרע, אנן טענינן ליה? בתמיה. והלכך, כל היכא דאמר בעל "גרשתי אתמול" — לא מהימנינן ליה כלל, דמגו דלא מהימנן לגבי מפרע — לא מהימן להבא, דלא פלגינן דבורא. ולא משכחת לה דמהימנן אלא היכא דאמר סתמא "גרשתי את אשתי", אי נמי "עכשיו גרשתי את אשתי", דמהימנינן אכוליה דבוריה. דכיון דלא נפקא לן אמעשה דלשעבר כלל, אלא אהנהו דלהבא — מה לו לשקר, הרי יכול לגרשה. כן נראה בעיני. **דאמר רבא** — בעל שאמר בפני בית דין. **פלוני בא על אשתי הוא ואחר מצטרפין** לחותני — לבועל, ולא להזרגה. דאצל אשתו פסול הוא לעדות. אלמא: פלגינן האי עדות, דלבועל מהימן, לאשה לא מהימן **בתרי נופי** — בועל ואשה פלגינן, דלגבי בועל אנו מאמינין כל העדות. **בחד נופא** — למפרע ולהבא באשה אחת.

ההוא

גמרא ליירשו פשיטא — דמגו דאי בעי יהיב ליה במתנה, כי אמר נמי "בני הוא ויירשני" — נאמן. ואי משום נכסים הבאים לאחר מיכן אתא לאשמועינן, דאף על גב דאין יכול להקנותן נאמן — הא לאו מלתא היא, דודאי אינו נאמן, דהא ליכא למימר מגו. ואף על גב דדרשינן לעיל (קכז, ב): "ויכיר" — בצרוף היכרא, ואוקימנן דהאב נאמן אפילו לנכסים הבאים לאחר מיכן, אי נמי שנפלו לו כשהוא גוסס — הני מילי גבי חלק בכורה, דידענן שהוא בנו אך אינו ידוע אם בכור הוא אם לאו, ואתא קרא למימר דכיון דידענן דבנו הוא — נאמן לומר "בכורי הוא". אבל הכא דלא ידענן אי בנו הוא או לאו — לא מהימנינן ליה אלא לנכסים שיש לו עכשיו, משום דאיכא למימר מגו. **לפטור אשתו מן היבום אצטריכא ליה** — למתניתין למיתני: האומר "זה בני" נאמן. דסלקא דעתך אמינא לא תנשא לשוק בלא חליצה, כדלקמן. **הא נמי תניא** — בקדושין פרק "האומר". **כשעת מיתתו** — אורחא דמלתא נקט. **יש לי בנים** — ואין אשתו זקוקה ליבם — נאמן, ותנשא לשוק. ולקמיה מוקי לה בדלא מוחזק לן לא באחי ולא בבני. **יש לי אחין** — וזקוקה ליבם. **אינו נאמן** — לאסרה. וטעמא מפרשינן לקמיה. **ומשני: התם דלא מוחזק לן** — האי גברא בשעת מיתה לא באחי ולא בבני, וקיימא לך אתתא בחזקת שאינה זקוקה ליבם. דספק ספיקא הוא: שמא יש לו בנים, ואם תמצי לומר אין לו — שמא גם אחין אין לו, ומותרת לשוק. דהכי מוקמינן לה התם במוחזק בקדושין, משום דבעי לאוקמה אפילו כרבי נתן, דאמר: נאמן לאסרה, שאם אמר "יש לי אחין" — נאמן. וההיא דרבי נתן מוקמינן לה התם במוחזק לן דאית ליה אחי ולא מוחזק לן בבני. אבל מתניתין דהתם דקתני: "יש לי בנים" נאמן, "יש לי אחים" אינו נאמן — בדלא מוחזק לן לא באחי ולא בבני, כדפרישית. הלכך, אמר "יש לי בנים" — אחוקה קמייתא הוא דמוקי לה, הלכך נאמן. ונפקא מינה, דאפילו אי אתי אח לאחר מכאן ואמר "אחותי דמיתנה הניא" — לא כל כמיניה דאהני דבוריה [לאחזוקי] לחזקה. אמר "יש לי אחין ואין לי בנים" — לאו כל כמיניה דמפיק לה מחזקה. **הבא** — אתי לאשמועינן, דאף על גב דמחזוק לן בגויה דאית ליה אחי, חזקה בעלמא לא עדים, אפילו הכי, אי אמר "זה בני" — נאמן לפטרה מיבום, ובדמפרש טעמא

ההוא דהוה קא שביב — והיו לו אחין ולא בנין, דמחזוק ליכם. **אמרי ליה אתיתי לְמאן** — זקוקה ליבום, או מותרת לשוק? **חזיא להכנא** — לאו דוקא, אלא שמותרת לכל אדם ואינה זקוקה ליבם. ומיהו, לכהנא אסירא, דהא על ידי מגוי, דבעל שאמר "גרשתי את אשתי" נאמן, מהימנינן, כדמפרש ואזיל. **למאי ניחוש לה** — לאסרה לשוק.

האמר רב חייא בר אבא כו' — והאי נמי הכי קאמר: גרשתי את אשתי וחזיא לעלמא. ומיהו לכהנא אסירא, דהא לא פטרינן לה אלא בטענת "גרשתי את אשתי", ונגרושה פסולה לכהן. שהרי אינה נפטרת בטענת "יש לי בנים", דהא מוחזק לן בגויה דאין לו בנים, ואיהו לא טען "יש לי בנים" דניהמנינה על ידי מגו דמצי פטר לה בגט. הלכך, הכי קאמר: גרשתי את אשתי. ונאמן הוא, דאי בעי מגרש לה. **ואנן אשינויי כו'** — דלמא אמוראי נינהו דפליגי אליבא דרבי יוחנן, ואיכא למאן דאמר אינו נאמן אפילו לכהנא, דלא אמרינן מגו, שהרי רגלים יש לדבר שלא גירשה, דאם גירשה — קלא הוה ליה למילתא, כדאמרינן ב"האשה שנתארמלה", חוש לה — כאביי, ותיאסר לשוק. ומשום דאמר לעל "למאי ניחוש", קאמר הכא דודאי איכא למיחש. ומהכא שמעינן דבעל שאמר "גרשתי את אשתי" — אינו נאמן. **ההוא דהוה מוחזק לן** — בגויה דליית ליה אחי, חזקה בעלמא בלא עדים, ויודעין היו בודאי דאין לו בנים. ואי לא דמוחזק לן דליית ליה אחי — היה לנו לאסרה לשוק מספק, כיון דודאי אין לו בנים. ועוד **האמר בשעת מיתה כו'** — ואף על פי שאין לו בנים, כיון דאמר "אין לי אחים" — נאמן להתירה. ואף על גב דמוחזק לן באחי — נאמן להתירה, מגו דאי בעי פטר לה בגיטא, ומה לו לשקר. כדאמרינן נמי לעיל, דאף על גב דמוחזק לן באחי ואמר "זה בני" — נאמן להתירה משום מגו, דאתי מגו ומרע ליה לחוקה. **אטר ליה אבי הא אמרי** — בני העיר הוזאת דאיכא עדים, וצריכין אנו לחוש לדבריהם ולהתחתן עד שנשמע מה בפי עדים. **ומשני: השתא מיתת הא ניתנהו** — ואין לנו אלא מה שעינינו רואות. לאו היינו — דמקשינן לכתובות בפרק "האשה שנתארמלה" גבי בנתיה דמר שמואל דאשתביין ואסקינהו לארעא דישראל, ואמרו "כשביתי וטהורה אני" ושרינהו רבי חנינא להכנאים, ואמרינן: והאיכא עדים במדינת הים שנטמאו ואמר רבי חנינא: עדים בצד אסתן — רוח צפונית — ותאסר? בתמיה. ומפרש התם דעדי טומאה אתמר. **אם** הקילו **בשביה** — דדרכה הקילו בה חכמים במסכת כתובות, דאפילו אשה ועד אחד נאמנין לומר טהורה. וטעמא, דבשביל שנתייהדה בין השבאין אין לנו לאוסרה, שהרי סתם אשה משמרת עצמה מנזות, ואוקמה אחזקתה, ואיסור קל הוא אם נישאת לכהן. **נקל באשת איש** — בתמיה. דאיכא איסור חנק, הרי היא בחזקת איסור עד עתה. ואל תתירנה מספק, כיון דאמרי אינשי דאיכא עדים במדינת הים שזקוקה ליבם. **דמגולא נפשה לגבי שבאי** — לא גרסינן, ופירוש היה בספרים. חוש לה — כאביי, ולא תנשא בלא חליצה. **דקאמרי אחינו הוא** — ומשום הכי קתני גבי נפלו לו נכסים ממקום אחר, דכולן יורשין אותו. **ותו לא** — הלא עם כל אחיו יש לו ליטול **דקאמרי אין אנו יודעין** — הלכך לא שקיל מיניהו מידי, דאמרי ליה: אייתי ראיה. **ובשמת הן יורשין אותו מכח אחיהן החי**, שמודה להן שאותו הספק אחיהן היה. **ואת אומרת כו'** — ופלוגתא היא בכמה מקומות בתלמוד (בבא קמא קיח, א) דרב הונא ורב יהודה אמרי חייב, ורב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור. וקיימא לן דפטור, דהלכתא כרבי יוחנן מחבירו, וכרב נחמן בדיניו. **אלא** שישבע שבועת היסת שאינו יודע. ומתניתין נמי, **האח האחד** טוען בשביל אחיו הספק: ממון יש לאחיי בידכם, והן אומרים: אין אנו יודעין. ואמרינן: פטורין, דאוקי ממונא בחזקת מריה.

חזיא לכהנא רבה — יש מוחקים "רבה", משום דלכל הפחות אלמנה היא, ולא חזיא לכהן גדול. ואומר רבינו יצחק: דשפיר גרס "רבה", דהא אף לכהן הדיוט אסירא, דהא מטעם שאמר "גרשתיה" היה מחזר, ולא שהיה אומר שהיו לו בנים — דאם כן היה נאמן, כדאמרן במתניתין ד"זה בני" — נאמן, ומאי הוי מייתי עלה מילתא דרבי יוחנן? אלא הכי פירושו: דחזיא לכהנא רבה — כלומר אינה זקוקה ליבום, שגרשתיה. דמותרת לכל העולם, ואפילו לכהן גדול מטעם זיקת יבמין. והרב רבינו מנחם גרס: חזיא לכהונה. כלומר, אינה זקוקה ליבם, וחזרת לכהונה בת נשא לאכול בתרומה.

הכי גרסינן: הא אמרי דאיכא סהדי במדינת הים דידעי דאית ליה אחי — והכי פירושו: הא יצא קול הכא, שאומרים דאיכא עדים במדינת הים. ולא גרסינן: והא איכא סהדי במדינת הים. דאי ודאי דאיכא עדים במדינת הים — אם כן מאי קאמר "השתא מיהא הא ליתנהו"? ואי בעי למימר שיש לנו לחוש שמא יש עדים — הא ודאי ליכא למיחש, דהא תנן: "יש לי בנים" — נאמן. והוא הדין "אין לי אחים" — נאמן, דמגו דאי בעי פטר לה בגיטא. וכן בפרק שני דכתובות (כג, א) על בנתיה דמר שמואל דאישתביין, ופריך: הא אמרי איכא עדים במדינת הים. אבל אי ליכא קול — אין לנו לחוש מאלינו שמא יש עדים, דהא תנן התם: "נשבייתי וטהורה אני" — נאמנת.

אבי אמר לעולם חייב — ולקשה דרב יהודה אדרב יהודה, דבריש "שור שנגח את הפרה" (בבא קמא מו, א) אמר רב יהודה אמר שמואל: זו דברי סומכוס, אבל חכמים אומרים: זה בלל גדול בדין, המוציא מחבירו עליו הראיה. ומפרש התם ד"זה בלל גדול" — אפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא. אלמא לרב יהודה, ברי ושמא — לאו ברי עדיף ושב ואל תעשה. דוקא גבי מלוה אית ליה לרב יהודה דברי עדיף, דהוי ברי חשוב, דאם לא הלוהו לא היה מעיז פניו לומר "מנה לי בידך", שהרי הלוה יודע שלא הלוה ממנו כלום. ושמא של לוה גרוע, שהיה לו לידע אם הלוה או לא הלוה, ולכך חייב. אבל גבי שור שנגח את הפרה, דלא חשיב ברי של ניזק, משום דיודע שהמזיק אינו יודע מתי ילדה קודם נגיחה או לאחר נגיחה, לכך טוען ברי, שיודע שלא יכחישנו המזיק. ושמא של מזיק אינו גרוע, כי אין לו לידע, כי לא היה שם. אבל קשה, הא דאמר בפרק קמא דכתובות (יב, ב) אמר ליה אביי לרב יוסף: הא דרב יהודה, אמר "מנה לי בידך" והלה אומר "איני יודע" חייב — דשמואל היא, דפסיק התם כרבן גמליאל דנאמנת בשאמרה "משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדדוני". והשתא, הא אפילו רב יהודה מודה לשם דאינה נאמנת. לפי שלדעתו אינו יודע מתי נאנסה — לא חשיב ברי שלה, כי ההיא דניקח ומזיק (ומיהו, יש לומר: דהוה מצי למימר "ולימעמך"). וכן בריש "הבית והעלייה" (בבא מציעא קטז, ב) גבי מי שהיה מכיר מקצת אבניו — נוטלן, ומוקי לה דקאמר "איני יודע". וקאמר: לימא תיהוי תיובתא דרב נחמן ורבי יוחנן, דאמרי: "מנה לי בידך" והלה אומר "איני יודע" — פטור. והשתא, הא לרב יהודה נמי הוי תיובתא, דמודה התם דפטור, דהוי ברי גרוע, משום דאידך אינו יודע אם היו שלו, לפי שדרכה אבנים דומות זו לזו ויש לומר: דאביי דהכא לא משוי חילוק בין ברי חשוב דמלוה לברי גרוע. דהא קאמר הכא: לעולם חייב, ושאני הכא דשב "מנה לאחר בידך" דמי. משמע דאם הוא עצמו היה אומר "אחיך אני" והוא אומר "איני יודע" — יטול בחלקו, אף על גב דהוי ברי גרוע, דהם אינן יודעים אם יש להם אח במדינת הים או לאו. והשתא אתי שפיר, דהתיא דכתובות — משום דלאביי לא הוי תיובתא דרב יהודה. ו"זה כלל גדול בדין" דריש פרק "הפרה" — לא מוקי אביי לאיתויי אפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא. אלא מוקי להכי דאמר התם: אי נמי כל דהי דאיתמר (בבא בתרא צב, א): המוכר שור להכירו ונמצא נגחן, דאזלינן בתר חזקה אפילו בנגד רובא. ואין להאריך כאן.

הַהוּא דַּהֲוָה קָא שָׁבִיב, אֲמַרוּ לֵיהּ: אִתְּתֵיהּ לְמַאן? אֲמַר לְהוּ: חֲזֵיָא לְכָהֲנָא רַבָּה. אֲמַר רָבָא: מַאי נִיחוּשׁ לָהּ? הָא אֲמַר רַב חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בַּעַל שֶׁאָמַר "גֵּרַשְׁתִּי אֶת אִשְׁתִּי" - נֶאֱמָן. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: וְהָא כִּי אָתָא רַבִּי יִצְחָק בַּר יוֹסֵף, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בַּעַל שֶׁאָמַר "גֵּרַשְׁתִּי אֶת אִשְׁתִּי" - אֵינוֹ נֶאֱמָן אָמַר לֵיהּ, וְלָאו מִי לָא שַׁנִּינְהוּ: כָּאן לְמַגְרֵעַ וְכָאן לְהַכְבִּיד? -וְאַשְׁנְיֵי נַיְקוֹם וְלִסְמוֹךְ? אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נָתָן בַּר אָמֵי: חוּשׁ לָהּ. הַהוּא דַּהֲוָה מוּחְזָק לָן דְּלֵית לֵיהּ אָחֵי, וַאֲמַר בְּשָׁעַת מִיתָה דְּלֵית לֵיהּ אָחֵי. אָמַר רַב יוֹסֵף: מַאי לֵיחוּשׁ לָהּ? חָדָא, דְּמוּחְזָק לָן דְּלֵית לֵיהּ אַחִין; וְעוֹד, הָא אֲמַר בְּשָׁעַת מִיתָה דְּלֵית לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: הָא אָמְרִי דְּאִיפָּא עֵדִים בְּמְדִינַת הַיָּם דְּיָדְעִי דְּאִית לֵיהּ אַחֵי - הָשְׁתָּא מֵיתַת הָא לֵיתְנְהוּ קָמָן; לָאו הֵיינוּ דְּרַבִּי חֲנִינָא, דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: עֵדִים בְּצַד אִסְתֶּן רוּחַ צְפוֹנִית וְתֵאָסֵר? מִשּׁוּם דְּמְגוֹאֲלָא נַפְשָׁהּ לְגַבֵּי שַׁבַּאי, נָקֵל בְּאֵשֶׁת אִישׁ? אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נָתָן בַּר אָמֵי: חוּשׁ לָהּ. "זֶה אָחִי - אֵינוֹ נֶאֱמָן". וְאִידָךְ מַאי קָאָמְרִי? אִי קָאָמְרִי "אָחֶנָּא הוּא", אֲמַאי יָטוֹל עִמּוֹ בְּחֶלְקוֹ וְתוּ לָא? אֶלָּא דְּקָא אָמְרִי "לָאו אָחֶנָּא הוּא"; אֵימָא סֵיפָא: נָפְלוּ לוֹ נְכָסִים מִמָּקוֹם אַחֵר - יִירְשׁוּ אֶחָיו עִמּוֹ, הָא אָמְרִי "לָאו אָחֶנָּא הוּא" - לָא צְרִיכָא, דְּקָא אָמְרִי "אֵין אָנוּ יוֹדְעִין". אָמַר רָבָא, זֹאת אוֹמֶרֶת: "מָנֶה לִי בְּיָדְךָ", וְהַלָּה אוֹמֵר "אֵינִי יוֹדֵעַ" - פָּטוּר. אַבַּיֵי אָמַר: לְעוֹלָם חַיָּיב

כל שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה — פירש בקונטרס: דהוי כמתנת בריא, שאין יכול לחזור בה. ולקשה: דתנן בפרק קמא דבבא מציעא (יח, א) מצא דייתיקי מתנות ושוברים — הרי זה לא יחזיר, שאני אומר כו'. ודייק בגמרא: הא אמר "תנו" — נותנין. ומוקי לה בשכיב מרע, דליכא למימר שמא נתנו לאחר, דאפילו נתנו לאחר — מצי לעולם חייב — דברי ושמא — ברי עדיף. ושאני הכא, דהספק עצמו אינו יודע ואינו יכול לטעון טענת ודאי, וספק וספק הוא, והלכך אוקי ממונא בחזקת מריה. אבל האח טוען בשביל הספק: מנה לאחי בידכם, הלכך אמרי ליה: לאו בעל דברים דידן את. בשכח המגיע לבתפים לא תיבעי לך — שנתן זה בספק קרקע ריקנית, וטרח בה זה הספק לחרוש ולזרוע, והרי היא עתה כשחזרת לו לנותן מלאה פירות — לא תיבעי לך, דהא ודאי בולהו חולקים בהאי שבח. דבי נפלו לו נכסים ממקום אחר דמי, דהא לא קרינא ביה יחזרו נכסים למקומן, שהרי לא נתן לו פירות, אלא קרקע ריקנית. **ואלים** — דלא נשתנה שמו מבבתחלה. **ואפקא שרטון** — מעצמה, שלא זיבלה הספק ולא טרח בכך.

משנה דייתיקי — שטר צוואת שכיב מרע, כדדריש ליה בגמרא: הא תהא למיקם ולהיות.

על ירכיו — רבותא נקט, דליכא למימר: אתר כתב ונתנה לשם, כדי לזכות בנכסי המת. **הרי זו אינה כלום** — שאפילו אם החזיק אחר מיתה באותו השטר אותו שנכתבה לו המתנה — לא קני. דאף על גב דצוואת שכיב מרע קונה לאחר מיתה — הני מילי כדי שלא תטרף דעתו עליו. אבל כח השטר לא עדיף בצוואתו, שהרי לא גמר להקנותו אלא בקבלת השטר, ואין שטר לאחר מיתה. **זיכה בה** — השכיב מרע. **לאחר** — מחיים, אף על פי שלא נכתב שלם אותו האיש, אלא כך אמר לו: נכסים הכתובים בשטר זה אני מקנה לך בקבלת השטר שתקבל ממני — הרי זה קנה, דלא גרע מצוואת פיו. ורבותא קתני "לאחר" גרסינן בסדר המשנה. **דבריו קיימין** — אף על גב דאין ראוי לירושה — קני לאחר מיתה בלא קנין, דדברי שכיב מרע כבתובין וכמסורין דמו. **גמרא** איזו היא דייתיקי — איזו היא מתנת שכיב מרע שגובה לאחר מיתה, אף על גב דלא כתב בה "מהיום". **רא תהא למיקם ולמיהוי** — אחר מיתתי. והיינו לשון "דייתיקי". **ואיזו היא מתנת בריא שתקנה כל שכתוב בה מהיום** כו' — דמשמע הכי: גופה קנוי לך מהיום, ופירי לאחר מיתה. אבל אי לא הוה כתב בה "מהיום" — אינו קונה, דאין מתנה לאחר מיתה, שהרי אין כח לאדם ליתן מקודם לכן דבר שלא יוכל להקנות באותו הזמן שהוא רוצה שתתקיים המתנה, ואחר מיתה האיך יכול אדם ליתן אחרי שמות ונקבר? ומתמהינן: טעמא דהויא מתנה — משום דכתב בה "לאחר מיתה" בהדי "מהיום", אבל אם כתב "מהיום" גרידא לא הויא מתנתו מתנה? והלא קל וחומר הוא דהוי מתנה גמורה מעכשיו, שהרי נתן לו גוף ופירות — מהיום דלא קני — פירות אלא לאחר מיתה, דומיא דמתנת שכיב מרע שאינו קונה אלא לאחר מיתה. ומיהו, בהכי עדיפא משכיב מרע: דמתנת שכיב מרע יכול לחזור בו וליתן לאחר, כדלקמן: דייתיקי מבטלת דייתיקי. אבל מתנת בריא ד"מהיום ולאחר מיתה" — אינו יכול למכור עוד הגוף כל ימי חייו, אלא פירות. **כתבו ותנו מנה** — מנכסי לפלוני, ומת השכיב מרע קודם שכתבו ונתנו לו את השטר למקבל מתנה — שוב אין כותבין ונותנין לו את המנה. **שמא לא גמר בו'** — והאי דנקט "כתבו ותנו" — לאו דוקא, דהוא הדין אם אמר "תנו וכתבו", כדמוכח לקמן, דלא חשיב ליה מיפה את כחו לקנות בלא שטר עד דאמר להו "תנו אף כתבו" כדלקמן. **אודהרו בה** — שכן הלכה. **אצטריך רבי יוחנן לאסהודי עליה דרבי אלעזר** — תלמידו, שיאמינו בו. **אצטריך רבי אלעזר** — בתמיה. והלא דברי הרב ודברי תלמיד, דברי מי שומעין? **משום רבינו** — רב. **ורבי יוחנן אומר תיבדק** — לאו לאיפלוגי עליה דרבי אלעזר אתא, דהא אסהיד רבי יוחנן עליה דרבי אלעזר בדאמרינן לעיל. אלא לפרושי אתא, שצריך לבדוק היאך צוה האי שכיב מרע לכתוב שטר זה. משום דזמנין דכותבין ונותנין אף לאחר מיתה, כגון במיפה שכיב מרע כחו של מקבל מתנה, כדמפרש ואזיל, דאמר "תנו אף כתבו" וכו'. **כי אתא רב דימי אמר** — שני דברים, והשניה מפרשת להך בדיקה. **דייתיקי מבטלת דייתיקי** — שכיב מרע שכתב נכסיו לאחד, וחזר וכתב לאחר — שני קנה, ראשון לא קנה. שהרי שכיב מרע יכול לחזור במתנתו, כדאמרינן בפרק "מי שמת", וכיון שכתב לשני — חזר בו מן הראשון. ודוקא בכתיבה בלא זיכוי, כדאמרינן לקמן בפרקין ד"מי שמת": פשיטא, כתב לזה וכתב לזה — היינו דכי אתא רב דימי אמר: דייתיקי מבטלת דייתיקי. כתב וזיכה לזה, וכתב וזיכה לזה — רב אמר: ראשון קנה כו'. אבל גבי מתנת בריא, שאינו יכול לחזור בו — ראשון קנה, ולא שני. **אם במיפה את כחו בו'** — אם כדי ליפות כחו של מקבל מתנה צוה השכיב מרע לכתוב לו את השטר, להיות לו לעדות על מתנה זו, ולא לעכב המתנה נתכוין, דלא יקנה אלא בשטר — כותבין ונותנין אפילו לאחר מיתה. ולקמן מפרש היכי דמי, והיינו תיבדק דלעיל. **הא שכיב מרע כותבין ונותנין** — דכי היכי דאמרינן גבי צוואת שכיב מרע דדבריו בכתובין ובמסורין דמו משום דלא תטרף דעתו עליו — הכי נמי אמרינן גבי שטר שלו, דיש שטר אפילו לאחר מיתה, דכנכתב מהיום דמי. **והוא מפרק לה** — לדף דוקא — במיפה את כחו. ומיהו, בריא, אף על גב שמיפה את כחו בענין זיכוי שכיב מרע, דקאמר "תנו אף כתבו" — אפילו הכי אין כותבין ונותנין לאחר מיתה. דבבריא אמרינן: משום דדבריו אינן בכתובין — הוצרך לזכות לו בשטר, ולא גמר להקנותו אלא בשטר, ואין שטר לאחר מיתה.

תוספות
כראמר

1 **לְעוֹלָם אִימָא לָךְ: חַיָּיב, וְשָׁאנֵי הָכָא, דְּכִי מָטָא לְאַחַר בְּיָדֵךְ דָּמֵי. "מַה - יַּחְזְרוּ נְכָסִים לְמְקוֹמָן". בְּעֵי רָבָא: שֶׁבַח שֶׁשָּׁבְחוּ נְכָסִים מֵאֱלֵיהֶם, מַהוּ? בְּשֶׁבַח הַמַּגִּיעַ לְהִתְפַּיֵּס לָא תִּיבְעֵי לָךְ, דְּכִי נָפְלוּ לוֹ נְכָסִים מִמָּקוֹם אַחֵר דָּמֵי. כִּי תִּיבְעֵי לָךְ - בְּשֶׁבַח שֶׁאֵינוֹ מַגִּיעַ לְהִתְפַּיֵּס, כְּגוֹן דְּזִיקְלָא וְאָלִים, אַרְעָא וְאַפְקָא שְׁרָטוֹן, מַאי? תֵּיקוּ.**

2 **מתני' מִי שֶׁמֵּת וְנִמְצְאוּ דַּייתִיקֵי כְּשׁוּרָה עַל יֶרֶךְ זוֹ - אֵינָהּ כְּלוּם. זָכָה בָּהּ לְאַחַר, בֵּין מִן הַיּוֹרְשִׁין בֵּין שְׁאֵינָן מִן הַיּוֹרְשִׁין - דִּבְרֵי קַיָּימִין. גמ' תָּנוּ רַבָּנָן: אֵיזֶהוּ הִיא דַּייתִיקֵי? כָּל שֶׁכָּתוּב בָּהּ: "דָּא תֶּהֱא לְמִיקַם וְלִהְיוֹת", וְאֵיזֶהוּ הִיא מַתָּנָה? כָּל שֶׁכָּתוּב בָּהּ: "מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה". אֲבָל "מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה" הוּא דַּהֲוָה מַתָּנָה, "מֵעַכְשָׁיו" לָא הֲוָה מַתָּנָה? אֲמַר אַבַּיֵי, הָכִי קָאָמַר: אֵיזוֹ הִיא מַתָּנַת בָּרִיא שֶׁהִיא כְּמַתָּנַת שָׁכִיב מֵרַע, דְּלָא קָנֵי אֶלָּא לְאַחַר מִיתָה? כָּל שֶׁכָּתוּב בָּהּ: "מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה". יָתֵיב רַבָּה בַּר רַב הוּנָא בְּאַכְסַדְרָא דְּבֵי רַב, וְיָתֵיב וְקָאָמַר מִשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: שָׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר "כִּתְבוּ וְתִנוּ מָנֶה לְפְלוֹנִי" וּמֵת - אֵין כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין, שֶׁמָּא לֹא נָמַר לְהַקְנוֹתוֹ אֶלָּא בִּשְׁטָר, וְאֵין שְׁטָר לְאַחַר מִיתָה. אֲמַר לְהוּ רַבִּי אֶלְעָזָר: אִיזְדַּהֲרוּ בָּהּ. רַב שֵׁיבִי אָמַר: רַבִּי אֶלְעָזָר אֲמָרָהּ, וַאֲמַר לְהוּ רַבִּי יוֹחָנָן: אִיזְדַּהֲרוּ בָּהּ. אֲמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: כְּרוּתִיּה דְּרַב שֵׁיבִי מִסְתַּבְּרָא; אִי אֲמַרְתְּ בִּשְׁלָמָא רַבִּי אֶלְעָזָר אֲמָרָהּ - אִצְטְרִיךְ רַבִּי יוֹחָנָן לְאַסְהוּדֵי עָלֶיהָ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר. אֶלָּא אִי אֲמַרְתְּ רַבִּי יוֹחָנָן אֲמָרָהּ, אִצְטְרִיךְ רַבִּי אֶלְעָזָר לְאַסְהוּדֵי עָלֶיהָ דְּרַבִּי יוֹחָנָן רַבֵּיהּ? וְעוֹד, תָּא שְׁמַע דְּרַבִּי אֶלְעָזָר אֲמָרָהּ, דְּשָׁלַח רַבָּנִן מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי אַבָּהוּ, חָזוּ יוֹדְעִים שֶׁשָּׁלַח רַבִּי אֶלְעָזָר לְגוֹלָה מִשּׁוּם רַבֵּינוּ: שָׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר "כִּתְבוּ וְתִנוּ מָנֶה לְפְלוֹנִי" וּמֵת - אֵין כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין, שֶׁמָּא לֹא נָמַר לְהַקְנוֹתוֹ אֶלָּא בִּשְׁטָר, וְאֵין שְׁטָר לְאַחַר מִיתָה, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: תֵּיבָּדֵק. מַאי תֵּיבָּדֵק. כִּי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר: דַּייתִיקֵי מְבַטֶּלֶת דַּייתִיקֵי. שָׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר "כִּתְבוּ וְתִנוּ מָנֶה לְפְלוֹנִי" וּמֵת, רוֹאִין: אִם בְּמִיפֶּה אֶת כֹּחוֹ - כּוֹתְבִין, וְאִם לָאו - אֵין כּוֹתְבִין. מֵתִיב רַבִּי אַבָּא בַּר מָמָל: "בָּרִיא שֶׁאָמַר "כִּתְבוּ וְתִנוּ מָנֶה לְפְלוֹנִי" וּמֵת - אֵין כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין, הָא שָׁכִיב מֵרַע - כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין הוּא מוֹתִיב לָהּ, וְהוּא מְפָרֵק לָהּ: בְּמִיפֶּה אֶת כֹּחוֹ. הֵיכִי דָּמֵי מִיפֶּה אֶת כֹּחוֹ?

כראמר

משום דכתב "לאחר מיתה" בהדי "מהיום", אבל אם כתב "מהיום" גרידא לא הויא מתנתו מתנה? והלא קל וחומר הוא דהוי מתנה גמורה מעכשיו, שהרי נתן לו גוף ופירות — מהיום דלא קני — פירות אלא לאחר מיתה, דומיא דמתנת שכיב מרע שאינו קונה אלא לאחר מיתה. ומיהו, בהכי עדיפא משכיב מרע: דמתנת שכיב מרע יכול לחזור בו וליתן לאחר, כדלקמן: דייתיקי מבטלת דייתיקי. אבל מתנת בריא ד"מהיום ולאחר מיתה" — אינו יכול למכור עוד הגוף כל ימי חייו, אלא פירות. **כתבו ותנו מנה** — מנכסי לפלוני, ומת השכיב מרע קודם שכתבו ונתנו לו את השטר למקבל מתנה — שוב אין כותבין ונותנין לו את המנה. **שמא לא גמר בו'** — והאי דנקט "כתבו ותנו" — לאו דוקא, דהוא הדין אם אמר "תנו וכתבו", כדמוכח לקמן, דלא חשיב ליה מיפה את כחו לקנות בלא שטר עד דאמר להו "תנו אף כתבו" כדלקמן. **אודהרו בה** — שכן הלכה. **אצטריך רבי יוחנן לאסהודי עליה דרבי אלעזר** — תלמידו, שיאמינו בו. **אצטריך רבי אלעזר** — בתמיה. והלא דברי הרב ודברי תלמיד, דברי מי שומעין? **משום רבינו** — רב. **ורבי יוחנן אומר תיבדק** — לאו לאיפלוגי עליה דרבי אלעזר אתא, דהא אסהיד רבי יוחנן עליה דרבי אלעזר בדאמרינן לעיל. אלא לפרושי אתא, שצריך לבדוק היאך צוה האי שכיב מרע לכתוב שטר זה. משום דזמנין דכותבין ונותנין אף לאחר מיתה, כגון במיפה שכיב מרע כחו של מקבל מתנה, כדמפרש ואזיל, דאמר "תנו אף כתבו" וכו'. **כי אתא רב דימי אמר** — שני דברים, והשניה מפרשת להך בדיקה. **דייתיקי מבטלת דייתיקי** — שכיב מרע שכתב נכסיו לאחד, וחזר וכתב לאחר — שני קנה, ראשון לא קנה. שהרי שכיב מרע יכול לחזור במתנתו, כדאמרינן בפרק "מי שמת", וכיון שכתב לשני — חזר בו מן הראשון. ודוקא בכתיבה בלא זיכוי, כדאמרינן לקמן בפרקין ד"מי שמת": פשיטא, כתב לזה וכתב לזה — היינו דכי אתא רב דימי אמר: דייתיקי מבטלת דייתיקי. כתב וזיכה לזה, וכתב וזיכה לזה — רב אמר: ראשון קנה כו'. אבל גבי מתנת בריא, שאינו יכול לחזור בו — ראשון קנה, ולא שני. **אם במיפה את כחו בו'** — אם כדי ליפות כחו של מקבל מתנה צוה השכיב מרע לכתוב לו את השטר, להיות לו לעדות על מתנה זו, ולא לעכב המתנה נתכוין, דלא יקנה אלא בשטר — כותבין ונותנין אפילו לאחר מיתה. ולקמן מפרש היכי דמי, והיינו תיבדק דלעיל. **הא שכיב מרע כותבין ונותנין** — דכי היכי דאמרינן גבי צוואת שכיב מרע דדבריו בכתובין ובמסורין דמו משום דלא תטרף דעתו עליו — הכי נמי אמרינן גבי שטר שלו, דיש שטר אפילו לאחר מיתה, דכנכתב מהיום דמי. **והוא מפרק לה** — לדף דוקא — במיפה את כחו. ומיהו, בריא, אף על גב שמיפה את כחו בענין זיכוי שכיב מרע, דקאמר "תנו אף כתבו" — אפילו הכי אין כותבין ונותנין לאחר מיתה. דבבריא אמרינן: משום דדבריו אינן בכתובין — הוצרך לזכות לו בשטר, ולא גמר להקנותו אלא בשטר, ואין שטר לאחר מיתה.

כראמר

כדאמר רב חסדא כו' — לקמן בפרק "מי שמת", דאמר רב יהודה אמר שמואל: שכיב מרע שכתב כל נכסיו, אף על פי שקנו מידו, אם עמד — חוזר. ומשמע: הא אם מת מקבל מתנה — קנה. ואף על פי שכתוב קנין בהך מתנת שכיב מרע — לא אמרינן שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר, ואין שטר לאחר מיתה. ומקשינן מינה התם לשמואל, דאמר: מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין — לא ידענא מאי אידון בה, דשמא לא גמר להקנותו אלא בשטר, ושטר של שכיב מרע אינו קונה עד לאחר מיתה, ואין שטר לאחר מיתה. ומשני: התם במימה את כחו, הואיל ודרב יהודה אמר שמואל, ואין הקנין מגרע כח השטר של שכיב מרע, שלא הקנה לו אלא ליפות את כחו. ואמרינן: היכי דמי מימה את כחו? אמר רב חסדא: "וקנינא מיניה מוסיף על מתנתא דא". כלומר, אינו אלא תוספת בעלמא ליפות את כחו. הלכה

כותבין ונותנין — לאחר מיתה, במימה את כחו, כרבי יוחנן דאמר תבדק. והכי מוקמינן ליה בהדיא להא דשמואל במימה את כחו, לקמן ב"מי שמת". **משנה** הכותב נכסיו לבניו — בריא שרוצה לישא אשה, ואינו רוצה לשעבד נכסיו לאשתו, פן יפסידו בנים שיש לו מאשתו ראשונה. ורוצה לכתוב להם נכסיו לאחר מותו, אלא שאיכל פירות בחייו — צריך שיכתוב "מהיום ולאחר מיתה", דמשמע: מהיום יהא קנוי לך הגוף לבדו, ולאחר מיתה תהא נגמרת המתנה, שתאכל גם הפירות לאחר מיתתי. אבל בלא "מהיום" — לא נתן להם כלום, דאין מתנה לאחר מיתה. דבהדיא שעתא אין לו חלק בהן שיוכל להקנותן. **רבי יוסי אומר אינו צריך** — לכתוב "מהיום". וטעמא מפרש בגמרא. והמשך פירוש המשנה להלן בגמרא. **גמרא** **נט ואינו נט** — דשמא כך אמר: מעכשיו יהא נט גט אם אמות, או דלמא מהדר קא הדר ביה, ואין נט לאחר מיתה. הלכך, הויא ספק מגורשת, ואם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר — צריכה גט משניהם. **חולצת** — דלמא לא הוי גט. **ואינה מתייבמת** — דלמא הוי גט, ונמצא לוקח גרושת אחיו, וחזיב ברת. והכא נמי הזה לן למימר דמתנת ספק היא, ולא קנו ומשני: התם גבי גט לא שייכי בה שתי מתנות כי הכא, דנימא מקצת המזיון ומקצתו לאחר מיתה; כדאמר גבי מתנת קרקע. הלכך מספקא לן אי תנאה הוי בר, כדפרישית. אבל הכא — איכא לאוקמי תרוייהו שפיר, דהכי קאמר ליה: גופא מהיום, ופירי לאחר מיתה. וכיון דאיכא למימר הכי — לא נתכוין לא לתנאי ולא לחודיה, דהכי משמע ספיפ. **ומנו של שטר** — שכתב בתחלתו: "בכך וכך בשבת אמר לנו פלוני הוו עלי עדים וקנו ממנו לפלוני בני לאחר מיתתי". **מוכיח עליו** — שמאותו זמן התחילה המתנה. דאי לא תימא הכי, זמן שנכתב בשטר — בחנם נכתב. אלא ודאי להקנות מאותו היום נכתב. והכי הלכתא כרבי יוסי, דאם כתב "לאחר מיתתי" — קנה אף על גב דלא כתב "מהיום", דהא אמר רב: הלכה כרבי יוסי. ואף על גב דאמר בפרק "המגרש" (גיטין פה, ב): אתקין רב בגיטין "מן יומא דנן", לאפוקי מדרבי יוסי דאמר: זמנו של שטר מוכיח עליו. הואיל ולא אתינאי בהדיא התם בגיטין "הדר ביה רב מהא דאמר הלכה כרבי יוסי", אלא "אתקין", אית לן למימר: לגבי גט אשה, הואיל ואין בו דבר קנין — משום הכי הוא דאתקין, לרווחא דמילתא, משום חומרא דעריות. אבל גבי ממונא — הלכה כרבי יוסי, כי היא לומר כי לא אמר רב הלכה כרבי יוסי אלא בשטר שיש בו קנין. וראינו בדברי הגאונים זכרונם לברכה שאמרו: הכי נהיגי במתיבתא כרבי יהודה אפילו בממון, בתקנת רב בגיטין, ואילו היתה קבלה בידם כי הלכה כרבי יהודה — לא היו מניחין הלכה ומפרשין מנהג. (ועד) שלא אמרו כי הלכה אפילו בממון בתקנת רב בגיטין, אלא "נהגו". ויש לומר: דבימין דחזו דסוגיא דשמעתא לקמן כרבי יהודה — נהגו כוותיה. כן פירש רבינו חננאל גאון. ותפוס דברי רבי יוסי גבי ממון, דהא רב נחמן דהלכתא כוותיה בדיני הוא דבעא מרבה בר אבוה, אלמא סבירא ליה לרב נחמן הכי. **בהקנאה מהו** — בשטר שכתוב בו קנין, מי פליג רבי יהודה ומצריך למכתב "מהיום"? ומשום הכי קמבעיא ליה, דאיכא למימר דבשטר מתנה בלא קנין פליגי, כגון שכתב "שדי נתונה לך לאחר מיתה" ומכר לו את השטר, ובדקיימנא לן דקרקע נקנה בכסף או בשטר או בחזקה. **אקנייה וקנינא מיניה לא צריך** — והו שכותבין בכל שטר שכתוב בו קנין שני קנינין: אחד בתחלת השטר — "וכך אמר לנו הוו עלי עדים וקנו ממני וכתבו וחתמו", והייט "אקנייה", שהקנה לעדים בקנין סודר לזכות להן למקבל מתנה. ואחד בסוף השטר: "וקנינא מן פלוני לפלוני בכל מה דכתוב ומפורש לעיל" כו', כדאמר לקמן ב"גט פשוט" (קסא, ב): צריך שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה. והלכך, אם כתוב בראש השטר "אקנייה", ובסיפא כתוב "וקנינא" — היינו יפפי כח, דמשמע שני קנינין: הוא הקנה, וגם אנו קנינו ממנו. וקנין יתירא הוא ייפפי כח לקנות מהיום. אבל אם כתב בראש השטר "וקנינא", ובסופו "אקנייה" — משמע קנין אחד, דפרושי קא מפרש: וקנינא מיניה, והיינו "אקנייה", שהרי הקנה לנו ואמר כך וכך אני נותן לפלוני. כן נראה שיטה זו בעיני, ועיקר. ואין לפרש שכתב בשטר שני דברים הללו ביחד, "דאקנייה וקנינא מיניה" — דאם כן אמאי משוה חילוק בין "אקנייה וקנינא מיניה" ל"קנינא מיניה ואקנייה"? לישוי חילוק בין היכא דכתב שני לשונות קנין להיכא דלא כתב אלא אחד. **ואמן לא ידעינן** — אין רוב חכמים בקיאין בחילוק לשון זה. **וספרי ירדי** — בתמיה, דאמרי: לכך נתכוונו, ולא צריך למכתב "מהיום". **וכריכוך פתגמי** — היינו שטר עדות בלא קנין, זכרון דברים ולא זכרון קנין. והייט כרב נחמן, דאמר: הקנאה אינו צריך. **אתון הכי מתניתו לה** — בלשון בעיא, כדאמרן לעיל: בעי רבא מרב נחמן כו'. והכי קיימא לן, דאפילו לרבי יהודה לא צריך לכתוב "מהיום" בשטר שיש בו קנין. (פירוש המשנה לעיל) משנה **הכותב נכסיו לבנו** — הוא הדין לאחר. **לאחר מותו** — היינו "מהיום ולאחר מיתה". **האב אינו יכול למכור** — לאחר הגוף והפירות לגמרי, מפני שכותבין לבן הגוף מעכשיו ופירות לאחר מיתה. **הבן אינו יכול למכור** — לגמרי בחיי האב. **מפני שהן ברשות האב** — לאכול פירות. אלא בין שניהן יכולין למכרן לגמרי מעכשיו, שהאב ימכור פירות והבן ימכור הגוף. **מכר האב** — סתמא, מכורין לפירותיהן ללוקח עד שימות האב. אבל לכשימות האב — יטול הבן גם גוף גם פירות, או הוא או הבא מכחו. לא שנא מת האב בחיי הבן ולא שנא מת הבן בחיי האב. שהפירות מכר האב, אבל הגוף קנוי לגמרי לבן משעה שכתב לו האב, וכשמת הבן ואחר כך האב, ויש לו בנים לאותו הבן — הן יורשין את כחו. **מכר הבן** — בחיי האב — אין ללוקח פירות עד שימות האב, שהרי הוא כבן. אבל בשימות האב יש לו מיהא ללוקח גוף ופירות. וכגון שהבן קיים, אבל מת הבן ואחר כך מת האב — פלוגתא היא בגמרא אם קנה לוקח אם לאו.

אקנייה וקנינא מיניה לא צריך — פירש בקונטרס: אחד בראש השטר ואחד בסוף השטר, כדאמר בצריך שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה. ושקשה: דהא אין למדין משיטה אחרונה, והא א"כ (ספרים אחרים: הכא) למדין, דמשום הכי לא מצריכין לכתוב מהיום. רבי

רבי יוחנן סבר לא קנה לוקח — תימה: אם כן, אמאי אצטריך תקנת אושא, דאשה שמכרה בנכסיו מלוג בחיי בעלה ומתה דלא עשתה ולא כלום (בבא בתרא קלט, ב)? ויש לומר: דמיירי כגון שכתב לה "דין ודברים אין לי בפירות נכסיך ובפירות פירותיך" ולא כתב "בנכסיך", דאם כן היה מכרה קיים, כדאמר ב"הכותב" (כתובות פג, א). אי נמי, התם קנין פירות דבעל דלא הוי אלא מדרבנן, ולא מצרכי לכתוב "מהיום", ולא הוי כקנין הגוף, לכך אצטריך תקנת אושא.

לא קנה לוקח — פירש רבינו יצחק בן מרדכי: ויחזרו ליורשי הבן, ולא יוכלו לקוחות לומר: אביך בזה ואת מפקת? כדאמרינן בסוף "מי שמת" (בבא בתרא קנט, א). דאף על גב דדחכא לא שייך טעמא דלקמן משום שיאמר הבן "אנא מכח אבא דאבא קאתינא" — דאם כן יקחו אחי האב חלקם, כיון שאינו בא מכח אביו אלא מכח זקינו. אלא היינו טעמא שיחזרו ליורשי הבן — משום דבמיתת הבן נפלו נכסים לפני בנו, וכשמת זקינו — קנאם הבן בקבר ממילא, ואחר כך ירשם בן הבן. ושקוה, דאמר בסמוך: מהו דתימא אביו אפילו לגבי בריה נפשיה עדיפא ליה, ולא יקחו הלקוחות במיתת האב, והלא אם המקח בטל — לא יחזור לאב, כי אם ליורשי הבן ויש לומר: דשפיר קרי ליה בן בנו "נפשיה" לגבי לוקח. ולא דמי ל"נכסיו לך ואחריך לפלוני ואחרי אחריך לפלוני", דאם מת שני בחיי ראשון יחזרו נכסים ליורשי ראשון, ולא אמר: כיון שהקנה הגוף לשלישי לבסוף הוי בנופל לפניו במיתת השני. שהרי לא הקנה לו כלום עד אחר שיזכה שני. ואפילו לרב ענן דאמר לעיל (קכה, ב) "לידתיי" ולא לירתי יתתי, דלדידיה אם אמר "נכסיי לך ואחריך לפלוני" אם מת שני לא יחזרו ליורשי שני — לא דמי להבא, דיותר יש לו לראשון בנכסים מלאה. דהתם אם מכר ראשון — כל הנכסים מכורים לעולם, דהלכתא כרבן שמעון בן גמליאל דאמר: אין לשני אלא מה ששייר ראשון, אבל הבא — אין האב יכול למכור אלא עד שימות. לכך יחזרו ליורשי הבן, והתם ליורשי ראשון.

מביא ואינו קורא — פירש בקונטרס: מביא — משום ד"אדמתך" קרינא ביה, ואינו קורא — דלא קרינא ביה "מן האדמה אשר נתתה לי". ותימה: דאי קרינא ביה "אדמתך" — קרינא ביה נמי "מן האדמה אשר נתתה לי" ונראה שתקנו מדרבנן להביא, משום קנין פירות. אבל קריאה לא, מדאמרינן ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא פב, א) משום דמיזמין בשיקרא, או משום דאתי לאפקועי מתרומה ומעשר.

והתניא יחזרו נכסים ליורשי נותן — פירש בקונטרס: וקשה לרבי יוחנן, דאמר קנין פירות כקנין הגוף דמי. ומשני: תנאי היא דפליגי בקנין פירות אי הוי כקנין הגוף או לא. ואין נראה, דהרבה תנאים מצינו דפליגי בקנין פירות בהדיא יותר מאלו, גבי מוכר עבדו על מנת שישמשנו שלשים יום ב"חזקת הבתים" (בבא בתרא נ, א). ועוד, דלדבריו לא גרסינן אלא: "אחריך" תנאי היא. ונראה, דלריש לקיש פריך, דשני: "אחריך" שאני. והכי פריך: אי אמרת בשלמא ד"אחריך" לא שאני, אלא ההיא דיחזרו ליורשי ראשון הוי טעמא משום דקסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי, כרבי יוחנן — אתי שפיר, דמצינו הרבה תנאים דפליגי בהכי. אלא אי אמרת דההיא דיחזרו ליורשי ראשון סברא נמי בעלמא, דלאו כקנין הגוף דמי, והכא משום ד"אחריך" שאני — והתניא: יחזרו ליורשי נותן. והא אין סברא לומר דסבירא ליה ד"אחריך" לאו כלום, דלא מצינו פלוגתא בהכי ומשני: אלא "אחריך" תנאי היא. כלומר, לעולם קמייתא נמי בריש לקיש, ד"אחריך" נמי תנאי היא, כדמייתי דפליגי רבי ורבן שמעון בן גמליאל ב"אחריך", דרבי סבר "אחריך" לאו כלום היא ולא הקנה לו אלא פירות, ורבן שמעון בן גמליאל סבר "אחריך" שאני, והשתא הוי כולהו כריש לקיש והלכתא כותיה. (גליון. נראה דמייתי שפיר תנאי, דעל כרחך ב"אחריך" פליגי אפילו לרבי יוחנן, ולא בקנין פירות אי הוי כקנין הגוף אי לאו. דהא טעמא דרבן שמעון בן גמליאל אין לו לשני אלא מה ששייר הראשון — על כרחך משום דאמר "אחריך". דמשום קנין פירות גרידא — פשיטא דלא היה יכול למכור, כמו האב דאינו יכול למכור. עד כאן). (רש"א).

אבל רוצה ראשון — יכול למכור הגוף, כדלקמן. **והתניא יחזרו ליורשי נותן** — לרבי יוחנן פריך: אף על גב דאיכא למימר "אחריך" שאני, אפילו הכי יחזרו ליורשי נותן, דקנין פירות דראשון לאו כקנין הגוף דמי, וכל שכן קנין פירות דעלמא דלאו כקנין הגוף דמי, כריש לקיש. וקשיא לרבי יוחנן.

הכי

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא קָנָה לוֹקֵחַ, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: קָנָה לוֹקֵחַ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר לֹא קָנָה לוֹקֵחַ, קִנְיַן פֵּירוֹת כְּקִנְיַן הַגּוּף דְּמֵי; וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר קָנָה לוֹקֵחַ, קִנְיַן פֵּירוֹת לָאו כְּקִנְיַן הַגּוּף דְּמֵי. - וְהָא אִיפְּלִיגוּ בָּהּ חֲדָא זִימְנָא דְּאִיתְמַר: הַמּוֹכֵר שָׂדֶהוּ לַחֲבֵירוֹ - רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מָבִיא וְקוֹרֵא, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: מָבִיא וְאֵינוֹ קוֹרֵא. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר מָבִיא וְקוֹרֵא, קָסָבַר: קִנְיַן פֵּירוֹת כְּקִנְיַן הַגּוּף דְּמֵי; וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר מָבִיא וְאֵינוֹ קוֹרֵא, קִנְיַן פֵּירוֹת לָאו כְּקִנְיַן הַגּוּף דְּמֵי, וְכִי תֵּימָא קִנְיַן פֵּירוֹת כְּקִנְיַן הַגּוּף דְּמֵי, הָכָא אַצְטְרִיךְ; סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמִינָא: אֲבָא לְגַבֵּי בְּרֵיהּ אַחוֹלֵי אַחֵיל, קָא מַשְׁמַע לָן. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: אַף עַל גַּב דְּבַעְלָמָא קִנְיַן פֵּירוֹת לָאו כְּקִנְיַן הַגּוּף דְּמֵי, הָכָא אַצְטְרִיךְ; סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמִינָא: כָּל לְגַבֵּי נַפְשֵׁיהּ, אֲפִילּוּ בִּמְקוֹם בְּרֵיהּ - נַפְשֵׁיהּ עֲדִיפָא לֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לָן. אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ: "נִכְסֵי לָךְ, וְאַחֲרֵיךְ יִירַשׁ פְּלוֹנִי, וְאַחֲרֵיו יִירַשׁ פְּלוֹנִי", מֵת רִאשׁוֹן - קָנָה שֵׁנִי, מֵת שֵׁנִי - קָנָה שְׁלִישִׁי, מֵת שֵׁנִי בְּחַיֵּי רִאשׁוֹן - יַחְזְרוּ נְכָסִים לְיוֹרְשֵׁי רִאשׁוֹן; וְאִם אִיתָא, לְיוֹרְשֵׁי נוֹתֵן מִיבָּעֵי לֵיהּ אֲמַר לֵיהּ, כְּבָר תִּרְגְּמָהּ רַב הוֹשַׁעְיָא בְּבָבֶל: "אַחֲרֵיךְ" שַׁאנֵי. וְכֵן רַמֵי רַבָּה בַּר רַב הוּנָא קַמֵּיהּ דְּרַב, וְאָמַר: "אַחֲרֵיךְ" שַׁאנֵי. - וְהָתַנְיָא: יַחְזְרוּ לְיוֹרְשֵׁי נוֹתֵן תנאי

לֹא קָנָה לוֹקֵחַ — אֲפִילּוּ לִכְשֶׁיָּמוֹת הָאָב אַחַר כָּךְ, שֶׁמִּעוֹלָם לֹא הָיָה רָאוּי לָבֹא לְיָדֵי הַבֵּן. אֶלָּא יַחְזְרוּ לְשֵׁאֵר יוֹרְשֵׁי הָאָב. וּמֵיתָה, אִם לֹא מָכַר הַבֵּן בְּחַיֵּי הָאָב — הֵיזֵי מוֹדֶה רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁאִם פָּשַׁע עַל פִּי שְׁמוֹת הַבֵּן וְאַחַר כָּךְ מֵת הָאָב, אֲפִילּוּ הָכִי יוֹרְשֵׁי הַבֵּן יִירְשׁוּם אֶת מַתְנַת הַגּוּף וְלֹא יוֹרְשֵׁי הָאָב. אֲבָל גַּבֵּי מְבִירָה, דְּרֵי סִילֵק נַפְשֵׁהּ מִשְּׁעַת מְבִירָה, וְגַם לֹא בָּא לִידֵי שִׁיּוּבָל הַלּוֹקֵחַ לִזְכּוֹת מִכֹּחוֹ. וּלְפִרְכָּא "הַחוֹבֵל" בְּבַבָא קַמָּא מְפָרֵשׁ לְפִלּוּגְתַּיְיהוּ הָכִי: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר לֹא קָנָה לוֹקֵחַ, אֲמַר לֵיהּ: כִּי קָתֵנִי מַתְנִיתִין מִכֹּחַ הַבֵּן אֵין לוֹקֵחַ עַד שִׁימוֹת הָאָב, הָא כִּי מֵיתָה אִיתָּהּ לִיהֵיהּ — דְּלָא מֵת הַבֵּן בְּחַיֵּי הָאָב, דְּאִתּוֹ לְהוּ לִידֵיהּ דִּבֵן. אֲבָל מֵת הַבֵּן בְּחַיֵּי הָאָב, דְּלָא אִתּוֹ לִידֵיהּ דִּבֵן, כִּי מֵיתָה אָב נַמִּי לֵית לִיהּ לְלוֹקֵחַ. אַלְמָא קִנְיַן פֵּירוֹת כְּקִנְיַן הַגּוּף דְּמֵי, וְכִי זְבִין לָאו דִּידֵיהּ זְבִין. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר קָנָה לוֹקֵחַ, אֲמַר לֵיהּ: כִּי קָתֵנִי מַתְנִיתִין מִכֹּחַ הַבֵּן אֵין לוֹקֵחַ עַד שִׁימוֹת הָאָב, כִּי מֵיתָה אִיתָּהּ לִיהֵיהּ, לֹא שְׁנָא לֵיהּ מֵת הַבֵּן בְּחַיֵּי הָאָב דְּאִתּוֹ לְהוּ לִידֵיהּ דִּבֵן, לֹא שְׁנָא מֵת הַבֵּן בְּחַיֵּי הָאָב דְּלָא אִתּוֹ לִידֵיהּ דִּבֵן — קָנָה לוֹקֵחַ. אַלְמָא קִנְיַן פֵּירוֹת לָאו כְּקִנְיַן הַגּוּף דְּמֵי, וְכִי זְבִין דִּידֵיהּ זְבִין. **קִנְיַן פֵּירוֹת** — שֶׁיֵּשׁ לוֹ לָאָב — כְּאִילּוּ הַגּוּף קָנוּי לוֹ דְּמֵי, וְלָא הָיָה הַבֵּן יָכוֹל לִמְכֹּר אֶלָּא עַל מְנַת דְּאִתּוֹ לִידֵיהּ, וְכֵיוָן דְּלָא אִתּוֹ לִידֵיהּ — לָא קָנֵי לוֹקֵחַ. וּמֵיתָה, אִם לֹא מִכְּרָן הַבֵּן וְלֹא סִילֵק נַפְשׁוֹ מֵהֶם, וּמֵת הַבֵּן בְּחַיֵּי הָאָב — לְכִשְׁיָּמוֹת הָאָב, יִירְשׁ בֵּן הַבֵּן אֶת זְכוּת אֲבִיו שֶׁהָיָה לוֹ בְּקִרְקַע. **וְקוֹרֵא** — מִקְרָא בְּבוּרִים, דִּכְתִיב "אֲשֶׁר אַתָּה נוֹתֵן לִי" (דְּבָרִים כו). **מָבִיא וְאֵינוֹ קוֹרֵא** — שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִקְרוֹת "הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִי". וּמֵיתָה, בְּהַבָאַת חֵיבִי, דִּכְתִיב "אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאַרְצֶךָ", שֶׁהֲרֵי שִׁיעְבֵּד לוֹ יְצִיאַת הַקֶּרֶקַע לְפִירוֹתָיו. אֲחוֹלֵי אַחֵיל לֵיהּ — גּוּפָא לְגַמְרֵי, וְקִנְיַן פֵּירוֹת רְאִיתָ לֵיהּ לָא לֵיהּ קִנְיַן הַגּוּף. וְהֵכִי נַמִּי הוּה מְצֵי לְמֵימַר דְּאֵי אֵיתַמַּר בְּהָא — בְּהָא קָאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן דְּקִנְיַן פֵּירוֹת כְּקִנְיַן הַגּוּף דְּמֵי, קָא מַשְׁמַע לָן. **מֵת הַשֵּׁנִי** — אַחֲרֵי הָרִאשׁוֹן, קָנָה שְׁלִישִׁי. **יַחְזְרוּ נְכָסִים לְיוֹרְשֵׁי רִאשׁוֹן** — כְּלוֹמַר, כְּשִׁימּוּת הָרִאשׁוֹן — יִירְשׁוּ יוֹרְשֵׁי מַכְחוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא זָכָה לִשְׁלִישִׁי אֶלָּא מִכֹּחַ הַשֵּׁנִי, דְּהָא לֹא קָאֲמַר רֵישׁ לָקִישׁ, מִשּׁוּם דְּאָבָא לְגַבֵּי בְּרֵיהּ אַחוֹלֵי אַחֵיל, אֲבָל לְגַבֵּי מוֹכֵר שֶׁדֵּהוּ לְפֵירוֹת - אֵימָא מִדֵּי לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּקִנְיַן פֵּירוֹת כְּקִנְיַן הַגּוּף דְּמֵי, קָא מַשְׁמַע לָן. **מֵת הַשֵּׁנִי** — אַחֲרֵי הָרִאשׁוֹן, קָנָה שְׁלִישִׁי. **יַחְזְרוּ נְכָסִים לְיוֹרְשֵׁי רִאשׁוֹן** — כְּלוֹמַר, כְּשִׁימּוּת הָרִאשׁוֹן — יִירְשׁוּ יוֹרְשֵׁי מַכְחוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא זָכָה לִשְׁלִישִׁי אֶלָּא מִכֹּחַ הַשֵּׁנִי, דְּהָא לֹא קָאֲמַר רֵישׁ לָקִישׁ, מִשּׁוּם דְּאָבָא לְגַבֵּי בְּרֵיהּ אַחוֹלֵי אַחֵיל, אֲבָל לְגַבֵּי מוֹכֵר שֶׁדֵּהוּ לְפֵירוֹת - אֵימָא מִדֵּי לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּקִנְיַן פֵּירוֹת כְּקִנְיַן הַגּוּף דְּמֵי, קָא מַשְׁמַע לָן. אֲבָל לְגַבֵּי מוֹכֵר שֶׁדֵּהוּ לְפֵירוֹת — מִדֵּי רַבִּי יוֹחָנָן לֵירֵשׁ לְקִישׁ דְּקִנְיַן פֵּירוֹת שְׁמַקְנֵה לְאַחֵרִים לָאו כְּקִנְיַן הַגּוּף דְּמֵי, דַּבְּכָל דּוּכְתָא נַפְשֵׁיהּ עֲדִיפָא לֵיהּ. וּמִשּׁוּם דִּשְׁמַעְיָנָן לֵהּ מִתְּרֵיצְתָּא דְּרֵישׁ לָקִישׁ לָא חֲשִׁישׁ הַגְמָרָא לְפָרֵשׁ בֶּן. וּלְרֵישׁ לָקִישׁ נַמִּי, אִי אִיתְמַר בְּהָא — בְּהָא קָאֲמַר רֵישׁ לָקִישׁ, מִשּׁוּם דְּאָבָא לְגַבֵּי בְּרֵיהּ אַחוֹלֵי אַחֵיל, אֲבָל לְגַבֵּי מוֹכֵר שֶׁדֵּהוּ לְפֵירוֹת - אֵימָא מִדֵּי לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּקִנְיַן פֵּירוֹת כְּקִנְיַן הַגּוּף דְּמֵי, קָא מַשְׁמַע לָן. **מֵת הַשֵּׁנִי** — אַחֲרֵי הָרִאשׁוֹן, קָנָה שְׁלִישִׁי. **יַחְזְרוּ נְכָסִים לְיוֹרְשֵׁי רִאשׁוֹן** — כְּלוֹמַר, כְּשִׁימּוּת הָרִאשׁוֹן — יִירְשׁוּ יוֹרְשֵׁי מַכְחוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא זָכָה לִשְׁלִישִׁי אֶלָּא מִכֹּחַ הַשֵּׁנִי, דְּהָא לֹא קָאֲמַר רֵישׁ לָקִישׁ, מִשּׁוּם דְּאָבָא לְגַבֵּי בְּרֵיהּ אַחוֹלֵי אַחֵיל, אֲבָל לְגַבֵּי מוֹכֵר שֶׁדֵּהוּ לְפֵירוֹת — מִדֵּי רַבִּי יוֹחָנָן לֵירֵשׁ לְקִישׁ דְּקִנְיַן פֵּירוֹת שְׁמַקְנֵה לְאַחֵרִים לָאו כְּקִנְיַן הַגּוּף דְּמֵי, דַּבְּכָל דּוּכְתָא נַפְשֵׁיהּ עֲדִיפָא לֵיהּ. וּמִשּׁוּם דִּשְׁמַעְיָנָן לֵהּ מִתְּרֵיצְתָּא דְּרֵישׁ לָקִישׁ לָא חֲשִׁישׁ הַגְמָרָא לְפָרֵשׁ בֶּן. וּלְרֵישׁ לָקִישׁ נַמִּי, אִי אִיתְמַר בְּהָא — בְּהָא קָאֲמַר רֵישׁ לָקִישׁ, מִשּׁוּם דְּאָבָא לְגַבֵּי בְּרֵיהּ אַחוֹלֵי אַחֵיל, אֲבָל לְגַבֵּי מוֹכֵר שֶׁדֵּהוּ לְפֵירוֹת - אֵימָא מִדֵּי לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּקִנְיַן פֵּירוֹת כְּקִנְיַן הַגּוּף דְּמֵי, קָא מַשְׁמַע לָן.

הכי גרסינן: תנאי היא — ולא גרסינן "אלא אחריך נמי תניא היא", דמשמע דתירוצא דתרצינן לעיל לישל לקיש "אחריך" שאני, לאו הוא דאי לריש לקיש מתרצינן "אחריך" שאני, כדמתרצי רב ורבי הושעיא לעיל, דהשתא קיימי כולהו ברייתות כריש לקיש: בין למאן דאמר יחזרו ליורשי נותן, בין למאן דאמר יחזרו ליורשי ראשון — כולהו סבירא להו דקנין פירות דעלמא לאו כקנין הגוף דמי. דאפילו הך דקתני יחזרו ליורשי ראשון — היינו משום ד"אחריך" שאני. אלא לרבי יוחנן הוא דמתרצינן הכי: תנאי היא, כלומר: איכא תנאי דפליגי בקנין פירות דראשון אי כקנין הגוף דמי או לא, ואנא סבירא לי כמאן דאמר כקנין הגוף דמי. **ותניא נו'** — דרבי סבירא ליה: לאו בקנין הגוף דמי, והך ברייתא דקתני יחזרו ליורשי נותן — רבי היא. ורבן שמעון סבירא ליה: בקנין הגוף דמי, והך דקתני יחזרו ליורשי ראשון — רבן שמעון היא, ואנא סבירא ליה כרבן שמעון. והיינו דפסיק רבי יוחנן כרבן שמעון. ומיהו, לריש לקיש לאו בקנין פירות בקנין הגוף דמי פליגי. אלא לכולי עלמא לאו בקנין הגוף דמי, ובהא פליגי: רבי סבר: "אחריך" נמי — קנין פירות בעלמא הוא דאית ליה לראשון, והלכך אין לשני אלא מה ששייר ראשון, והיינה דמת שני — יחזרו ליורשי ראשון. וכן עיקר, דהשתא לא תקשי הלכתא אהלכתא, דהא פסקינן הלכתא כריש לקיש בפרק "החולץ" דקנין פירות לאו בקנין הגוף דמי, ובהא ד"אחריך" לפלוגי' קיימא לן כרבן שמעון דאין לשני אלא מה ששייר ראשון, כדפסקינן הלכתא לקמן, ולא פליג ריש לקיש על ההוא פסק דפסיק רבי יוחנן לקמן, ומדאביי נמי איכא למשמע דהכי קיימא לן, דאמר אביי: איזהו רשע ערום כו'. ולקמן נמי, בהזהיא אתתא דהוה לה דיקלא באראש דרב ביבי בר אביי אזל איהו אקנייה לבנו קטן כרבן שמעון כו' עד אפילו רבן שמעון לא קאמר כו' — דמשהם נמי שמעינן דהלכתא כרבן שמעון. והלכך בעינן לפרושי דרבן שמעון סבירא ליה כריש לקיש, דקנין פירות לאו בקנין הגוף דמי, והכא היינו טעמא — ד"אחריך" שאני, ולא תקשי הלכתא אהלכתא. **ויידך הראשון ומכר ואכל** — אורחא דמלתא נקט, שמכר והוציא המעות בהוצאה. **חשני מוציא מיד הלקוחות** — אחר שימות הראשון. דקנין פירות דראשון לאו בקנין הגוף דמי. ו"אחריך" שאני לא אמרינן אליבא דרבי. **אלא מה ששייר ראשון** — ואם לא שייר בלום — לא יטול השני כלום. דקנין פירות דראשון בקנין הגוף דמי לרבי יוחנן, ולריש לקיש טעמא — משום ד"אחריך" שאני. **אין לראשון אלא אבילת פירות בלבד** — קא סלקא דעתך השתא: פירות יכול לאכול ולמכור, אבל לא הגוף, ואם מכר — השני מוציא מיד הלקוחות. **הא גופא** — הא קמייתא דקאמר רבי: השני מוציא — הני מילי היכא דמכר הגוף, שאין לו לראשון אלא פירות. והך ברייתא דקאמר: יורד ראשון ומוכר — אפירות קאי. **הא לבתחלה** — קאמר רבן שמעון אין לו למכור לבתחלה הגוף, אלא אבילת הפירות, כדי שיתקיים דעתו של נותן, דהא גלי דעתיה דניחא ליה שיתשייר קצת לשני אם יתרצה הראשון לשייר אחריו כלום. והכי קתני: יורד ראשון ומוכר ואוכל מטחנא. דברי רבי, שהרי אינו יכול למכור כי אם פירות. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין לו לראשון לירד ולמכור מסתמא, שהרי הבל מכור, ולא נתקיימה דעת הנותן. אלא אבילת פירות הוא דאית ליה לבתחלה, או למכרן, אבל גופא — דיעבד אין, לבתחלה לא. והא קמייתא — דיעבד, אין לשני אלא מה ששייר ראשון. **אויהו רשע ערום** — גורם לעבור על דברי הנותן. **עירום** — דאהנו מעשיו, והרי הוא חוטא ולא לו. ומיהו, המוכר עצמו, דהיינו ראשון — לא מקרי רשע, ואף על גב דלכתחלה אסור לעשות כן, דלא חמיר איסוריה, שהרי השליטו הנותן בגוף ופירות לעשות בהן ברצונו. **זה המשיא עצה** — לראשון למכור בנכסים. דהא קיימא לן כרבן שמעון, דאין לשני אלא מה ששייר ראשון, דיעבד לעיל לקיש "אחריך" שאני, דהוה ניחא ליה אם ישתייר. ומיהו, לא אקפיד קפידא גמורה שלא יוכל הראשון למכרן אם ירצה. **ומודה** — רבן שמעון, אף על גב דאמר: אין לשני אלא מה ששייר ראשון, בין למאן דאמר יחזרו ליורשי נותן, בין למאן דאמר יחזרו ליורשי ראשון — בגון דאמר "מהיום ולאחר מיתה" — לא אמר כלום, והשני מוציא. אי נמי, בשהיה שכיב מרע נתנה. דשתי מתנות הללו שוות, כדאמרן לעיל: איזהו מתנת בריא שהיא כמתנת שכיב מרע כו'. הכי גרסינן בהלכות גדולות ובפירוש רבינו חננאל: מאי טעמא אמר אביי מתנת שכיב מרע אימת הויא לאחר מיתה וכבר קדמו אחריך — האי שני דקאמר עליה הנותן "אחריך לפלוני", קדם לזה שנתנו לו הראשון. דמשעה שהתחיל האי ראשון לטרוף — קנה השני. ד"אחריך" עם גמר מיתה משמע, דמשעה דאין הראשון צריך לנכסים הללו ויכהו הנותן לזה השני אחריו מיד. אבל האי מקבל מתנה מראשון — לא קנה עד לאחר גמר מיתה, דסתם אדם הנותן ממונו לאחר מיתתו אין רוצה להוציא ממונו מבחו עד שתגמר מיתתו. אבל לעיל, דנותן סליק נפשיה מהני נכסים, שהרי נתנו לראשון — חפץ הוא שיזכה השני עם גמר מיתתו של ראשון. **ומי אמר אביי הכי** — דמתנת שכיב מרע לאחר גמר מיתה? **עם נמר מיתה** — אלמא, בהדי הדדי קנו, ולאשמעינן אתא דחולקין בשוה. **מההיא** דעם גמר מיתה. **לא סלקא דעתך** — מהההיא דלאחר מיתה הדר ביה. דהא ודאי סתם שכיב מרע הנותן לאחרים ממון שלו — אין בדעתו להוציאו מרשותו עד לאחר גמר מיתתו. דאשכחן נמי בהאי גוונא גבי אשתו שבהוא מגרשה ומתירה לאחרים, דלא גמר להוציאה מבחו עד לאחר גמר מיתתו. **דתנן הרי זה נישך אם מתי מיד** — כלומר, אם אמות — אז יהא גט. **וה נישך מחולי זה** — לאחר גמר חולי, דהיינו לאחר מיתה. **וה נישך לאחר מיתה לא אמר כלום** — דלא גמר לגרשה עד לאחר מיתה, ואין גט לאחר מיתה. ודלא כרבי יוסי מקמיני לה בגיטין בפרק "מי שאחזו קורדייקוס". דאי כרבי יוסי — דאמר: זמנו של שטר מוכיח עליו, וכמאן דאמר לה "מהיום ולאחר מיתה" דמי, דקתני התם: חולצת ולא מתייבמת. וגבי "אם מתי" נמי, דמי כמאן דאמר "מהיום אם מתי", דקתני התם: דרי זה גט. מיהו, שמעינן מינה דלאחר מיתה קמגרש לה, והוא הדין למתנתו, דאי עם גמר מיתה — אם כן הוי גט, ואמאי קתני לא אמר כלום? **היו בהן עבדים כו'** — כלומר, ורבן שמעון קאמר דמה שמכר ראשון — הכל הוי מכור, ואפילו עבדים והוציאם לחירות. וקפריך: פשיטא, דכיון דאקני גוף לראשון מצי למעבד ביה כל מה דבעי **למיעבד איסורא** — דהמשחרר עבדו עובר בעשה ד"לעולם בהם תעבודו" (ויקרא כה). תכריכי המת אסורין בהנאה, ובפרק "נגמר הדין" (סנהדרין מז, ב) נפקא לן מקראי. **לשוניהו איסורי הנאה לא יהניבהו ניהליה** — אלא על מנת ליהנות בהן בני אדם, דניחא ליה לאיניש דליהנו אינשי מממוניה ולא ילך לאיבוד. **אחריו זה נתון לך במתנה** — כל ימיך. **ואחריך** — אחר מיתתו. **לפלוני** — לצאת בו. וגם לאבטלו אם ירצה, דהא לא קאמר "ואחריו לפלוני". **נמלו ראשון ויצא בו** — כלומר נטלו לצאת בו, ובירר עליו. **באנו למחלוקת בו'** — דלרבי לא יצא ראשון, דהא לית ליה בגזירה אלא קנין פירות, שהרי אינו יכול למכרו, ולא קרינא ביה "לכם". ולרבן שמעון ראשון יצא, דהא אי בעי הוה אביל ליה או מזבן ליה, דהא "אחריך" קאמר: מה שישתייר אחריך. **עד כאן לא פליגי** — רבי ורבן שמעון בפירות דראשון, דדהאי פירות אית ליה. אלא בהכי פליגי, דרבן שמעון סבר: קנין פירות שיש לו לראשון — בקנין הגוף דמי, אפילו לריש לקיש, ד"אחריך" שאני. ורבי סבר: לאו בקנין הגוף דמי, ואם מכר את הגוף — לא עשה ולא כלום. אבל בפירות הבל מודים דאית ליה. הלכך, גבי אתרוג נמי, יציאת ידי חובתו ליטלו — היינו פירותיו, דאפילו לרבי יצא.

תַּנָּאֵי הִיא; דְּתַנְיָא: "נִכְסֵי לְךָ וְאַחֲרֵיךְ לְפְלוֹנִי", וְיָרַד רִאשׁוֹן וּמָכַר וְאָכַל - הַשֵּׁנִי מוֹצִיא מַיַּד הַלָּקוֹחוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי; רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין לְשֵׁנִי אֶלָּא מַה שֶּׁשִּׁיֵּיר רִאשׁוֹן, וּרְמִינְהוּ: "נִכְסֵי לְךָ וְאַחֲרֵיךְ לְפְלוֹנִי" - יוֹרֵד רִאשׁוֹן וּמוֹכֵר וְאוֹכֵל, דִּבְרֵי רַבִּי; רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין לְרִאשׁוֹן אֶלָּא אֲכִילַת פֵּירוֹת בִּלְבַד. קַשְׁיָא דְּרַבִּי אַדְּרַבִּי, וְדְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אַדְּרַבָּנָן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל - דְּרַבִּי אַדְּרַבִּי לָא קַשְׁיָא: הָא לְגוּפָא, הָא לְבָתְרָא; דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אַדְּרַבָּנָן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לָא קַשְׁיָא: הָא לְבַתְּחִלָּה, הָא דִּיעֲבַד. אָמַר אַבָּיֵי: אֵיזֶהוּ רָשָׁע עָרוּם? זֶה הַמַּשִּׂיא עֵצָה לְמְכוֹר בְּנִכָּסִים בְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה בְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל; וּמוֹדֶה, שֶׁאִם נָתַן בְּמַתָּנַת שְׁכִיב מֵרַע - לֹא עָשָׂה כְּלוּם. - מַאי טַעְמָא? אָמַר אַבָּיֵי: מַתָּנַת שְׁכִיב מֵרַע לֹא קָנָה אֶלָּא לְאַחַר מִיתָה, וּכְבָר קְדָמוֹ "אַחֲרֵיךָ". וּמִי אָמַר אַבָּיֵי הָכִי? וְהָא אֵיתְמַר: מַתָּנַת שְׁכִיב מֵרַע מַאֵימָתַי קָנָה? אָמַר אַבָּיֵי אָמַר: עִם גְּמַר מִיתָה, וְרָבָא אָמַר: לְאַחַר גְּמַר מִיתָה - הֲדַר בֵּיהּ אַבָּיֵי מֵהַהִיא הֲדַר בֵּיהּ? דִּלְמָא מֵהָא הֲדַר בֵּיהּ - לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דְּתָנַן: "זֶה גִּיטֵּךְ אִם מֵתִי", "זֶה גִּיטֵּךְ מֵחֳלִי זֶה", "זֶה גִּיטֵּךְ לְאַחַר מִיתָתִי" - לֹא אָמַר כְּלוּם. אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה בְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וַאֲפִילּוּ הָיוּ בָּהֶן עֲבָדִים וְהוֹצִיאָן לְחֵירוּת. - פְּשִׁיטָא - מַהוּ דִּתְימָא: לְמֵיעֲבַד אִיסּוּרָא לָא יְהֲבִינַן לָךְ, קָא מַשְׁמַע לָן. דְּרַשׁ רַב נַחְמָן בַּר רַב חִסְדָּא: "אֶתְרוֹג זֶה נָתוּן לְךָ בְּמַתָּנָה וְאַחֲרֵיךָ לְפְלוֹנִי", נָטְלוֹ רִאשׁוֹן וְיָצָא בּוֹ - בָּאנוּ לְמַחֲלוֹקֶת רַבִּי וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. מַתְקִיף לָהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי רַבִּי וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֶלָּא דְּמָר קַבְרֵיהּ דְּמָר, וְאָמַר אֶלָּא דְּמָר סָבַר: קִנְיַן פֵּירוֹת כְּקִנְיַן הַגּוּף דְּמֵי, וְאָמַר סָבַר: קִנְיַן פֵּירוֹת לָאו כְּקִנְיַן הַגּוּף דְּמֵי. אֶלָּא הָכָא,

אבל פריש או רמון לא — פירש בקונטרס: לא גרסינן לה. ויש לפרש בדוחק: דוקא דכי יש לנותן אתרוג מלבד אותו שנטל מקבל מתנה, ואינו מקפיד אם יאכל הלה את האתרוג. אבל אי ליכא ליה לנותן אלא פריש או רמון — לא יצא, דמסתמא יקפיד אם יאכל הלה את האתרוג. ודוחק.

לא החזירו לא יצא — ואם תאמר: אמאי לא יצא אפילו כי כפליה לתנאי? והא הוה תנאי ומעשה בדבר אחד, ואין זה כתנאי בני גד ובני ראובן, דבאמרינן ב"מי שאחזו" (ניטין עה, א): "דרי זה גיטך והנייר שלי" — אינה מגורשת, "על מנת שתנייר שלי" — מגורשת. ופריך: מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא? אמר רבא: משום דהוי מעשה קודם לתנאי, ולכך התנאי בטל ומגורשת. ופריך רב אדא בר אהבה: טעמא דהוי מעשה קודם לתנאי, הא לאו הכי – לא? מכדי, כל תנאי גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן, מה התם לא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד כו' אלא אמר רב אדא בר אהבה: משום דהוי תנאי ומעשה בדבר אחד. ומיהו, יש לומר דרבא דהכא סבר דלא בעינן תנאי ומעשה בדבר אחד, דהא התם נמי לא בעי. אי נמי, רב אדא סבירא ליה דכל האומר "על מנת" לאו כאומר "מעכשיו" דמי, ולהכי הוי מעשה ותנאי בדבר אחד, שאינו מגרשה אלא בשתחזיר לו הנייר, ואיך תתגרש כשתגבו בידו, ולהכי הוי מעשה ותנאי בדבר אחד ולא חשיב תנאי. אבל רבא סבר: כל האומר "על מנת" באומר "מעכשיו" דמי, ולא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד, ויכולים המעשה והתנאי להתקיים, ומגורשת מיד, ואחר כך תקיים התנאי. אי נמי, התם כרבי מאיר, והכא כרבנן.

כאן

אַהֲדְרֵיהּ? אָמַר לֵיהּ: וּמַאי חִסְרֵיהּ? אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: חָזְנִין, אִי אָמַר לֵיהּ "עַל מְנָת שֶׁתַּחֲזִירֶהוּ" - הָא אַהֲדְרֵיהּ, אִי אָמַר לֵיהּ "עַל מְנָת שֶׁתַּחֲזִירֶהוּ לִי" - מִידֵּי דַּהֲוֵי לֵיהּ קָאָמַר לֵיהּ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הַסּוֹתֵב נְכָסָיו לְאָחֵר, וְאָמַר הַלָּה "אִי אֶפְשִׁי בָּהֶן" - קָנָה, וַאֲפִילּוּ עוֹמֵד וְצוֹוֵחַ; וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לֹא קָנָה. אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר מֶמֶל, וְלָא פְּלִיגִי:

כאן

**אִי מֵיפַּךְ לָא נָפֵיק בֵּיהּ, לְמַאי יְהֲבֵיהּ נֵיהֲלֵיהּ? אֶלָּא, מֵיפַּךְ - דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּנָפֵיק בֵּיהּ, מְכָרָהּ אוֹ אֲכָלָהּ - בְּאָנוּ לְמַחֲלוֹקֶת רַבִּי וְרַבָּנָן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוֹנָא: הָאַחִין שֶׁקָּנוּ אֶחָרוֹג בְּתִפּוֹסֶת הַבַּיִת, נָטְלוּ אֶחָד מֵהֶן וְיָצָא בּוֹ, אִם יָכוֹל לְאוֹכְלוֹ - יָצָא, וְאִם לָאו - לֹא יָצָא; וְדַוְקָא דְּאֵיפָא אֶתְרוֹג לְכָל חַד וְחַד, אֲבָל פָּרִישׁ אוֹ רִמּוֹן - לָא. אָמַר רָבָא: "אֶתְרוֹג זֶה נְתוּן לְךָ בְּמַתָּנָה עַל מְנָת שֶׁתַּחֲזִירֶהוּ לִי", נָטְלוֹ וְיָצָא בּוֹ, הֶחֱזִירוֹ - יָצָא, לֹא הֶחֱזִירוֹ - לֹא יָצָא. קָא מַשְׁמַע לָן: דְּמַתָּנָה עַל מְנָת לְהַחֲזִיר שְׁמָהּ מַתָּנָה. הֲהֵיא אִיתְּתָא דַּהֲוָה לָהּ דִּיקְלָא בְּאַרְעָא דְּרַב בֵּיבִי בַּר אַבָּיֵי. כָּל אִימַּת דַּהֲוָת אָזְלָא לְמֵיזְרֵיהּ, הֲוָה קָפֵיד עֵילָוֵיהּ. אֲקְנֵיתֵיהּ נֵיהֲלֵיהּ כָּל שְׁנֵי חַיָּיךְ, אֲזַל אִיהוּ אֲקְנֵייהּ נֵיהֲלֵיהּ לְבְנוֹ? קָמָן; אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: מְשׁוּם דְּאָתוּ מְמוֹלָאֵי אֲמְרִיתוּ מִילֵּי מוֹלָאֵתָא? אֲפִילּוּ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לָא קָאָמַר אֶלָּא לְאַחַר, אֲבָל לְעַצְמוֹ לָא. אָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: "שׁוֹר זֶה נְתוּן לְךָ בְּמַתָּנָה עַל מְנָת שֶׁתַּחֲזִירֶהוּ לִי", הַקְדִּישׁוֹ - חָזְרוּ זֶה מוּקְדָּשׁ וּמוּחָזָר. אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: מַאי דְּאָמַר רַב נַחְמָן: "עַל מְנָת שֶׁתַּחֲזִירֶהוּ לִי", הַקְדִּישׁוֹ - חָזְרוּ זֶה מוּקְדָּשׁ וּמוּחָזָר. אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: מַאי דְּאָמַר רַב נַחְמָן: "עַל מְנָת שֶׁתַּחֲזִירֶהוּ לִי", הַקְדִּישׁוֹ - חָזְרוּ זֶה מוּקְדָּשׁ וּמוּחָזָר. אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: מַאי

כאן

דכדרשינן במסכת סוכה (מא, ב) ובתורת כהנים. ומנהג שלנו שנוהגו לברך כל הקהל באתרוג אחד — דעתנו מסכמת לתת כל אחד במתנה את חלקו לחבירו, דבאמרינן גבי רבן גמליאל ורבי יהושע במסכת סוכה (שם), ואף על גב דלא פריש — כמאן דפריש דמי. דלא גרע ממתנה על מנת להחזיר, דלהכי מיהא דעת כל הקהל שוה — שינתן לכל אחד עד שיברך עליו, ואחר כך יחזיר. ודני מילי — ביום טוב ראשון. אבל ביום טוב שני, אמרינן: מתוך שיזא בשאול — יוצא בגזול. ומה שכתוב בספרים: ודוקא אתרוג אבל פריש ורמון לא — אריכות פירוש של שוטים הוא, ואינו מן הגמרא. כן נראה בעיני, וכשר. **החזירו יצא** — איגלאי מילתא למפרע דהויא מתנה מעיקרא, שהרי קיים עתה תנאי, שהמתנה היתה תלויה בתנאי ונתקיים. **ואם לאו** — אלא מכרו או אכלו — לא יצא, דאיגלאי מילתא דלא הויא מתנה. ואף על גב דלגבי גיטין קיימא לן כרבי מאיר דבעי תנאי בפול, כדאמר בפרק "מי שאחזו" (גיטין עה, ב): אתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע כו' – הני מילי לענין גיטין וקדושין הוא דבעינן תנאי בפול לכתחלה, לרווחא דמילתא, דליפיגן מתנאי בני גד ובני ראובן. מיהא, לגבי דיני ממונות לא בעינן תנאי בפול, אלא גלויי דעתא בעלמא. וכיון דאמר "על מנת שתחזירהו לי", ואף על גב דלא כפליה למימר "ואם לא תחזירהו לי הרי היא מתנה" – אפילו הכי לא הוי מתנה אלא אם כן נתקיים התנאי. דהא אפילו הכיא דלא פירש כלום, ואיבא למיתלי באומדן דעתא — אוזינן בתר אומדן דעתא בפיקרקי לעיל בגי דינים הרבה, כגון הכותב נכסיו לאשתו (קלא, ב) ולקמן בפרק "מי שמת" (קמח, ב) גבי שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים, וגבי מי ששמע שמת בנו וכתב נכסיו לאחרים ואחר כך בא בנו, דאמר בפרק "מי שמת" (בבא בתרא קמו, ב) דלא הויא מתנה. אקנייתיה נייהלה כל ימי חייו — דרב ביבי, ואחריו יחזור לה ולירשיה. **אקנייה לבני קטן** — כרבן שמעון, דאמר: אין לשני אלא מה ששייר ראשון. ואף על גב דרבן שמעון לבתחלה אסר — הני מילי בשאמר לו נותן "אחריך לפלוני", דבעינן שישתייר לאותו פלוני אחריו קצת. אבל הך איתיא, כיון דיהבה ליה לגמרי כל ימי חייו, ולא פירשה לו לתת אחריו לאדם אחר, אלא לעצמו — לקורת רוחו של רב ביבי נתבוננו, ואפילו ליתנו לבתחלה לכל מי שירצה. והאי דאקנו לבני קטן — היינו בדי שלא תוכל האשה לחזור ולקנות ממנו. אי נמי, לפי שסמוך על שלחנו, ויאכל רב ביבי הפירות תחת מזונות בנו. ונראה בעיני דלא גרס "לבני קטן", אלא "לבנו" גרידא. וכן כתב בפירוש רבינו חננאל. ואגב שיטפא דכתב הכי בגמרא בשאר מקומות כתבו נמי אף בבאן. **ממולאי** — כדאמר בראש השנה (יח, א): רבא ואביי מדביתי עלי קאתו. ועל שם מקומן נקראו בני עלי ממולאי, כדאמר בבראשית רבה בתחלת פרשה נ"ט: "ואברהם זקן" עטרת תפארת שיבה וגו' רבי מאיר אול לממלא, ראה אותם שחורי ראש. אמר להם: שמא ממשפחת עלי אתם, דכתיב ביה "וכל מרבית ביתך ימותו אנשים", אמרו: רבי, התפלל עלינו. אמר להם: לכו וטיפלו לצדקה ואתם זוכין לזקנה כו'. והכי נמי אמר בראש השנה (שם): "אם יתכפר עון בית עלי בזבח ומנחה" — בזבח ומנחה הוא דאין מתכפר, אבל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים. **אמריתו מילי מוליאתא** — דברים כרותים שאין בהם ממש, לשון "ימל קצירו" (איוב יח). אי נמי: כגון מוליא בטוליא, ב"זוקת הבתים" (בבא בתרא נד, א) — גבשושיות. כלומר, דברים בעלי מומין. ועל שם מקומם מגודפם, כדכתיב "בתי אבזיב לאבזם ועקרון תעקר" (מיכה א). **אפילו רבן שמעון לא קאמר** – דמה שמכר ראשון הוי מכור, אלא כשאמר "נכסי לך ולאחריך לאחר". אבל כשאמר "ואחריך לעצמי", כי הך איתיא דלא אקניתיה לך אלא לימי חייך, ורוצה היא שאחריך יחזור לה — אפילו רבן שמעון בן גמליאל מודה דלא אקנייה לך אלא פירות, ומאי אקנית לברך — לא אהני מידי, אלא לפירות כל ימי חייך. **אמר רבא אמר רב נחמן שור זה כו'** — נראה בעיני דמקמי הא עובדא דרב ביבי גרס לה, דדמיא לתך דאמר רבא: אתרוג זה נתון לך במתנה על מנת שתחזירהו לי. שור זה נתון לך במתנה עד זמן פלוני לעשות בו מלאכתך. **על מנת שתחזירהו לי** – אחר הזמן. **הרי זה מוקדש ומוחזר** – כלומר, הרי זה מוקדש, שהרי מוחזר הוא ונתקיים התנאי, דאיגלאי מילתא דהויא מתנה למפרע. ונראה בעיני דאם מת בתוך הזמן – דפטור מלשלם, דלא הוה שואל להתחייב באונסין, ואף לא שומר להתחייב בגביה ואבידה, אלא מקבל מתנה הוא, ולא נתחייב אלא בפשיעה. **מאי אהדריה** – "על מנת שתחזירהו לי" קאמר ליה, שיהא חוזרת לעצמו. אבל כיון שהקדישו – אין זו בי אם חוזרה להקדש **הכי נמי דקתני: הכותב נכסיו לאחר** – ולא גרס "כל", **קנה ואפילו עומד וצווח** – אינו חפץ במתנה זו. וטעמא מפרש לקמיה.

כאן

שְׁתַּיִם בָּאֵילָן וְאַחַת בִּידֵי אָדָם – כְּשֵׁרָה וְאֵין עוֹלִין לָהּ בְּיוֹם טוֹב. שָׁלֹשׁ בִּידֵי אָדָם וְאֶחָד בָּאֵילָן – כְּשֵׁרָה וְעוֹלִין לָהּ בְּיוֹם טוֹב. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁיִּנָּטֵל הָאֵילָן וְהִיא יְכוֹלָת לַעֲמֹד בִּפְנֵי עַצְמָהּ כְּשֵׁרָה וְעוֹלִין לָהּ בְּיוֹם טוֹב.

[דף ט' ע"ב]

גְּמָרָא – מַה אֲנַן קַיְימִין? אִם בִּנְתוּנָה בָּאָרֶץ – דִּבְרֵי הַכֹּל מֻתָּר! אִם בְּמַפֶּרֶשֶׁת – מַחֲלֹקֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָה! אֶלָּא בֵּן אֲנַן קַיְימִין בִּנְתוּנָה בָּאוֹכְמִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן בָּרְסָנָא בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא: רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יוֹסָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה שְׁלָשְׁתָּן אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד. רַבִּי מֵאִיר דְּלִחָיִים, דְּתָנֵינַן, מְטַמֵּא מִשּׁוּם גּוֹלֵל, רַבִּי מֵאִיר מְטַהֵר. וְרַבִּי יוֹסָה דְּאָהִילוֹת, דְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הַבַּיִת שֶׁבַּפְּפִינָה אֵינוֹ מֵבִיא אֶת הַטֻּמְאָה. רַבִּי לְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, דְּתָנֵי, מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָה שֶׁהָיוּ בְּאִין בִּסְפִינָה, וְעָשָׂה לוֹ רַבִּי עֲקִיבָה סֻכָּה בְּרֹאשׁ הַסְּפִינָה וּבָאת הָרוּחַ וְהִפְרִיחַתְּהוּ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: עֲקִיבָה! אַיֵּה סֻכָּתְךָ? נְתָנוֹ בָּאֵילָן, לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים – אֵינוֹ עֵרוּב. לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים – עֵרוּבוֹ עֵרוּב. וְאָסוּר לְטַלְטְלוֹ. לָמָּה מִשְׁלְשָׁה מַתָּר. וְקַשְׁיָא, אִם עֵרוּבוֹ עֵרוּב – יְהֵא מֻתָּר לְטַלְטְלוֹ! וְאִם אָסוּר לְטַלְטְלוֹ – לֹא יְהֵא עֵרוּבוֹ! רָאוּי הוּא לַעֲבוֹר עַל הַשְּׁבוּת וְלוֹכַל. מֵעַתָּה, אֲפִלּוּ לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה. רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: תִּפְתֵּר שֶׁהָיְתָה כִּכָּרָתוֹ אַרְבָּעָה. אָמַר רַבִּי מָנָא: וְהִיא שֶׁתְּהֵא רְשׁוּת הָרַבִּים מַקַּפְתּוֹ מִכָּל צַד, כְּאוֹמֵר שְׁבִיתָתִי תַּחְתָּיו. תָּנֵי, נְתָנוֹ בַּפַּלְכָּלָה וְתָלוּיוֹ בָּאֵילָן, לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים – אֵינוֹ עֵרוּב, לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים – עֵרוּבוֹ עֵרוּב וְאָסַר לְטַלְטְלוֹ. לָמָּה מִשְׁלְשָׁה מַתָּר. וְקַשְׁיָא, אִם עֵרוּבוֹ עֵרוּב יְהֵא מֻתָּר לְטַלְטְלוֹ, וְאִם אָסוּר לְטַלְטְלוֹ לֹא יְהֵא עֵרוּבוֹ עֵרוּב. רַבִּי אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי חִינְנָא: רָאוּי הוּא לְהָפְכָהּ וּלְבַטֵּל רְשׁוּת הַיָּחִיד שֶׁבָּהּ. אָמַר רַבִּי יוֹסָה: הֲדָא אָמְרָה סַפְסָל שֶׁהוּא נָתָן בִּרְשׁוּת הָרַבִּים גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה, מִכֵּיוָן שֶׁהוּא רָאוּי לְהוֹפְכוֹ וּלְבַטֵּל רְשׁוּת הָרַבִּים שָׁבוֹ. הֲדָא אָמְרָה, שֶׁעֵרוּבוֹ עֵרוּב וּמֻתָּר לְטַלְטְלוֹ. תַּמָּן תְּנִינַן, שְׁתַּיִם בִּידֵי אָדָם וְאַחַת בָּאֵילָן אוֹ שְׁתַּיִם בָּאֵילָן וְאַחַת בִּידֵי אָדָם – כְּשֵׁרָה וְאֵין עוֹלִין לָהּ בְּיוֹם טוֹב. הָכָא אַתְּ אָמַר – כְּשֵׁרָה וְאֵין עוֹלִין לָהּ בְּיוֹם טוֹב. וְהָכָא אַתְּ אָמַר: עֵרוּבוֹ עֵרוּב וּמֻתָּר לְטַלְטְלוֹ. אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: כָּאן מִלְּמַעְלָן כָּאן מִלְּמַטָּן. הֲדָא יָלְפָה מִן הַהִיא וְהַהִיא יָלְפָה מִן הֲדָא. הֲדָא יָלְפָה מִן הַהִיא, שֶׁאִם הָיָה נָתוּן בְּצִדּוֹ שֶׁל אִילָן – שֶׁעֵרוּבוֹ עֵרוּב וּמֻתָּר לְטַלְטְלוֹ. וְהַהִיא יָלְפָה מִן הֲדָא,

[דף י' ע"א]

שֶׁאִם הָיוּ שְׁתֵּי יְתֵדוֹת יוֹצְאוֹת וְסִכֵּךְ עַל גַּבֵּיהֶן – שֶׁהִיא כְּשֵׁרָה וְעוֹלִין לָהּ בְּיוֹם טוֹב. אָמַר רַבִּי יוֹסָה בֵּין הָכָא בֵּין תַּמָּן מִן הַצַּד הִיא.

מַאי בְּדוּן? כְּהַהִיא דְּאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי זְעֵירָה דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר הִיא. דְּתָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מֻתָּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עַל צִידְדֵי בְהֵמָה בְּשַׁבָּת. הִיא צִידְדֵי בְהֵמָה הִיא צִידְדֵי אִילָן:

הֲלָכָה ה׳, מַתְנִיתִין – הָעוֹשֶׂה סֻפָּתוֹ בֵּין הָאִילָנוֹת כְּשֶׁרָה שְׁלוּחֵי מִצְוָה פְּטוּרִין מִן הַסֻּכָּה חוֹלִין וּמְשַׁמְּשֵׁיהֶן פְּטוּרִין מִן הַסֻּכָּה אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין עֲרַאי חוּץ לַסֻּכָּה.

גְּמָרָא – רַב חוֹנָה אָזַל לְעֵינֵי–טָב לְמֵימְנָה. מִי אָתֵי, צַחָא גּוֹ אִיסְרְטָא וְלָא קָבֵיל עֲלוֹי מִיטְעוֹם כְּלוּם עַד דְּעָל לֵיהּ לְמִטַּלְטְלֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן סַפְּרָה דְּגוּפְתָּא . אָמַר רַבִּי מָנָא: לֹא סוֹף דָּבָר חוֹלִין שֶׁל סַכָּנָה אֶלָּא אֲפִילּוּ חוֹלִין שֶׁאֵינָן שֶׁל סַכָּנָה. תָּנֵי, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: מַעֲשֶׂה שֶׁהָיִיתִי חוֹשֵׁשׁ עֵינַי בְּקֵיסָרִין, וְהִתִּיר לִי רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי לִי וּלְכָל מְשַׁמְּשַׁי לִישַׁן חוּץ לַסֻּכָּה. רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא אָמַר: שׁוֹשְׁבִינִין וְכָל בְּנֵי חֻפָּה – פְּטוּרִין מִן הַסֻּכָּה. תָּנֵי, שׁוֹמְרֵי הָעִיר בַּיּוֹם – פְּטוּרִין מִן הַסֻּכָּה בַּיּוֹם וְחַיָּבִין בַּלַּיְלָה. שׁוֹמְרֵי הָעִיר בַּלַּיְלָה – פְּטוּרִין מִן הַסֻּכָּה בַּלַּיְלָה וְחַיָּבִין בַּיּוֹם. שׁוֹמְרֵי הָעִיר בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה – פְּטוּרִין מִן הַסֻּכָּה בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה. הֲדָא דְּאַתְּ אָמַר: בְּשׁוֹמֵר גְּיָסוֹת, אֲבָל בְּשׁוֹמְרֵי תָמוּן – עֲשׂוּ אוֹתָן כְּשׁוֹמֵר גַּנּוֹת וּפַרְדֵּסִין. אֲבוֹדָמָא מַלְחָא הֲוָה דְּמֵיךְ קוֹמֵי חֲנוּתֵיהּ. עָבַר רַבִּי חִייָה בַּר בָּא, אָמַר לֵיהּ: אֵיזִיל דָּמְךְ גּוֹ מְטַלְטָלְתָּךְ . רַבִּי מָנָא הֲוָה שׁוּשְׁבִינֵיהּ דְּרַבִּי יַעֲקֹב בַּר פְּלִיטַי, אָתָא שָׁאֵיל לְרַבִּי יוֹסֵי, אָמַר לֵיהּ: אֵיזִיל דָּמוֹךְ גּוֹ מְטַלְטָלְתָּךְ. רַבִּי יִצְחָק בַּר מַרְיוֹן הֲוָה שׁוּשְׁבִינֵיהּ דְּחַד בַּר נַשׁ, שָׁאֵיל לְרַבִּי לְעָזָר, אָמַר לֵיהּ: אֵיזִיל דָּמוּךְ גּוֹ מְטַלְטָלְתָּךְ. מַעֲשֶׂה שֶׁהָלַךְ רַבִּי אַלְעַאי אֵצֶל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּלוֹד, אָמַר לֵיהּ:

[דף י׳ ע״ב]

אֵינְךָ מִשּׁוֹבְתֵי הֶרֶגֶל? וַהֲלֹא אָמְרוּ שֶׁאֵין שִׁבְחוֹ שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים לִהְיוֹת מֵנִיחַ אֶת בֵּיתוֹ בָּרֶגֶל וְהוֹלֵךְ לוֹ. כַּהֲדָא רַבִּי זְעֵירָה סְלִיק לְגִזּוּרָה דְּרַבִּי אֵילָא , וְלָא קָבֵיל עֲלוֹי מִיטְעוֹם כְּלוּם . וְלֹא יָדְעִין אִין מִשּׁוּם דְּלֹא הֲוָה עִסְקֵיהּ טָעֲם כְּלוּם עַד יִפְּנֵי מוּקָּף. אִין מִשּׁוּם שֶׁאֵין שִׁבְחוֹ שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים לִהְיוֹת מֵנִיחַ אֶת בֵּיתוֹ בָּרֶגֶל וְהוֹלֵךְ לוֹ . בְּהָדֵין לֹא יָדְעִין . אָמַר רַבִּי לְעָזָר: אֲבִילָה עֲרַאי. אֵין שֵׁינָה עֲרַאי. חַבְרַיָּא אָמְרִין: שֶׁכֵּן אָדָם נִשְׁתַּכֵּעַ בְּתוֹךְ שְׁנָתוֹ. אָמַר רַבִּי אֵילָא: שֶׁכֵּן אָדָם יָשֵׁן קִימְאָה וְדַיּוֹ. מַה נָפַק מִן בֵּינֵיהוֹן? מָסַר שְׁנָתוֹ לְאַחֵר. עַל דַּעְתֵּיהוֹן דְּחַבְרַיָּא – מֻתָּר. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי אֵילָא – אָסוּר.

הֲלָכָה ו׳, מַתְנִיתִין – מַעֲשֶׂה שֶׁהֵבִיאוּ לוֹ לְרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי לְטַעֵם אֶת הַתַּבְשִׁיל וּלְרַבָּן גַּמְלִיאֵל שְׁתֵּי כוֹתָבוֹת וּדְלִי שֶׁל מַיִם, וְאָמְרוּ: הַעֲלוּם לַסֻּכָּה. וּכְשֶׁנְּתָנוּ לוֹ לְרַבִּי צָדוֹק אֹכֶל פָּחוֹת מִכַּבֵּיצָה וּנְטָלוֹ בַּמַּפָּה וַאֲכָלוֹ חוּץ לַסֻּכָּה וְלֹא בֵּרַךְ אַחֲרָיו.

גְּמָרָא – חֲוִינָן סָבְרִין מֵימַר: שְׁלֹשׁ בֵּרַךְ אַחֲרָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת. הָא בָּרְכָה אַחַת בֵּרַךְ! אַשְׁכַּח תָּנֵי: וְלֹא בָּרְכָה אַחַת וְלֹא שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת. תָּנֵי, כָּל שֶׁאוֹמְרִין עָלָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת – אוֹמְרִים לְפָנָיו: 'הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ'. כָּל שֶׁאֵין אוֹמֵר אַחֲרָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת – אֵין אוֹמְרִים לְפָנָיו 'הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ'. הַתִּיבוֹן, חֲרֵי פְּחוֹת מִכַּזַּיִת אֵין אוֹמְרִים עָלָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת, מֵעַתָּה לֹא יֹאמְרוּ לְפָנָיו 'הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ'? רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא אָמַר: לְשָׁאָר הַמִּינִין נִצְרְכָה. הֲלָכָה ז׳, מַתְנִיתִין – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אַרְבַּע עֶשְׂרֵה סְעֻדּוֹת חַיָּב אָדָם לוֹכַל בְּסַבָּה, אַחַת בְּיוֹם וְאַחַת בַּלַּיְלָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִין: אֵין לַדָּבָר קְצָבָה חוּץ מִלֵּילֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן בִּלְבַד. וְעוֹד אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: מִי שֶׁלֹּא אָכַל בְּלֵילֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן – מַשְׁלִים בְּלֵילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין לַדָּבָר תַּשְׁלוּמִין, וְעַל זֶה נֶאֱמַר: "מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לִתְקֹן וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהִמָּנוֹת". גְּמָרָא – מַה טַעֲמָא דְּרַבִּי לְיֶעְזָר? נֶאֱמַר כָּאן: "תִּשְׁבּוּ". וְנֶאֱמַר לְהַלָּן: "וּפָתַח אֹהֶל מוֹעֵד תֵּשְׁבוּ יוֹמָם וָלָיְלָה". מַה יְשִׁיבָה שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן עָשָׂה בָהּ אֶת הַלֵּילוֹת כַּיָּמִים, אַף יְשִׁיבָה שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן נַעֲשֶׂה בָהּ אֶת הַלֵּילוֹת כַּיָּמִים. רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: נֶאֱמַר ט״ו בְּפִסְחָא וְנֶאֱמַר ט״ו בְּחַג. מַה ט״ו שֶׁנֶּאֱמַר בְּפִסְחָא לַיְלָה הָרִאשׁוֹן חוֹבָה וּשְׁאָר כָּל הַיָּמִים רְשׁוּת, אַף ט״ו שֶׁנֶּאֱמַר בָּחָג לַיְלָה הָרִאשׁוֹן חוֹבָה, וּשְׁאָר כָּל הַיָּמִים רְשׁוּת.

[דף י״א ע״א]

חַבְרַיָּא בָּעֵיי, אוֹמְרִיהֶם – מַה לְהַלָּן עַד שֶׁיִּפְּנְסוּ לְמַצָּה תְּתַאֲוֶה. וְכָא עַד שֶׁיִּפְּנְסוּ לַסֻּכָּה תְּתַאֲוֶה. רַבִּי זְעֵירָה בָּעֵי: אִי מַה לְהַלָּן עַד שֶׁיֹּאכַל כַּזַּיִת מַצָּה. וְכָא עַד שֶׁיֹּאכַל כַּזַּיִת דָּגָן בְּסֻכָּה?! רַבִּי הוֹשַׁעְיָה אָמַר: כָּל שִׁבְעָה חוֹבָה. רַבִּי בֶּרֶכְיָה אָמַר: פְּלִיגִין. רַב אֲבוּנָא אָמַר: לֹא פְּלִיגִין. מַה דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּשֶׁנָּתַן דַּעְתּוֹ. מַה דְּאָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: בְּשֶׁלֹּא נָתַן דַּעְתּוֹ. תְּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי לְיֶעְזָר: מִי שֶׁלֹּא עָשָׂה סֻכָּתוֹ בְּעֶרֶב הָרֶגֶל – אַל יַעֲשֶׂה בְּרֶגֶל, וְהָתְנֵי בַּר קַפָּרָא, נְפָלָה סֻכָּתוֹ בָּרֶגֶל יְקִימֶנָּה בָּרֶגֶל? רַבִּי אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי חִינְנָא: קְנָם קָנְסוֹ רַבִּי לְיֶעְזָר שֶׁלֹּא עָשָׂה סֻכָּתוֹ מֶעֶרֶב הָרֶגֶל. מְחַלְפָה שִׁיטָתֵיהּ דְּרַבִּי לְיֶעְזָר, תַּמָּן הוּא אָמַר י״ד סְעֻדּוֹת חַיָּב אָדָם לוֹכַל בְּסֻכָּה וְכָיי אָמַר הָכִין! אָמַר רַבִּי אַחָא: לְמִצְוָה הֲשָׁוָה.

הֲלָכָה ח׳, מַתְנִיתִין – מִי שֶׁהָיָה רֹאשׁוֹ וְרֹבּוֹ בְּסֻכָּה וְשַׁלְחָנוֹ בְּתוֹךְ הַבַּיִת, בֵּית שַׁמַּאי פּוֹסְלִין וּבֵית הִלֵּל מַכְשִׁירִין. אָמְרוּ בֵּית הִלֵּל לְבֵית שַׁמַּאי: מַעֲשֶׂה שֶׁהָלְכוּ זְקֵנֵי בֵית שַׁמַּאי וְזִקְנֵי בֵית הִלֵּל לְבַקֵּר אֶת יוֹחָנָן בֶּן הַחוֹרנִי וּמְצָאוּהוּ רֹאשׁוֹ וְרֹבּוֹ בַּסֻּכָּה וְשַׁלְחָנוֹ בְּתוֹךְ הַבַּיִת. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית שַׁמַּאי: מִשָּׁם רְאָיָה? אַף הֵן אָמְרוּ לוֹ – אִם כָּךְ הָיִיתָ נוֹהֵג לֹא קִיַּמְתָּ מִצְוַת סֻכָּה מִיָּמֶיךָ.

גְּמָרָא – לֹא סוֹף דָּבָר שֻׁלְחָנוֹ אֶלָּא אֲפִלּוּ כְּדֵי שֻׁלְחָנוֹ. כַּמָּה הוּא כְּדֵי שֻׁלְחָנוֹ? טֶפַח. רַבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי וְרַבִּי אֱייבוּ בַּר נְגָרֵי הֲווֹן יְתִיבִין, אָמְרִין, תְּנִינַן 'אַחַר שֶׁהוֹדוּ', מִי הוֹדָה לְמִי? בֵּית שַׁמַּאי לְבֵית הִלֵּל אוֹ

בֵּית הִלֵּל לְבֵית שַׁמַּאי? אָמְרִין, נֵצֵא לְחוּץ וְנִלְמוֹד, וְנָפְקוּן וְשָׁמְעִין רַבִּי חִזְקִיָּה רַבִּי אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יוּדָה בֶּן לֵוִי: לֹא מָצְאנוּ שֶׁהוֹדוּ בֵּית שַׁמַּאי לְבֵית הִלֵּל אֶלָּא בְּדָבָר זֶה בִּלְבַד. רַבִּי חוֹנָה בְּשֵׁם רַב אַבָּיֵי: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן, הַמְעָרֶה מִכְּלִי לִכְלִי וְנָגַע טָבוּל יוֹם בְּקִלּוּחַ, אִם יֵשׁ בּוֹ – יַעֲלֶה בְּאֶחָד וּמֵאָה. אֵין תֵּימַר בֵּית הִלֵּל הוֹדוּ לְבֵית שַׁמַּאי שֶׁלֹּא תַּעֲלֶה, מַאן תַּנָּא הָכָא תַּעֲלֶה? לֹא בֵּית הִלֵּל וְלֹא בֵּית שַׁמַּאי! אָמַר רַבִּי אִידִי: נֹאמַר בֵּית הִלֵּל שָׁנוּ אוֹתָהּ עַד שֶׁלֹּא הוֹדוּ לָהֶם בֵּית שַׁמַּאי. אָמַר רַבִּי יוֹסָה: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן אַחַר שֶׁהוֹדוּ. רַבִּי לִיעֶזֶר אוֹמֵר: תֵּירוֹם וְתִשָּׂרֵף.

[דף י"א ע"ב]

וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר לֹא שַׁמּוּתִי הוּא? אָמַר רַבִּי חִנְנָה: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן, אַחַר שֶׁהוֹדוּ אֵלּוּ לְאֵלּוּ תַּעֲלֶה. בֵּית שַׁמַּאי מְסַלְּקִין לוֹן. וְאִינוּן מוֹדֵי לוֹן. אָמַר רַבִּי אָבוּן: תְּשׁוּבָה אַחֶרֶת יֵשׁ כָּאן, כַּהֲדָא דְתָנֵי רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: מַה אִם טְהוֹרָה שֶׁהוּא בָּעוֹן מִיתָה אֵצֶל זָרִים חֲרֵי הִיא עוֹלָה. טְמֵאָה שֶׁהִיא בָּעֲשֵׂה אֵצֶל כֹּהֲנִים לֹא כָּל שֶׁכֵּן. מַה זָכוּ בֵּית הִלֵּל שֶׁתִּקְבַּע הֲלָכָה כְּדִבְרֵיהֶן? אָמַר רַבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי: שֶׁהָיוּ מַקְדִּימִין דִּבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי לְדִבְרֵיהֶן. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהָיוּ רוֹאִין דִּבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי וְחוֹזְרִין בָּהֶן. הֲתִיב רַבִּי סִימוֹן בַּר זְבָדָא קוֹמֵי רַבִּי אֵילָא: אוֹ נֹאמַר תַּנְיֵיה חַמְתוֹן סָבוּן מִינַּיִן וְאַקְדְּמוּן. וְהָא תָּנֵי, מַעֲשֶׂה שֶׁהָלְכוּ זְקֵנֵי בֵּית שַׁמַּאי וְזִקְנֵי בֵּית הִלֵּל לְבַקֵּר אֶת יוֹחָנָן בֶּן הַחוֹרוֹנִי. נֹאמַר 'זִקְנֵינוּ וְזִקְנֵיכֶם'. אָמַר רַבִּי זְעֵירָה רַב הוּנָה בְּשֵׁם רַב: הֲלָכָה כְּבֵית שַׁמַּאי. רַבִּי יִרְמְיָה רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק בְּשֵׁם רַב: מִפְּנֵי שֶׁפִּלְּקוּ בֵּית שַׁמַּאי לְבֵית הִלֵּל הֲדָא אָמְרָה הֲלָכָה כְּדִבְרֵיהֶן.

הֲלָכָה ט', מַתְנִיתִין – נָשִׁים וַעֲבָדִים וּקְטַנִּים – פְּטוּרִין מִן הַסֻּכָּה. כָּל קָטָן שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְאִמּוֹ – חַיָּב בַּסֻּכָּה. מַעֲשֶׂה שֶׁיָּלְדָה כַּלָּתוֹ שֶׁל שַׁמַּי הַזָּקֵן, וּפִחֵת אֶת הַמַּעֲזִיבָה, וְסִכֵּךְ עַל גַּבֵּי הַמִּטָּה בִּשְׁבִיל הַקָּטָן.

גְּמָרָא – אֵי זֶהוּ קָטָן? דְּבֵית רַבִּי יַנַּאי אָמְרֵי: כָּל שֶׁהוּא צָרִיךְ לְאִמּוֹ שֶׁתְּתַקְנָחֶנּוּ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כָּל שֶׁהוּא נֵעוֹר מִשְּׁנָתוֹ וְקוֹרֵא אִימָּא. תָּנֵי רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: קָטָן שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְאִמּוֹ – חַיָּב בַּסֻּכָּה וְיוֹצֵא בְּעֵרוּבָהּ שֶׁל אִמּוֹ.

הֲלָכָה י', מַתְנִיתִין – כָּל שִׁבְעָה יָמִים עוֹשֶׂה אָדָם אֶת סֻכָּתוֹ קֶבַע וְאֶת בֵּיתוֹ עֲרַאי. יָרְדוּ גְּשָׁמִים, מֵאֵימָתַי מֻתָּר לְפַנּוֹת? מִשֶּׁתִּטְרַח הַמְקַפֵּה. מוֹשְׁלִין אוֹתוֹ מָשָׁל, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְעֶבֶד שֶׁבָּא לְמְזֹג כּוֹס לְקוֹנוֹ, וְשָׁפַךְ הַקִּיתוֹן עַל פָּנָיו.

גְּמָרָא – כְּתִיב: "בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ", וְאֵין 'תֵּשְׁבוּ' אֶלָּא תָּדוּרוּ. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר: "וְיוֹרְשָׁתָם אוֹתָהּ וְיָשְׁבָה בָּהּ" – שֶׁיְּהֵא אוֹכֵל בְּסֻכָּה וּמְטַיֵּל בְּסֻכָּה וּמַעֲלֶה כֵּלָיו לַסֻּכָּה. יָרְדוּ גְּשָׁמִים מֵאֵימָתַי מֻתָּר לְפַנּוֹת? וְכוּ'

– לֹא סוֹף דָּבָר ׳שֶׁתִּטְרַח׳ אֶלָּא אֲפִילּוּ ׳כְּדֵי שֶׁתִּטְרַח׳. לֹא סוֹף דָּבָר מַקֶּפֶת גְּרִיסִין אֶלָּא אֲפִילּוּ מְקֶפָּה שֶׁל כָּל דָּבָר. תָּנֵי, כְּשֵׁם שֶׁמְּפַנִּין מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים כָּךְ מְפַנִּי הַשָּׁרָב וּמִפְּנֵי הַיִּתּוּשִׁין. רַבָּן גַּמְלִיאֵל נִכְנַס וְיוֹצֵא כָּל הַלַּיְלָה. רַבִּי לְעָזָר נִכְנַס וְיוֹצֵא כָּל הַלַּיְלָה. חַד תַּלְמִיד מִן דְּרַבִּי מָנָא הוֹרֵי

[דף י״ב ע״א]

לְחַד מִן קְרִיבֵי דְנָשְׁיָיא: יָצָא – אֵין מַטְרִיחִין עָלָיו שֶׁיְּחַזֵּר. וְלֹא שְׁמִיעַ רַבָּן גַּמְלִיאֵל נִכְנַס וְיוֹצֵא כָּל הַלַּיְלָה. רַבִּי לְעָזָר נִכְנַס וְיָצָא כָּל הַלַּיְלָה.

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

הֲלָכָה א׳, מַתְנִיתִין – לוּלָב הַגָּזוּל וְהַיָּבֵשׁ – פָּסוּל. שֶׁל אֲשֵׁירָה וְשֶׁל עִיר הַנִּדַּחַת – פָּסוּל. נִקְטַם רֹאשׁוֹ, נִפְרְצוּ עָלָיו – פָּסוּל. נִפְרְדוּ עָלָיו – כָּשֵׁר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יְאַגְּדֵנוּ מִלְמַעְלָה. צִינֵי הַר הַבָּרְזֶל – כְּשֵׁרוֹת. כָּל לוּלָב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים כְּדֵי לְנַעְנֵעַ בּוֹ – כָּשֵׁר.

גְּמָרָא – תָּנֵי רַבִּי חִיָּיה: ״וּלְקַחְתֶּם לָכֶם״ – מִשֶּׁלָּכֶם וְלֹא הַגָּזוּל. אָמַר רַבִּי לֵוִי: זֶה שֶׁהוּא נוֹטֵל לוּלָב גָּזוּל לְמַה הוּא דוֹמֶה? לְאֶחָד שֶׁכִּבֵּד אֶת הַשִּׁלְטוֹן תַּמְחוּי אֶחָד וְנִמְצָא מְשֻׁלּוֹ. אָמְרוּ: אַי לוֹ לָזֶה שֶׁנַּעֲשָׂה סַנֵּגוֹרוֹ קַטֵּגוֹרוֹ. שׁוֹפָר עַכּו״ם וְשֶׁל עִיר הַנִּדַּחַת, רַבִּי לְעָזָר אָמַר: כָּשֵׁר. תָּנֵי רַבִּי חִיָּיה: כָּשֵׁר. תָּנֵי רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: פָּסוּל. הַכֹּל מוֹדִין בְּלוּלָב שֶׁהוּא פָּסוּל. מַה בֵּין שׁוֹפָר וּמַה בֵּין לוּלָב? אָמַר רַבִּי יוֹסָה: בְּלוּלָב כְּתִיב ״וּלְקַחְתֶּם לָכֶם״ – מִשֶּׁלָּכֶם, לֹא מִשֶּׁל אִסּוּר הֲנָיָה, בְּרַם הָכָא ״יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם״ – מִכָּל מָקוֹם. אָמַר רַבִּי לְעָזָר: תַּמָּן בְּגוּפוֹ הוּא יוֹצֵא, בְּרַם הָכָא בְּקוֹלוֹ הוּא יוֹצֵא. וְיֵשׁ קוֹל אָסוּר בַּהֲנָיָיה? מַה פְּלִיגִין בְּשֶׁנָּזְלוּ מִשֶּׁפָּה אֲבָל אִם נָזְלוּ וְשִׁפְּחוּ דָּמִים הוּא חַיָּב לוֹ. גָּזַל לוּלָב מִיכַּן וְהֶדֶס מִיכַּן וַעֲרָבָה מִיכַּן וַאֲגָדָן. נִישְׁמַעִינָהּ מִן הָדָא, סֻכָּה גְּזוּלָה אִית תַּנַּיי תָּנֵי כְּשֵׁרָה, אִית תַּנַּיי תָּנֵי פְּסוּלָה. רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מַאן דְּאָמַר כְּשֵׁרָה – בְּשֶׁנָּזַל קַרְקַע, מַאן דְּאָמַר פְּסוּלָה – בְּשֶׁנָּזַל פְּסָל. וְאִפְשַׁר שֶׁלֹּא יִקָּשֵׁר? בְּמִיישֵׁב מִלְמַעְלָן. רַבָּנָן דְּקֵסָרִין בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בֵּין זֶה וּבֵין זֶה – כְּשֵׁרָה. אִי זוֹ הִיא גְּזוּלָה פְּסוּלָה?

[דף י״ב ע״ב]

כָּל שֶׁהוּא נִכְנַס בְּתוֹךְ סֻכָּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ. כַּהֲדָא גַּמְלִיאֵל זוּנָא עָבַד לֵיהּ מַטְלָא גּוֹ שׁוּקָא. עָבַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר לֵיהּ: מַאן שָׁרָא לָךְ? יָבֵשׁ פָּסוּל – רַבִּי אָבִין בְּשֵׁם רַבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי: הַיָּבֵשׁ פָּסוּל עַל שֵׁם ״לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּיָהּ״. תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי יוּדָה: הַיָּבֵשׁ עַצְמוֹ כָּשֵׁר. אָמַר לָהֶן רַבִּי יְהוּדָה: וַהֲלֹא

בִּבְרֵבִי הַיָּם מוֹרִישִׁין לוּלְבֵיהֶן לִבְנֵיהֶן. אָמְרוּ לוֹ: אֵין לְמֵדִים מִשְּׁעַת הַדּחַק. בָּעוֹן קוֹמֵי רַבִּי אָבִינָא: יָבְשָׁה צִיצִיתוֹ מַהוּ? מַה בֵּינוֹ לְקָטוּם. אָמַר לוֹן: זֶה הָדוּר וְזֶה אֵינוֹ הָדוּר. רַבִּי מַלּוּף בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: נֶחְלַק הַמַּתְאִים כְּמִי שֶׁנִּפְרְצוּ הֶעָלִין. כַּפּוֹת תְּמָרִים – רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: כַּפּוֹת תְּמָרִים. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: כַּפּוֹת תְּמָרִים כְּשֶׁמָּן. רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: אִם נִפְרַד יֵאָגְדֵנוּ. אֵלּוּ הֵן צִינֵי הַר הַבַּרְזֶל שֶׁהֵן כְּשֵׁרוֹת: כָּל שֶׁרֹאשָׁהּ שֶׁל וֶה מַגִּיעַ לְצַד עֻקָּרָהּ שֶׁל זוֹ. תָּנֵי, חָרוּת – פְּסוּלָה. דּוֹמֶה לְחָרוּת – כָּשֵׁר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: כִּינִי מַתְנִיתִין וּכְדֵי לְנַעְנֵעַ בּוֹ כָּשֵׁר. תָּנֵי, חֲדַם וַעֲרָבָה – שְׁלֹשָׁה, וְלוּלָב – אַרְבָּעָה. תָּנֵי, בְּאַמַּת חֲמִשָּׁה; דִּבְרֵי רַבִּי טַרְפוֹן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בְּאַמַּת שִׁשָּׁה. עַל דְּרַבִּי טַרְפוֹן: פּוּשְׁכִין רַבְרְבִין. עַל דַּעְתֵּיהוֹן דְּרַבָּנָן: פּוּשְׁכִין דַּקִּיקִין. רַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּשֵׁם רַבִּי יוּדָה נְשַׁיָּיא: לוּלָב טָפַח. רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: אֲזוֹב טָפַח. רַבִּי זְעֵירָה בָּעֵי: לוּלָב – טָפַח, אֲזוֹב – טָפַח . אָמַר רַבִּי יוֹסֵי:

[דף י"ג ע"א]

קַיְמָהּ רַבִּי סִימוֹן – רַבִּי חִינְנָא רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: לוּלָב טָפַח, אֲזוֹב – טָפַח, שׁוֹפָר – טָפַח. שִׁילְיָא – טָפַח . וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אַף דֹּפֶן שְׁלִישִׁית טָפַח. רַבִּי זְעֵירָא בָּעֵי: לוּלָב טָפַח, מִלְבַד שִׁיזְרָה. אֲזוֹב טָפַח חוּץ מִגִּבְעוֹלִין . רַבִּי יוֹסָה, רַבִּי טָבִי בְּשֵׁם רַב, רַבִּי חִינְנָא, רַבִּי פַּרְנָךְ, רַב מַתְנָה, יוֹסֵי בַּר מְנַשְׁיָא בְּשֵׁם רַב: לוּלָב טָפַח מִלְבַד שִׁיזְרָה . אֲזוֹב טָפַח חוּץ מִגִּבְעוֹלָיו.

הֲלָכָה ב', **מַתְנִיתִין** – הֲדַם הַנָּזוּל וְהַיָּבֵשׁ – פְּסוּל. שֶׁל אֲשֵׁירָה וְשֶׁל עִיר הַנִּדַּחַת – פְּסוּל. נִקְטַם רֹאשׁוֹ, נִפְרְצוּ עָלָיו, אוֹ שֶׁהָיוּ עֲנָבָיו מְרֻבּוֹת מֵעָלָיו – פְּסוּל. וְאִם מִיעֲטָן – כָּשֵׁר. וְאֵין מְמַעֲטִין בְּיוֹם טוֹב.

גְּמָרָא – כְּתִיב (ויקרא כג, מ): "וַעֲנַף עֵץ עָבוֹת" – שֶׁעֲנָפָיו חוֹפִין אֶת רֻבּוֹ וְעוֹלֶה כְּמִין קְלִיעָה, וְאֵי זֶה זֶה? זֶה הֲדַס. אֵין תֵּימַר זֵיתָא? עוֹלֶה כְּמִין קְלִיעָה וְאֵין עֲנָפָיו חוֹפִין אֶת רֻבּוֹ. אֵין תֵּימַר זַרְגּוֹנָה עֲנָפָיו חוֹפוֹת אֶת רֻבּוֹ וְאֵינוֹ עוֹלֶה כְּמִין קְלִיעָה, וְאֵי זֶה זֶה? זֶה הֲדַס. חִייָה בַּר אָדָא בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: בְּמַשְׁחִירוֹת שָׁנוּ. לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁאֵינָן דּוֹמוֹת לְעֻצּוֹ אוֹ מִשּׁוּם שֶׁנִּגְמַר פִּרְיוֹ. מַה נָפַק מִן בֵּינֵיהוֹן? הָיָה דַּרְכּוֹ לְגַדֵּל יְרוּקִים. אֵין תֵּימַר מִשּׁוּם שֶׁאֵינָן דּוֹמוֹת לְעֻצּוֹ חֲרֵי אִינּוּן דּוֹמוֹת לְעֻצּוֹ. תֶּוִי לֹא טַעֲמָא דִּי לֹא – מִשּׁוּם שֶׁנִּגְמַר פִּרְיוֹ.

הֲלָכָה ג', **מַתְנִיתִין** – עֲרָבָה גְּזוּלָה וִיבֵשָׁה פְּסוּלָה שֶׁל אֲשֵׁרָה וְשֶׁל עִיר הַנִּדַּחַת פְּסוּלָה נִקְטַם רֹאשָׁהּ נִפְרְצוּ עָלֶיהָ וְהַצִּפְצָפָה פְּסוּלָה כְּמוּשָׁה וְשֶׁנִּשְׁרוּ מִקְצַת עָלֶיהָ וְשֶׁל בַּעַל כְּשֵׁרָה.

גְּמָרָא – כְּתִיב: ״וְעַרְבֵי נַחַל״. אֵין לִי אֶלָּא שֶׁל נַחַל, שֶׁל בַּעַל וְשֶׁל הָרִים מְנַיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר ״וְעַרְבֵי״. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: ״עַרְבֵי נַחַל״ שְׁתַּיִם. עֲרָבָה לַלּוּלָב וַעֲרָבָה לְמִקְדָּשׁ.

[דף י״ג ע״ב]

אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר ״וְעַרְבֵי נַחַל״? פְּרַט לְצִפְצָפָה, אֵיזוֹ הִיא שֶׁל צִפְצָפָה? הָעֲשׂוּיָה כְּמִין מַגָּל – פְּסוּלָה. כְּמִין מַסָּר – כְּשֵׁרָה. אֵיזוֹ הִיא עֲרָבָה פְּסוּלָה? עֶלֶה עָגוֹל וְקָנֶה לָבָן. אֵיזוֹ הִיא עֲרָבָה כְּשֵׁרָה? עֶלֶה אָרוֹךְ וְקָנֶה אָדוֹם.

הֲלָכָה ד׳, מַתְנִיתִין – רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: שְׁלֹשָׁה הֲדַסִּים וּשְׁתֵּי עֲרָבוֹת, לוּלָב אֶחָד וְאֶתְרוֹג אֶחָד, וַאֲפִלּוּ שְׁנַיִם קְטוּמִים וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ קָטוּם. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: אֲפִלּוּ שְׁלָשְׁתָּן קְטוּמִין. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁלּוּלָב אֶחָד וְאֶתְרוֹג אֶחָד כָּךְ הֲדַס אֶחָד וַעֲרָבָה אַחַת.

גְּמָרָא – רַבִּי יִשְׁמָעֵאל דָּרַשׁ: ״פְּרִי עֵץ הָדָר״ – אֶחָד. ״כַּפּוֹת תְּמָרִים״ – אֶחָד. ״וַעֲנַף עֵץ עָבוֹת״ – שְׁלֹשָׁה. ״וְעַרְבֵי נַחַל״ – שְׁתַּיִם. וּשְׁתֵּי דְּלִיּוֹת אַחַת שֶׁאֵינָהּ קְטוּמָה. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: אֲפִלּוּ שְׁלָשְׁתָּן קְטוּמִין. רַבִּי בָּא בַּר מַמָּל בְּעָא קוֹמֵי רַבִּי אִימִּי: כְּמָה דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל מְרַבֶּה בַּהֲדַס יַרְבֶּה בִּשְׁאָר כָּל הַמִּינִין. אָמַר לֵיהּ: מִיסְבּוּר אַתְּ סָבַר עַל דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל קָטוּם הָדָר. וְהָא תְּנִינַן, רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: אֲפִלּוּ שְׁלָשְׁתָּן קְטוּמִין. לֵית בַּר נַשׁ אָמַר ׳אֲפִלּוּ׳ אֶלָּא דְּהוּא מוֹדֶה עַל קַדְמֵיתָא. אָמַר רַבִּי חַנַּיי: בְּעָא קוֹמֵי רַבִּי יוֹסָה,

[דף י״ד ע״א]

מַה בָּא רַבִּי טַרְפוֹן לְהוֹסִיף עַל דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל? אָמַר לֵיהּ: רַבִּי יִשְׁמָעֵאל לֹא סָבַר קָטוּם הָדוּר וְרַבִּי טַרְפוֹן סָבַר קָטוּם הָדוּר. רַבִּי יָסָא בַּד סָלַק לְהָכָא חֲמָתוּן מִבְחַרִין הֲדַסָּה. אָמַר: לָמָּה בְּנֵי מַעֲרָבָא מִבְחַרִין הֲדַסָּה ? וְלֹא שְׁמִיע,◌ דְּאָמַר רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: ״וַאֲשֶׁר יַשְׁמִיעוּ וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּכָל עָרֵיהֶם״ וְגוֹ׳ (נְחֶמְיָה ח, טו), לֹא הִיא הֲדַס וְלֹא הִיא עֵץ עָבוֹת. אֶלָּא הֲדַס לְסַבָּה וְעֵץ עָבוֹת לַלּוּלָב. רַבִּי זְעֵירָה חֲוָה תָּקַע לָהּ . הָעוֹשֶׂה לוּלָב לְעַצְמוֹ אוֹמֵר: בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לַעֲשׂוֹת לוּלָב. לְאַחֵר: לַעֲשׂוֹת לוּלָב לִשְׁמוֹ. כְּשֶׁהוּא נוֹטְלוֹ מַהוּ אוֹמֵר? בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת לוּלָב. נִתְפַּלֵּל בּוֹ אוֹמֵר: בָּרוּךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה, וּמְבָרֵךְ עָלָיו כָּל שָׁעָה שֶׁהוּא נוֹטְלוֹ. כֵּיצַד מְבָרְכִין עַל גֵּר חֲנֻכָּה? רַב אָמַר: בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת הַדְלָקַת גֵּר חֲנֻכָּה. הַכֹּל מוֹדִין בְּיוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא אוֹמֵר עַל נְטִילַת לוּלָב, מַה פְּלִיגִין? בְּשָׁאָר כָּל הַיָּמִים. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: עַל נְטִילַת לוּלָב. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: עַל מִצְוַת זְקֵנִים. מַה אָמַר רַב בְּלוּלָב? מַה אִם חֲנֻכָּה

שֶׁהִיא מִדִּבְרֵיהֶן הוּא אוֹמֵר ׳עַל מִצְוַת גֵּר חֲנֻבָּה׳, לוּלְב שֶׁהוּא דִּבַר תּוֹרָה לֹא כָּל שֶׁכֵּן. מַה אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בַּחֲנֻבָּה? מַה אִם לוּלְב שֶׁהִיא דִּבַר תּוֹרָה אוֹמֵר עַל מִצְוַת זְקֵנִים, חֲנֻבָּה שֶׁהִיא מִדִּבְרֵיהֶן לֹא כָּל שֶׁכֵּן. לֹא צוֹרְכָא, דִילָא ׃

[דף י"ד ע"ב]

מַה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בַּחֲנֻבָּה? חִיֶּיה בְּרִיהּ דְּרַב מְבָרֵךְ עַל כָּל פַּעַם וּפַעַם, רַב חוֹנָה לֹא מְבָרֵךְ אֶלָּא פַּעַם אַחַת בִּלְבַד. רַבִּי חוֹנָה בְּשֵׁם רַב יוֹסֵף: טַעֲמֵיהּ דְּרַב הוּנָה דְּמַאי מִדִּבְרֵיהֶן וְשָׁאָר כָּל הַיָּמִים מִדִּבְרֵיהֶן. מַה דְּמַאי אֵין מְבָרְכִין עָלָיו אַף שְׁאָר כָּל הַיָּמִים אֵין מְבָרְכִין עָלָיו.

הֲלָכָה ה׳, מַתְנִיתִין – אֶתְרוֹג הַגָּזוּל וְהַיָּבֵשׁ פָּסוּל שֶׁל אֲשֵׁרָה וְשֶׁל עִיר הַנִּדַּחַת פָּסוּל שֶׁל עָרְלָה פָּסוּל שֶׁל תְּרוּמָה טְמֵאָה פָּסוּל וְשֶׁל טֶבְלִים לֹא יָטוֹל וְאִם נָטַל כָּשֵׁר וְשֶׁל דְּמַאי בֵּית שַׁמַּאי פּוֹסְלִין וּבֵית הִלֵּל מַכְשִׁירִין וְשֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּירוּשָׁלַיִם לֹא יָטוֹל וְאִם נָטַל כָּשֵׁר.

גְּמָרָא – כְּתִיב (וַיִּקְרָא כג, מ): ״פְּרִי עֵץ הָדָר״ – עֵץ שֶׁפִּרְיוֹ הָדָר וְעֵצוֹ הָדָר, אִי זֶה זֶה? זֶה אֶתְרוֹג. אֵין תֵּימַר רִימּוֹנָא – פִּרְיוֹ הָדָר וְאֵין עֵצוֹ הָדָר, אֵין תֵּימַר חַרוּבָה – עֵצוֹ הָדָר וְאֵין פִּרְיוֹ הָדָר, אִי זֶה זֶה? זֶה אֶתְרוֹג! ״הָדָר״, אָמַר רַבִּי לֵוִי: שֶׁהוּא דָּר בְּאֵילָנוֹ מִשָּׁנָה לַחֲבֶרְתָּהּ. אָמַר רַבִּי תַּנְחוּמָא: תִּרְגֵּם עֲקִילָס – הָדָר הִדּוּר . אֵילָן שֶׁהוּא גָּדֵל עַל פְּנֵי הַמַּיִם. תָּנֵי, רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי: ״וּלְקַחְתֶּם לָכֶם פְּרִי עֵץ הָדָר״ עֵץ שֶׁפִּרְיוֹ הָדָר וְעֵצוֹ הָדָר. טַעַם פִּרְיוֹ כְּטַעַם עֵצוֹ. טַעַם עֵצוֹ כְּטַעַם פִּרְיוֹ. פִּרְיוֹ דּוֹמֶה לְעֵצוֹ עֵצוֹ דּוֹמֶה לְפִרְיוֹ, וְאִי זֶה זֶה? זֶה אֶתְרוֹג! רַבִּי יַעֲקֹב דְּרוֹמָיָא בָּעֵי: מַתְנִיתִין דְּלֹא כְּבֵית שַׁמַּאי, דְּתָנֵינָן: וְשֶׁל דְּמַאי, בֵּית שַׁמַּאי פּוֹסְלִין וּבֵית הִלֵּל מַכְשִׁירִין. וְשֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּירוּשָׁלַם – לֹא יָטוֹל, וְאִם נָטַל – כָּשֵׁר.

הֲלָכָה ו׳, מַתְנִיתִין – עֲלֻתָּה חֲזָזִית עַל רֻבּוֹ, נִטְלָה פִּטְמָתוֹ, נִקַּב, נִקַּלָּף, נִסְדַּק, חָסֵר כָּל שֶׁהוּא – פָּסוּל. עֲלֻתָּה חֲזָזִית עַל מִעוּטוֹ, נִטַּל עוּקְצוֹ, נִקַּב וְלֹא חָסֵר כָּל שֶׁהוּא – כָּשֵׁר. אֶתְרוֹג הַכּוּשִׁי – פָּסוּל. הַיָּרוֹק כְּכַרְתָּן, רַבִּי מֵאִיר מַכְשִׁיר וְרַבִּי יְהוּדָה פּוֹסֵל.

[דף ט"ו ע"א]

גְּמָרָא – רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: כָּל הַפְּסוּלִין אֵינָן פּוֹסְלִין אֶלָּא בְּיוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן בִּלְבַד. תַּמָּן אָמְרִין: וְרַבּוֹ מִצַּד אֶחָד חוֹטְמוֹ כְּרוּבּוֹ לִפְסֹל; נִטְלָה פִּטְמָתוֹ – תַּמָּן אָמְרִין: שׁוֹשַׁנְתּוֹ. וְרַבִּי יִצְחָק בַּר חַקּוּלָא אָמַר: פִּיקָא . נִקַּב וְלֹא פִּילֵּשׁ מִבִּפְנִים – כָּשֵׁר. כְּהִיא דְּתָנֵינָן תַּמָּן: נִטַּל עוּקְצוֹ, נִקַּב וְלֹא חָסֵר כָּל שֶׁהוּא – כָּשֵׁר. אֶתְרוֹג הַכּוּשִׁי – פָּסוּל. הַבָּא מִן הַכּוּשִׁי – כָּשֵׁר. הַיָּרָק כְּכַרְתָּן. רַבִּי זְעִירָא בְּעָא קוֹמֵי

רַבִּי אֵימֵי: כְּהֵן כַּרְתִּינוּן אוֹ דְּדֶמֵי לְהֵן כַּרְתִּינוּן. אָמַר לָהֶן: כְּהֵן כַּרְתִּינוּן. אִי זֶהוּ יָרְקָרָק שֶׁבַּיָּרָקוֹת? רַבִּי לְעָזָר אוֹמֵר: כְּשַׁעֲוָה וּכְשׁוֹשַׁנַּת קַרְמֶל. סוֹמְכוֹס אָמַר: כְּכַנְפֵי טַוָּס. אִי זֶהוּ אַדַמְדָּם שֶׁבָּאֲדַמְדָּמִים? זֶהוּ זְהִירוּת עֲמוּקָה. וְכָא הוּא אָמַר הָכֵין! אָמַר רַבִּי פִּינְחָס: שַׁנְיָא הִיא תַּמָּן דִּכְתִיב "יְרָקְרָק".

הֲלָכָה ז', מַתְנִיתִין – שְׁעוּר אֶתְרוֹג קָטָן רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר כְּאֶגוֹז רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כַּבֵּיצָה וְהַגָּדוֹל כְּדֵי שֶׁיֵּאָחֲזוּ אֶת שְׁנֵיהֶם בְּיָדוֹ אַחַת; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֲפִלּוּ אֶחָד בִּשְׁתֵּי יָדָיו.

גְּמָרָא – אֶתְרוֹג הַבֹּסֶר; רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: אֵינוֹ פְּרִי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: פְּרִי. רַבִּי אֵילָא, רַבִּי יָסָא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: אָתְיָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן כְּשִׁיטַת רַבִּי עֲקִיבָא רַבּוֹ, כְּמָה דְּרַבִּי עֲקִיבָה אָמַר: אֶתְרוֹג בֹּסֶר אֵינוֹ פְּרִי, כֵּן רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר: אֶתְרוֹג בֹּסֶר אֵינוֹ פְּרִי. אָמַר רַבִּי יוֹסָה: וְכִי כָּל שֶׁהוּא כָּשֵׁר בְּלוּלָב חַיָּב בַּמַּעֲשְׂרוֹת, וְכָל שֶׁאֵינוֹ כָּשֵׁר בְּלוּלָב אֵינוֹ חַיָּב בְּמַעֲשְׂרוֹת? הַתִּיבוֹן חֲרֵי מְנַמָּר חֲרֵי הוּא גָּדֵל בְּדִפּוּם חֲרֵי הוּא עָשׂוּי כְּכַדּוּר, חֲרֵי הוּא פָּסוּל בְּלוּלָב וְחַיָּב בַּמַּעֲשְׂרוֹת?!

[דף ט"ו ע"ב]

מִסְתַּבְּרָא רַבִּי שִׁמְעוֹן יוֹדֶה לְרַבִּי עֲקִיבָה, רַבִּי עֲקִיבָא לֹא יוֹדֶה לְרַבִּי שִׁמְעוֹן. רַבִּי שִׁמְעוֹן יוֹדֶה לְרַבִּי עֲקִיבָא דִּכְתִיב "פְּרִי", וְאֵינוֹ פְּרִי! רַבִּי עֲקִיבָה לֹא יוֹדֶה לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, חֲרֵי מְנַמָּר, חֲרֵי גָּדֵל בְּדִפּוּם, חֲרֵי הוּא עָשׂוּי כְּכַדּוּר – חֲרֵי הוּא פָּסוּל בְּלוּלָב וְחַיָּב בְּמַעֲשְׂרוֹת. אֲנַן תְּנִינַן: כְּאֶגוֹז. אִית תַּנַּיי תָּנֵי: עַד כְּאֶגוֹז. מַאן דְּאָמַר 'כְּאֶגוֹז' – כְּאֶגוֹז עַצְמוֹ כָּשֵׁר, מַאן דְּאָמַר 'עַד כְּאֶגוֹז' – כְּאֶגוֹז עַצְמוֹ פָּסוּל. אָמַר רַבִּי יוֹסָה: אִילּוּ הָוָה כְּתִיב "וְכַפּוֹת תְּמָרִים" – יָאוּת, לֵית כְּתִיב אֶלָּא "כַּפּוֹת תְּמָרִים". אֲפִלּוּ זֶה בְּיָדוֹ אַחַת וְזֶה בְּיָדוֹ אַחַת. אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי עֲקִיבָה שֶׁנִּכְנַס לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְאֶתְרוֹג עַל כְּתֵפָיו.

הֲלָכָה ח' מַתְנִיתִין – אֵין אוֹגְדִין אֶת הַלּוּלָב אֶלָּא בְּמִינוֹ; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֲפִילּוּ בְּמִשִּׁיחָה. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מַעֲשֶׂה בְּאַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם שֶׁהָיוּ אוֹגְדִין אֶת לוּלְבֵיהֶן בְּגִימוֹנוֹת שֶׁל זָהָב. אָמְרוּ לוֹ: בְּמִינוֹ הָיוּ אוֹגְדִין אוֹתוֹ מִלְּמַטָּה. וְאֵיכָן הָיוּ מְנַעְנְעִין? בְּהוֹדוּ לַה' תְּחִלָּה וְסוֹף, וְאַף בְּאָנָּא ה' הוֹשִׁיעָה נָא; דִּבְרֵי בֵּית הִלֵּל. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אַף בְּ'אָנָּא ה' הַצְלִיחָה נָא'. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה: צוֹפָה הָיִיתִי בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל וּבְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁכָּל הָעָם מְטַרְפִּין בְּלוּלָבִין וְהֵם לֹא נִעְנְעוּ אֶלָּא בְּ'אָנָּא ה' הוֹשִׁיעָה נָא' בִּלְבַד. מִי שֶׁבָּא בַּדֶּרֶךְ וְלֹא הָיָה בְּיָדוֹ לוּלָב כְּשֶׁיִּכָּנֵס לְבֵיתוֹ – יְטוֹל עַל שֻׁלְחָנוֹ, אִם לֹא נָטַל בְּשַׁחֲרִית – יִטּוֹל בֵּין הָעַרְבַּיִם, שֶׁכָּל הַיּוֹם כָּשֵׁר לַלּוּלָב.

גְּמָרָא – הָא בְּ'הוֹדוּ' לֹא. לְהוֹצִיא אַף בְּאָנָּא ה' הַצְלִיחָה נָא. רַב חִייָה בַּר אַשִׁי בְּשֵׁם רַב: זֶה שֶׁהוּא מַשְׁכִּים לָצֵאת לַדֶּרֶךְ – נוֹטֵל לוּלָב וּמְנַעְנֵעַ. שׁוֹפָר וְתוֹקֵעַ. לְכְשֶׁתַּגִּיעַ עוֹנוֹת קְרִיאַת שְׁמַע – חֲרֵי זֶה

קוֹרֵא אֶת שְׁמַע וּמִתְפַּלֵּל. תָּנֵי, צָרִיךְ לְנַעְנֵעַ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים. רַבִּי זְעֵירָה בָּעֵי, הָכִין חַד וְהָכִין חַד. אוֹ הָכִין וְהָכִין חַד. תַּמָּן תְּנִינַן: צָרִיךְ לְכַסְבֵּם שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בֵּין כָּל דָּבָר וְדָבָר. רַבִּי זְעֵירָה בָּעֵי, הָכִין חַד וְהָכִין חַד אוֹ הָכִין וְהָכִין חַד. הֲלָכָה ט׳, מַתְנִיתִין – מִי שֶׁהָיָה עֶבֶד אוֹ אִשָּׁה אוֹ קָטָן מַקְרִין אוֹתוֹ – עוֹנֶה אַחֲרֵיהֶן מַה שֶּׁהֵן אוֹמְרִין וּתְהֵא לוֹ מְאֵרָה. אִם הָיָה גָּדוֹל מַקְרֵא אוֹתוֹ – עוֹנֶה אַחֲרָיו הַלְלוּיָה.

[דף ט״ז ע״א]

גְּמָרָא – תָּנֵי, אֲבָל אָמְרוּ אִשָּׁה מְבֹרֶכֶת לְבַעְלָהּ, וְעֶבֶד לְרַבּוֹ, וְקָטָן לְאָבִיו. נִיחָא אִשָּׁה מְבֹרֶכֶת לְבַעְלָהּ, עֶבֶד לְרַבּוֹ. קָטָן לְאָבִיו – לֹא בֵּן אָמַר רַבִּי אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בֶּן נְהוֹרַיי: כָּל שֶׁאָמְרוּ בְּקָטָן כִּדֵּי לְחַנְּכוֹ . תִּפְתֵּר בְּעוֹנֶה אַחֲרֵיהֶן אָמֵן, כְּהִיא דְתָנֵינַן תַּמָּן מִי שֶׁהָיָה עֶבֶד אוֹ אִשָּׁה אוֹ קָטָן מַקְרִין אוֹתוֹ, וְעוֹנֶה אַחֲרֵיהֶן מַה שֶּׁהֵן אוֹמְרִין וּתְהֵא לוֹ מְאֵרָה, וְעוֹד אָמְרוּ תָּבוֹא מְאֵרָה לְבֶן עֶשְׂרִים שֶׁהוּא צָרִיךְ לְבֶן עֶשֶׂר.

הֲלָכָה י׳, מַתְנִיתִין – מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִכְפֹּל – יִכְפֹּל, לִפְשֹׁט – יִפְשֹׁט, לְבָרֵךְ אַחֲרָיו – יְבָרֵךְ, הַכֹּל כִּמְנָהַג הַמְּדִינָה. הַלּוֹקֵחַ לוּלָב מֵחֲבֵרוֹ בַּשְּׁבִיעִית – נוֹתֵן לוֹ אֶתְרוֹג בְּמַתָּנָה, שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי לְקָחוֹ בַּשְּׁבִיעִית.

גְּמָרָא – רַב וּשְׁמוּאֵל, חַד אָמַר: הַלְלוּיָהּ. וְחוֹרָנָה אָמַר: הַלְלוּ יָהּ. מַאן דְּאָמַר הַלְלוּ יָהּ – נָחְלָק וְאֵינוֹ נִמְחָק. מַאן דְּאָמַר הַלְלוּיָהּ – נִמְחַק וְאֵינוֹ נָחֳלַק. וְלֹא יָדְעִין מַאן אָמַר דָּא וּמָאן אָמַר דָּא. מִן מַה דְּאָמַר רַב: שְׁמַעְיַת מִן חֲבִיבִי, אִם יִתֵּן לִי אָדָם סֵפֶר תִּלִּים שֶׁל רַבִּי מֵאִיר, מוֹחֵק אֲנִי אֶת כָּל הַלְלוּיָהּ שֶׁבּוֹ שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לְקַדֵּשָׁן. תֵּיוּ דּוּ אָמַר: הַלְלוּיָהּ. מִילֵּיהוֹן דְּרַבָּנָן פְּלִינָן, דְּאָמַר רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: בַּעֲשָׂרָה לְשׁוֹנוֹת שֶׁל שֶׁבַח נֶאֱמַר סֵפֶר תִּלִּים – בְּאַשׁוּרֵי, בְּנִצּוּחַ, בְּנִגּוּן, בְּשִׁיר, בְּמִזְמוֹר, בְּהַשְׂכֵּל, בְּרִנָּה, בְּתוֹדָה, בְּתִפְלָּה, בִּבְרָכָה. הַמְּאֻשָּׁר שֶׁבְּכֻלָּן 'הַלְלוּיָהּ', שֶׁהַשֵּׁם וְהַשֶּׁבַח כְּלוּלִין בּוֹ. רַבִּי זְעֵירָה בָּעֵי קוֹמֵי רַבִּי אַבָּהוּ: מַה נַעֲנִי? אָמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא כִּיפֵי קוֹמֵי רַבִּי יוֹנָה : עָנִי הָכִין וְהָכִין . רַבִּי לְעֶזֶר לֹא עָנִי הָכִין וְהָכִין. רַב בְּשֵׁם רַבִּי אַבָּא בַּר חָנָה בְּשֵׁם רַב: וְהוּא שֶׁעָנָה רָאשֵׁי פְּרָקִים. רַבִּי זְעֵירָא בָּעֵי: וְהַיילִין אִינוּן רָאשֵׁי פְּרָקִים? הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי ה׳ הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה׳. בָּעוֹן קוֹמֵי רַבִּי חִייָה בַּר בָּא: מִנַּיִן אִם שָׁמַע וְלֹא עָנָה יָצָא? אָמַר לוֹן: מִן מַה דַּאֲנַן תָּמְיִין רַבָּנִין דְּרַבְרְבַיָּיא קָיְימִין בְּצִיבּוּרָא, וְאִילֵּין אָמְרִין: בָּרוּךְ הַבָּא, וְאִילֵּין אָמְרִין בְּשֵׁם ה׳, וְאִלּוּ וְאִלּוּ יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבָתָן. תָּנֵי רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: עוֹנֶה הוּא אָדָם אָמֵן, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא אָכַל – אֵינוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁאָכַלְנוּ, אִם לֹא אָכַל. תָּנֵי, אֵין עוֹנִין אָמֵן יְתוֹמָה וְלֹא אָמֵן קְטוּפָּה, אֵי זוֹ הִיא אָמֵן יְתוֹמָה?

[דף ט"ז ע"ב]

אָמַר רַבִּי חוֹנָה: הָהֵן דְּחַיָּיב לְמִבְרְכָה וְהוּא עָנִי וְלֹא יָדַע מַהוּ. תָּנֵי, עַכּוּ"ם שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַשֵּׁם – עוֹנִין אַחֲרָיו 'אָמֵן'. כּוּתִי – אֵין עוֹנִין אַחֲרָיו אָמֵן. אָמַר רַבִּי תַּנְחוּמָא: אִם בֵּרַכְךָ עַכּוּ"ם – עֲנֵה אַחֲרָיו אָמֵן, דִּכְתִיב: "בָּרוּךְ תִּהְיֶה מִכָּל הָעַמִּים". עַכּוּ"ם אֶחָד פָּגַע בְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל וּבֵרְכוֹ. אָמַר לֵיהּ: כְּבָר מִילָּתְךָ אֲמוּרָה. אַחֵר פָּגַע בּוֹ וְקִילְקֵל. אָמַר לֵיהּ: כְּבָר מִלָּתְךָ אֲמוּרָה. אָמְרוּ לֵיהּ תַּלְמִידָיו: רַבִּי! הֵיךְ מַה דַּאֲמַרְתְּ לְדֵין אָמַרְתְּ לְדֵין? אָמַר לוֹן: וְלֹא כֵן כְּתִיב: "אֹרְרֶיךָ אָרוּר וּמְבָרֲכֶיךָ בָּרוּךְ"! רַבִּי הָיָה כּוֹפֵל בָּהּ דְּבָרִים, רַבִּי לְעָזָר בֶּן פַּרְטָא פּוֹשֵׁט בָּהּ דְּבָרִים. אָמַר רַבִּי לְעָזָר: דְּזִקְנֵי הַגָּלִיל הִיא, דְּזִקְנֵי הַגָּלִיל אוֹמְרִים: אָסוּר לְמִסֹּר לְמִי שֶׁהוּא חָשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית מָזוֹן שְׁתֵּי סְעֻדּוֹת. אָמַר רַבִּי מַתַּנְיָה: תִּפְתֵּר, דִּבְרֵי הַכֹּל כְּשֶׁהָיוּ אֻתְרוֹגִים נִמְכָּרִין בִּיקָר. כַּהֲדָא תְּרוֹנְגֵיָּא הַיָּוֵן מְצַפְצְפִין תַּמָּן, וַהֲוָה רַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב יָהֵב אֻתְרוֹגָא מַתָּנָה לְבֵרֵיהּ, אָמַר לֵיהּ לְכְשֶׁתְּזָפֶה בּוֹ וּבְמִצְוָתוֹ – הַחְזִירֵהוּ לִי .

הֲלָכָה יא, מַתְנִיתִין – בְּרִאשׁוֹנָה הָיָה הַלּוּלָב נִטָּל בַּמִּקְדָּשׁ שִׁבְעָה וּבַמְּדִינָה יוֹם אֶחָד, מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הִתְקִין רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי שֶׁיְּהֵא הַלּוּלָב נִטָּל בַּמְּדִינָה שִׁבְעָה 'זֵכֶר לַמִּקְדָּשׁ', וְשֶׁיְּהֵא יוֹם הָגֵף כֻּלּוֹ אָסוּר. יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, כָּל הָעָם מוֹלִיכִין אֶת לוּלְבֵיהֶן לְבֵית הַכְּנֶסֶת, לְמָחֳרַת מַשְׁכִּימִין וּבָאִין, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַכִּיר אֶת שֶׁלּוֹ וְנוֹטֵל, מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ אֵין אָדָם יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּלוּלָבוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת, שָׁכַח וְהוֹצִיא אֶת הַלּוּלָב לִרְשׁוּת הָרַבִּים – פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוֹצִיאוֹ בְּרִשׁוּת.

גְּמָרָא – כְּתִיב "וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים". אִית תַּנָּיֵי תָּנֵי, בְּשִׂמְחַת לוּלָב הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אִית תַּנָּיֵי תָּנֵי, בְּשִׂמְחַת שְׁלָמִים הַכָּתוּב מְדַבֵּר. מַאן דְּאָמַר בְּשִׂמְחַת שְׁלָמִים הַכָּתוּב מְדַבֵּר – בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן דִּבֵּר תּוֹרָה וּשְׁאָר כָּל הַיָּמִים דִּבֵּר תּוֹרָה. וְרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי מַתְקִין עַל דִּבֵּר תּוֹרָה. מַאן דְּאָמַר בְּשִׂמְחַת לוּלָב הַכָּתוּב מְדַבֵּר – בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן דִּבֵּר תּוֹרָה, וּשְׁאָר כָּל הַיָּמִים מִדִּבְרֵיהֶן,

[דף י"ז ע"א]

וְרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי מַתְקִין עַל דִּבְרֵיהֶן. וְיֵשׁ הַתַּקָּנָה אַחַר הַתַּקָּנָה? חַבְרַיָּא בָּעוֹן קוֹמֵי רַבִּי יוֹנָה: הֵיךְ מַה דְּאַתְּ אָמַר – "וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה לַה' שִׁבְעַת יָמִים". אֵין שִׁבְעָה בִּלֹא שַׁבָּת. וּדְכְוָתֵהּ – "וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים". אֵין שִׁבְעָה בִּלֹא שַׁבָּת. אָמַר לוֹן: שַׁנְיָא הוּא, דִּכְתִיב: "וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן" – חֵלֶק הָרִאשׁוֹן מֵהֶן. מֵעַתָּה בַּמִּקְדָּשׁ יְדֵיהֶן, בִּגְבוּלִין לֹא יְדֵיהֶן. אָמַר רַבִּי יוֹנָה: אִילּוּ הָיָה

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת נִדָּה פֶּרֶק שֵׁנִי

א. מְנִיקָה שֶׁמֵּת לָהּ בְּנָהּ בְּתוֹךְ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ - מְטַמְּאָה מֵעֵת לְעֵת, לְפִיכָךְ אִם מֵנִקְתּוּ וְהוֹלֶכֶת, אֲפִלּוּ אַרְבַּע וְחָמֵשׁ שָׁנִים - דַּיָּהּ שָׁעָתָהּ; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: דַּיָּהּ שָׁעָתָהּ כָּל עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ, לְפִיכָךְ אִם מֵנִקְתָּהּ וְהוֹלֶכֶת אֲפִלּוּ אַרְבַּע וְחָמֵשׁ שָׁנִים - אֵין לָהּ אֶלָּא עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ: מְנִיקָה שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ - הֲרֵי זוֹ לֹא תֵאָרֵס וְלֹא תִנָּשֵׂא עַד שֶׁיִּהְיוּ לָהּ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁמוֹנָה עָשָׂר חֹדֶשׁ. רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹסֵף אוֹמֵר, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: שְׁמוֹנָה עָשָׂר חֹדֶשׁ. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ - מֻתֶּרֶת לִנָּשֵׂא [בְּעֶשְׂרִים וְאֶחָד חֹדֶשׁ]. לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר שְׁמוֹנָה עָשָׂר חֹדֶשׁ - מֻתֶּרֶת לְהִנָּשֵׂא לַחֲמִשָּׁה עָשָׂר חֹדֶשׁ, שֶׁאֵין הַחָלָב נֶעְכָּר אֶלָּא לְאַחַר שִׁלשָׁה חֳדָשִׁים:

ב. תִּינוֹק יוֹנֵק וְהוֹלֵךְ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע חֹדֶשׁ. מִכָּאן וְאֵילָךְ כְּיוֹנֵק שֶׁקֵּץ; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: תִּינוֹק יוֹנֵק וְהוֹלֵךְ אֲפִלּוּ בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים. פֵּרַשׁ וְחָזַר אַחַר עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ שְׁלשָׁה יָמִים, וּמִתּוֹךְ בּוּרְיוֹ - הֲרֵי הוּא כְּיוֹנֵק שֶׁקֵּץ:

ג. חַיֶּבֶת אִשָּׁה בְּטִפּוּל בְּנָהּ כָּל עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ. אֶחָד בְּנָהּ וְאֶחָד שְׁנִתַּן לָהּ בֵּן לְהָנִיק. הָאִשָּׁה שֶׁנִּתַּן לָהּ בֵּן לְהָנִיק, לֹא תַעֲשֶׂה עִמּוֹ מְלָאכָה וְלֹא תָנִיק עִמּוֹ תִּינוֹק אַחֵר. תִּינוֹק הַמַּכִּיר אֶת אִמּוֹ - אֵין נוֹתְנִין אוֹתוֹ לְמֵינֶקֶת אַחֶרֶת, מִפְּנֵי סַכָּנַת נְפָשׁוֹת. יוֹנֵק תִּינוֹק מְעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים וּמְבֹהֶמָה טְמֵאָה, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין כְּיוֹנֵק שֶׁקֵּץ. וְלֹא יַאֲכִילֶנָּה נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים. וּמְכַלְכֵּל הוּא יוֹנֵק וַאֲפִלּוּ בְּשַׁבָּת. וְאִם הָיָה גָּדוֹל - אָסוּר. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: יוֹנְקִין הָיֵינוּ מִבְּהֵמָה טְהוֹרָה בְּיוֹם טוֹב:

הַשָּׁלֵם

ד. שָׁלשׁ נָשִׁים מְשַׁמְּשׁוֹת בְּמוֹךְ: קְטַנָּה, מְעֻבֶּרֶת, וּמְנִיקָה. קְטַנָּה - שֶׁמָּא תִּתְעַבֵּר וְשֶׁמָּא תָּמוּת. מְעֻבֶּרֶת - שֶׁמָּא תַּעֲשֶׂה עֻבָּרָהּ סַנְדָּל. וּמֵינֶקֶת - שֶׁמָּא תִּגְמֹל אֶת בְּנָהּ. וְאֵי זוֹ הִיא קְטַנָּה? מִבַּת אַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד וְעַד בַּת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד. פָּחוֹת מִכָּן וְיֶתֶר עַל כֵּן, מְשַׁמֶּשֶׁת כְּדַרְכָּהּ וְאֵינוֹ חוֹשֶׁשֶׁת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אַחַת זוֹ וְאַחַת זוֹ מְשַׁמֶּשֶׁת כְּדַרְכָּהּ וְהוֹלֶכֶת וַה' מְשַׁמֵּר עַל יָדָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קטז, ו): "שֹׁמֵר פְּתָאיִם ה'":

ה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כָּל עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ - דָּשׁ מִבִּפְנִים וְזוֹרֶה מִבַּחוּץ. אָמְרוּ לוֹ: הַלְלוּ אֵינוֹ אֶלָּא מַעֲשֶׂה עֵר וְאוֹנֶן: לֹא יִשָּׂא אָדָם מְעֻבֶּרֶת חֲבֵרוֹ וּמֵינֶקֶת חֲבֵרוֹ מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי כג, י): "אַל תַּסֵּג גְּבוּל עוֹלָם וּבִשְׂדֵי יְתוֹמִים אַל תָּבֹא":

ו. כָּל הַיָּד הַמַּרְבָּה בַּנָּשִׁים לְבִדּוֹק - הֲרֵי זוֹ מְשֻׁבַּחַת. וּבָאֲנָשִׁים - תִּקָּצֵץ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: יָד לָאָמָּה - תִּקָּצֵץ יָדוֹ עַל טִבּוּרוֹ. אָמְרוּ לוֹ: הֲרֵי כָּרְסוֹ נִבְקַעַת! אָמַר לָהֶם: אַף אֲנִי לֹא נִתְכַּוַּנְתִּי אֶלָּא לְכָךְ. מָשְׁלוּ מָשָׁל, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְנוֹתֵן אֶצְבַּע בָּעַיִן, כָּל זְמַן שֶׁהוּא דּוֹחֵק הַרְבֵּה - מוֹצִיא דִּמְעָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁכְבַת זֶרַע, אֲבָל לְזִיבָה, כָּל הַיָּד הַמַּרְבָּה לְבְדּוֹק - הֲרֵי זוֹ מְשֻׁבַּחַת:

ז. שׁוֹטֶה, מַטְבִּילִין אוֹתוֹ וּמַאֲכִילִין אוֹתוֹ לְתְרוּמָה לָעֶרֶב, וּמְשַׁמְּרִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִישַׁן. וְאִם יָשַׁן וְעָמַד - טָמֵא מִיָּד. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: עוֹשִׂין לוֹ כְּיִס שֶׁל עוֹר, וּמַלְבִּישִׁים אוֹתוֹ וּבוֹדְקִין אוֹתוֹ לְתוֹכוֹ, וְאִם נִמְצָא בְּתוֹכוֹ שִׁכְבַת זֶרַע - טָמֵא. וְאִם לָאו - טָהוֹר. אָמְרוּ לוֹ: נִמְצֵאתָ מַבְרִיחַ מִן הַסַּפֵּק וּמֵבִיא אוֹתוֹ לְיָדֵי וַדַּאי, מִפְּנֵי שֶׁבָּא לְיָדֵי חֲמוּם. אָמַר לָהֶם: וְאִם לְדִבְרֵיכֶם, שׁוֹטֶה אֵין לוֹ תַּקָּנָה! אָמְרוּ לוֹ: לְדִבְרֵינוּ, יָשַׁן - טָמֵא, לֹא יָשַׁן - טָהוֹר. לְדִבְרֵיךָ, שֶׁמָּא יִרְאֶה טִפָּה כְּחַרְדָּל וְתִבָּלַע בַּכִּיס:

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת נְדָה פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. כָּל הַנָּשִׁים - כְּתָמָן מְטַמֵּא לְמַפְרֵעַ. וְנָשִׁים שֶׁאָמְרוּ דַּיָּן שַׁעְתָּן - כִּתְמָן מְטַמֵּא לְמַפְרֵעַ, חוּץ מִקְּטָנָה שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַנָּהּ לִרְאוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל הַנָּשִׁים שֶׁאָמְרוּ דַּיָּן שַׁעְתָּן - כִּתְמָן כִּרְאִיָּתָן. וּקְטַנָּה שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּהּ לִרְאוֹת - יֵשׁ לָהּ כְּתָמִים. וְשֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַנָּהּ לִרְאוֹת - אֵין לָהּ כְּתָמִים. כָּל אִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ לָהּ וֶסֶת - כִּתְמָהּ מְטַמֵּא לְמַפְרֵעַ, שֶׁאִם תִּרְאֶה שֶׁלֹּא בְשָׁעַת וֶסְתָּהּ - מְטַמֵּא מֵעֵת לְעֵת. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הַחְמִירוּ בְכֻתֶּם יֶתֶר מִן הָרְאִיָּה, שֶׁהַכֻּתֶּם מְטַמֵּא לְמַפְרֵעַ, וְהָרְאִיָּה אֵינָהּ מְטַמְּאָה אֶלָּא מֵעֵת לְעֵת. רָאֲתָה כֻּתֶּם וְאַחַר כָּךְ רָאֲתָה דָּם - הֲרֵי זוֹ חוֹשֶׁשֶׁת מִשּׁוּם זוֹב; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין חוֹשֶׁשֶׁת מִשּׁוּם זוֹב. הָרוֹאֶה כֶּתֶם, אִם יֵשׁ בּוֹ לְחַלֵּק שְׁלֹשָׁה גְּרִיסִין לִשְׁלֹשָׁה יָמִים - חוֹשֶׁשֶׁת, וְאִם לָאו - אֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן אַגְרָא אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ הֲרֵי זוֹ חוֹשֶׁשֶׁת. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בֶּן אַגְרָא - בִּזְמַן שֶׁלֹּא בָדְקָה, וְדִבְרֵי חֲכָמִים - בִּזְמַן שֶׁבָּדְקָה. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס אוֹמֵר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ אֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת. אִם תּוֹלָה כְּתָמָהּ בַּאֲחֵרוֹת, דַּיָּן הוּא שֶׁתִּתְלֶה כְּתָמָהּ בְּעַצְמָהּ:

ב. פְּעָמִים שֶׁהַכְּתָמִים מְבִיאִין אֶת הָאִשָּׁה לִידֵי זִיבָה. כֵּיצַד? לָבְשָׁה שָׁלֹשׁ חֲלוּקוֹת הַבְּדוּקוֹת לָהּ בִּשְׁלֹשָׁה יָמִים, וּמָצְאָה עֲלֵיהֶם כֶּתֶם, אוֹ שֶׁרָאֲתָה שְׁנֵי יָמִים וְחָלוּק אַחַת - טְמֵאָה.

ג. אֵיזֶה שִׁעוּר וֶסֶת? מָשְׁלוּ מָשָׁל, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְעֵד וְשַׁמָּשׁ שֶׁהָיוּ נְתוּנִין בְּצַד הַמַּשְׁקוֹף, כֵּיוָן שֶׁיָּצָא הַשַּׁמָּשׁ וְנִכְנַס הָעֵד מִיָּד - זֶהוּ שִׁעוּר וֶסֶת. הֱוֵי וֶסֶת שֶׁאָמְרוּ, לְקִנּוּחַ וְלֹא לִבְדִיקָה. אֵיזֶה אַחַר זְמַן? פֵּרֵשׁ רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בַּר צָדוֹק: כְּדֵי שֶׁתּוֹשִׁיט יָדָהּ לְתַחַת הַכָּר אוֹ תַּחַת הַכֶּסֶת, וְתִטֹּל הָעֵד וְתִתְבַּדֵּק בּוֹ. וְדָבָר זֶה שָׁאַל רַבִּי צָדוֹק לִפְנֵי חֲכָמִים בְּאוּשָׁא, אֵיזֶה אַחַר זְמַן? אָמְרוּ לוֹ:

הַשָּׁלֵם

לֹא שָׁמַעְנוּ. אָמַר לָהֶם: כָּךְ פֵּרְשׁוּ חֲכָמִים בְּיַבְנֶה: לֹא שֶׁשָּׁהֲתָה כְּדֵי שֶׁתֵּרֵד מִן הַמִּטָּה וְתַדִּיחַ אֶת פָּנֶיהָ, תּוֹךְ זְמַן הוּא זֶה, וּטְמֵאִין מִסָּפֵק, וּפְטוּרִין מִן הַקָּרְבָּן, וְחַיָּבִין בְּאָשָׁם תָּלוּי. שֶׁהֲתָה כְּדֵי שֶׁתֵּרֵד מִן הַמִּטָּה וְתַדִּיחַ אֶת פָּנֶיהָ - אַחַר זְמַן הוּא זֶה. וְכֵן כְּשֶׁשָּׁהֲתָה מֵעֵת לְעֵת וּמִפְקִידָה לְפִקִידָה, בּוֹעֲלָהּ מְטַמֵּא מִשּׁוּם מַגָּע וְאֵינוֹ מְטַמֵּא מִשּׁוּם בּוֹעֵל. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אַף מְטַמֵּא מִשּׁוּם בּוֹעֵל. רַבִּי יְהוּדָה בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי אוֹמֵר: בּוֹעֲלָהּ נִכְנַס לַהֵיכָל וּמַקְטִיר קְטֹרֶת. כָּל אִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ לָהּ וֶסֶת, וּמְעֻבֶּרֶת וּמְנִיקָה, וְכָל הַנָּשִׁים שֶׁאָמְרוּ דַּיָּן שַׁעְתָּן - בּוֹעֲלָהּ טָהוֹר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהִנִּיחָהּ בְּחֶזְקַת טְהוֹרָה, אֲבָל הִנִּיחָהּ טְמֵאָה - עַד שֶׁתֹּאמַר: 'טְהוֹרָה אֲנִי לוֹ':

ד. דַּם הַנִּמְצָא בַּפְּרוֹזְדוֹר - שׁוֹרְפִין עָלָיו אֶת הַתְּרוּמָה, וְחַיָּבִין עַל טְמֵאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו. וְהַיּוֹצֵא מִן הַחֻדָּר, אִם יָדוּעַ שֶׁהוּא דַּם מַכָּה - טָהוֹר. סָפֵק דַּם חֻדָּר, סָפֵק דַּם הַמַּכָּה - טָמֵא. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: דַּם הַיּוֹצֵא מִן הַחֻדָּר, אַף עַל פִּי שֶׁבְּיָדוּעַ שֶׁדַּם הַמַּכָּה - טָמֵא. וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: דַּם הַמַּכָּה - טָהוֹר. נִמְצֵאתָ אוֹמֵר: שְׁלֹשָׁה סְפֵקוֹת בְּאִשָּׁה. בִּבְשָׂרָהּ, סָפֵק טָהוֹר סָפֵק טָמֵא - טָמֵא. עַל חֲלוּקָהּ, סָפֵק טָהוֹר סָפֵק טָמֵא - טָהוֹר. בְּמַגָּעוֹת וּבְהֶיסֵּטוֹת - הוֹלְכִין אַחַר הָרֹב:

ה. שָׁחוֹר כַּחֻרֶת, עָמוֹק מִכָּאן - טָמֵא. דִּיהֶה מִכָּאן, אֲפִלּוּ כֻּלָּהּ כְּחוֹל - טָהוֹר. לֹא מִתְחַלַּת בְּרִיָּתוֹ הוּא מַשְׁחִיר, אֶלָּא מְשֻׁנֶּה הוּא מַשְׁחִיר. לְמָה זֶּה דּוֹמֶה? לְדַם הַמַּכָּה, מְשֻׁנֶּה הוּא מַשְׁחִיר. קֶרֶן כְּרוּכוֹם כַּבָּרוּר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, כָּעֶלְיוֹן וְלֹא כַתַּחְתּוֹן, כַּלַּח וְלֹא כַיָּבֵשׁ. וְכֻלָּן אֵין רוֹאִין אוֹתָן אֶלָּא בֵּין חַמָּה לְצֵל. כְּמֵימֵי אֲדָמָה כֵּיצַד? מֵבִיא אֲדָמָה מִבְּקִעַת בֵּית כָּרֶם וּמֵצִיף עָלָיו מַיִם; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מִבְּקִעַת סְכָנְיָ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִבְּקִעַת יוֹטְבָת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָא: אַף שֶׁל בְּקִעַת גְּנוֹסָר וְכֵיוֹצֵא בָהֶן. וּמְשַׁעֲרִין אוֹתָן

תּוֹסֶפְתָּא

עֲכוּרִים וְאֵין מְשַׁעֲרִין אוֹתָן צְלוּלִים. צָלְלוּ - לֹא יַחֲזִיר וְיַעֲכִרֶם שְׁנִיִּים. וְאֵין שִׁעוּר לַמַּיִם, שֶׁאֵין שִׁעוּר לֶעָפָר. שְׁנֵי חֶלְקֵי מַיִם וְאֶחָד יַיִן, מִן יַיִן הַשָּׁרוּנִי, וְדוֹמֶה לַכַּרְמְלִי, חַי וְלֹא מָזוּג, חָדָשׁ וְלֹא יָשָׁן:

מַסֶּכֶת נִדָּה פֶּרֶק רְבִיעִי

א. הַמַּפֶּלֶת חֲתִיכָה, סוּמְכוֹס אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר, וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר כִּדְבָרָיו: קוֹרְעִין אוֹתָהּ, אִם יֵשׁ בְּתוֹכָהּ דַּם - הֲרֵי זֹה נִדָּה, וְאִם לָאו - אֵינָהּ נִדָּה. הַמַּפֶּלֶת כְּמִין קִלְפָּה, כְּמִין שְׂעָרָה, כְּמִין עָפָר, כְּמִין יַבְחוּשִׁים אֲדֻמִּים - תַּטִּיל לַמַּיִם וּבְפוֹשְׁרִין. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מְמַעֲכוֹ בְּרוֹק עַל הַצִּפָּרֶן, אִם נִמּוֹחַ - הֲרֵי זוֹ נִדָּה, וְאִם לָאו - אֵינָהּ נִדָּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק: שְׁנֵי דְּבָרִים הָעֶלָּה אַבָּא מִטְבְעִין לְיַבְנֶה. מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁהָיְתָה מַפֶּלֶת כְּמִין קִלְפּוֹת אֲדֻמּוֹת, וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי צָדוֹק, וְהָלַךְ רַבִּי צָדוֹק וְשָׁאַל לַחֲכָמִים, וְשָׁלְחוּ חֲכָמִים לָרוֹפְאִים, וְאָמְרוּ: יֵשׁ לָהּ מַכָּה מִבִּפְנִים, לְפִיכָךְ מַפֶּלֶת כְּמִין קִלְפּוֹת אֲדֻמּוֹת - תַּטִּיל לַמַּיִם. וְאִם נִמּוֹחַ - טְמֵאָה. שׁוּב מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁהָיְתָה מַפֶּלֶת כְּמִין שְׂעָרוֹת אֲדֻמּוֹת, וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי צָדוֹק, וְהָלַךְ רַבִּי צָדוֹק וְשָׁאַל לַחֲכָמִים, וְשָׁלְחוּ חֲכָמִים לָרוֹפְאִים, וְאָמְרוּ: שׁוּמָא יֵשׁ בְּמֵעֶיהָ, לְפִיכָךְ הָיְתָה מַפֶּלֶת כְּמִין שְׂעָרוֹת אֲדֻמּוֹת - תַּטִּיל לַמַּיִם. אִם נִמּוֹחַ - טְמֵאָה:

ב. הַמַּפֶּלֶת כְּמִין בְּהֵמָה חַיָּה וָעוֹף - טְמֵאָה לִידָּה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁיְּהֵא בּוֹ מִצּוּרַת אָדָם. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר - בִּבְהֵמָה, מִפְּנֵי שֶׁגִּלְגְּלֵי עֵינָיו שֶׁל בְּהֵמָה דּוֹמִין לְגַלְגְּלֵי עֵינָיו שֶׁל אָדָם, וְנִרְאִין דִּבְרֵי חֲכָמִים בְּעוֹפוֹת, שֶׁאֵין בּוֹ מִצּוּרַת אָדָם. מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת בְּצִידוֹן שֶׁהִפִּילָה דְּמוּת עוֹרֵב שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים, וְאָמְרוּ: כָּל שֶׁאֵין בּוֹ מִצּוּרַת אָדָם - אֵינוֹ וָלָד:

הַשָּׁלֵם

ג. צוּרַת פָּנִים שֶׁאִמְּרוּ, אֶחָד מִכָּל צוּרַת פָּנִים חוּץ מֵאָזְנַיִם. וְסַנְדָּל שֶׁאִמְּרוּ, דּוֹמֶה לְדָג שֶׁבַּיָּם, מִתְּחִלָּתוֹ וָלָד הוּא, אֶלָּא שֶׁנִּרְצַף. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: דּוֹמֶה לְלָשׁוֹן שֶׁל שׁוֹר הַגָּדוֹל. וְלָמָּה אָמְרוּ סַנְדָּל? וַהֲלֹא אֵין סַנְדָּל שֶׁאֵין עִמּוֹ וָלָד! אֶלָּא שֶׁמָּא תַּפִּיל עִמּוֹ זָכָר וּתְהֵא מְקַלְקֶלֶת לַנְּקֵבָה. אוֹ שֶׁאִם תַּפִּיל שְׁנֵיהֶם, אֶחָד לִפְנֵי שְׁקִיעַת הַחַמָּה, וְאֶחָד לְאַחַר שְׁקִיעַת הַחַמָּה, מוֹנָה תְּחִלַּת לֵידָה לְרִאשׁוֹן וְסוֹף לֵידָה לְאַחֲרוֹן; שְׁלֵיָא שֶׁאִמְּרוּ, תְּחִלָּתָהּ כְּחוּט הָעֵרֶב וְסוֹפָהּ כִּתְרוּמוּס וַחֲלוּלָה כַּחֲצוֹצְרוֹת. וְאֵין שְׁלֵיָא פְּחוּתָה מִטֶּפַח. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: דּוֹמֶה לְקַרְקָבָן שֶׁל תַּרְנְגוֹל. וְלֹא אָמְרוּ שְׁלֵיָא וָלָד אֶלָּא שֶׁאֵין שְׁלֵיָא בְּלֹא וָלָד:

ד. הַטַּבּוּר - חִבּוּר בָּאָדָם עַד טֶפַח לִיטַמֵּא וּלְטַמֵּא. אֲבָל בַּבְּהֵמָה - אֵינוֹ חִבּוּר. עוֹר הַבָּא כְּנֶגֶד פָּנָיו שֶׁל אָדָם, בֵּין חַי בֵּין מֵת - הֲרֵי זֶה טָהוֹר וּמֻתָּר בַּהֲנָאָה. וְאֵיזוֹ שָׁפִיר מְרֻקָּם? אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: תְּחִלַּת בְּרִיָּתוֹ מֵרֹאשׁוֹ, שְׁתֵּי עֵינָיו כִּשְׁתֵּי טִפִּין שֶׁל זְבוּב. שְׁנֵי חוֹטְמָיו כִּשְׁנֵי טִפִּין שֶׁל זְבוּב. פִּיו מְתוּחַ כְּשֹׁעוֹרָה וּגְוִיָּתוֹ כַּעֲדָשָׁה. וְאִם הָיְתָה נְקֵבָה - גְּוִיָּתָהּ כִּשְׁעוֹרָה לְאָרְכָּהּ. חִתּוּךְ יָדַיִם וְרַגְלַיִם אֵין בּוֹ. וְעָלָיו מִפֹּרָשׁ בַּקַּבָּלָה (איוב י, ט): "הֲלֹא כֶּחָלָב תַּתִּיכֵנִי" וְגוֹ':

ה. אֵין בּוֹדְקִין בַּמַּיִם, מִפְּנֵי שֶׁהַמַּיִם עַזִּין וּמְבַעֲרִין אוֹתוֹ. וְאֵין בּוֹדְקִין אוֹתוֹ אֶלָּא בַּשֶּׁמֶן, מִפְּנֵי שֶׁהַשֶּׁמֶן רַךְ וּמְזַכֵּךְ. וְאֵין רוֹאִין אוֹתוֹ אֶלָּא בַּחַמָּה. הַמַּפֶּלֶת שָׁפִיר שֶׁאֵינוֹ מְרֻקָּם, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: וָלָד. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ וָלָד. וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשֵּׁם אָבִיו: קוֹרְעִין אוֹתוֹ, אִם יֵשׁ בּוֹ דַּם - הֲרֵי זֶה נִדָּה, וְאִם יֵשׁ בּוֹ בָּשָׂר - הֲרֵי זֶה וָלָד:

ו. הַשְּׁלֵיָא בַּבַּיִת - הַבַּיִת טָמֵא; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: הַבַּיִת טָהוֹר. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי מֵאִיר: אִי אַתָּה מוֹדֶה שֶׁאִם הוֹצִיאוּהוּ

תּוֹסֶפְתָּא

בְּסֵפֶל בַּבֵּית הַחִיצוֹן שֶׁהוּא טָהוֹר? אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי שֶׁבָּטֵל בַּחִיצוֹן. אָמְרוּ לוֹ: כְּשֵׁם שֶׁבָּטֵל בַּחִיצוֹן - כָּךְ בָּטֵל בַּפְּנִימִי. אָמַר לָהֶם: אֵינוֹ דּוֹמֶה נִמּוֹק פַּעַם אַחַת לְנִמּוֹק שְׁתֵּי פְּעָמִים. יָצָא מְחֻתָּךְ אוֹ מְסֹרָס - אֵינוֹ וָלָד. עַד שֶׁיֵּצֵא רֻבּוֹ - הֲרֵי הוּא כְּיָלוּד. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: עַד שֶׁיֵּצֵא כְּתִקּוּנוֹ. וְאֵיזֶהוּ רֹב רֹאשׁוֹ? רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מֻשֶּׁיֵּצְאוּ צְדָעָיו. אַבָּא חָנָן מְשׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: מֻשֶּׁיֵּצֵא פַּדַּחְתּוֹ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים מֻשֶּׁיֵּרְאוּ קָרְנֵי רֹאשׁוֹ.

ז. הַמַּפֶּלֶת גּוּף שֶׁאֵינוֹ חָתוּךְ וְרֹאשׁ שֶׁאֵינוֹ חָתוּךְ, גּוּף אָטוּם - אֵין זֶה וָלָד. וְאֵיזֶהוּ גּוּף אָטוּם? כְּדֵי שֶׁיִּנָּטֵל מִן הַחַי וְיִחְיֶה - הֲרֵי זֶה וָלָד. כְּדֵי שֶׁיִּנָּטֵל מִן הַחַי וְיָמוּת - אֵינוֹ וָלָד. יָד אֲטוּמָה וְרֶגֶל אֲטוּמָה - אֵין זֶה וָלָד. יָד חֲתוּכָה וְרֶגֶל חֲתוּכָה - הֲרֵי זֶה וָלָד, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא מִגּוּף אָטוּם בָּאוּ:

ח. הַמַּפֶּלֶת, וְאֵינוֹ יָדוּעַ מַהוּ - תֵּשֶׁב לַזָּכָר וְלַנְּקֵבָה וּלְנִדָּה. וְלָמָּה אָמְרוּ לַזָּכָר? שֶׁאִם תִּרְאֶה יוֹם שִׁלְשִׁים וְאַרְבָּעָה, וְתַחְזֹר וְתִרְאֶה יוֹם אַרְבָּעִים וְאֶחָד - תְּהֵא מְקֻלְקֶלֶת עַד יוֹם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה. וְכֵן לִנְקֵבָה, שֶׁאִם תִּרְאֶה יוֹם שִׁבְעִים וְאַרְבָּעָה וְתַחְזֹר וְתִרְאֶה יוֹם שְׁמוֹנִים וְאֶחָד - תְּהֵא מְקֻלְקֶלֶת עַד יוֹם שְׁמוֹנִים וּשְׁמוֹנָה. אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: מַעֲשֶׂה בְּקָלוֹפְטָרָא מַלְכַּת אֲלֶכְסַנְדְּרִית, שֶׁהֵבִיאָה שִׁפְחוֹתֶיהָ שֶׁנִּתְחַיְּבוּ מִיתָה לְמָלְךָ, וּקְרָעַתָּן, וְנִמְצָא הַזָּכָר נִגְמַר לְאַרְבָּעִים וְאֶחָד, וּנְקֵבָה לִשְׁמוֹנִים וְאֶחָד. אָמְרוּ לוֹ: אֵין מְבִיאִין רְאָיָה מִכָּאן. וּמֵהֵיכָן מְבִיאִין רְאָיָה? מִי שֶׁנִּכְנְסָה אֵצֶל בַּעְלָהּ וּמֵת בַּעְלָהּ מִיָּד, אוֹ שֶׁבָּא בַּעְלָהּ מִמְּדִינַת הַיָּם, וָמֵת מִיָּד:

מַסֶּכֶת נִדָּה פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. בְּנוֹת כּוּתִים - נִדּוֹת מֵעֵרִיסָתָן. וְהַכּוּתִים - מְטַמְּאִים מִשְׁכָּב תַּחְתּוֹן כְּעֶלְיוֹן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בּוֹעֲלֵי נִדּוֹת, וְהֵן יוֹשְׁבוֹת עַל כָּל דָּם וְדָם. יוֹם שֶׁהִיא פּוֹסֶקֶת בּוֹ סוֹפֶרֶת בְּתוֹךְ שִׁבְעָה. בְּנוֹת הַצְּדוֹקִין, בִּזְמַן שֶׁנּוֹהֲגוֹת לָלֶכֶת בְּדַרְכֵי אֲבוֹתֵיהֶן - הֲרֵי הֵן כְּכוּתִיּוֹת. פֵּרְשׁוּ לְדַרְכֵי

הַשָּׁלֵם

יִשְׂרָאֵל - הֲרֵי הֵן כְּיִשְׂרְאֵלִיּוֹת. מַעֲשֶׂה בְּצְדוֹקִי אֶחָד, שֶׁסָּח עִם כֹּהֵן גָּדוֹל, וְנִתְזָה צְנוֹרָה מִפִּיו וְנָפְלָה עַל בְּגָדָיו, בָּא כֹהֵן גָּדוֹל וְשָׁאַל אֶת אִשְׁתּוֹ וְאָמְרָה לוֹ: אַף עַל פִּי שֶׁאָנוּ נְשֵׁי צְדוֹקוֹת - כֻּלָּן נִשְׁאָלוֹת לַחֲכָמִים. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אָנוּ בְקִיאִין בִּצְדוֹקוֹת יוֹתֵר מִן הַכֹּל, שֶׁכֻּלָּן נִשְׁאָלוֹת לַחֲכָמִים חוּץ מִן אַחַת הָיְתָה שֶׁלֹּא הֻרְאֲתָה לַחֲכָמִים, וְמֵתָה:

ב. בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְפִרְקָן - הֲרֵי הֵן בְּחֶזְקַת טָהֳרָה, וְאֵין הַנָּשִׁים בּוֹדְקוֹת אוֹתָן. וּמִשֶּׁהִגִּיעוּ לְפִרְקָן - הֲרֵי הֵן בְּחֶזְקַת טְמֵאוֹת, וְהַנָּשִׁים בּוֹדְקוֹת אוֹתָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף מִשֶּׁהִגִּיעוּ, אֵין הַנָּשִׁים בּוֹדְקוֹת אוֹתָן, שֶׁמָּא יְקַלְקְלוּ בְּיֵדֵיהֶן, אֶלָּא סָכוֹת אוֹתָן שֶׁמֶן מִבִּפְנִים וּמְקַנְּחוֹת אוֹתָן מִבַּחוּץ, וְהֵן נִבְדָּקוֹת מֵאֲלֵיהֶן:

ג. דַּם עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים וְדַם טָהֳרָה שֶׁל מְצֹרַעַת, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: כְּדַם מַגֵּפָתָהּ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: כִּרְוֹקָהּ וּכְמֵימֵי רַגְלֶיהָ. דַּם יוֹלֶדֶת שֶׁלֹּא טָבְלָה - מְטַמֵּא לַח וְאֵין מְטַמֵּא יָבֵשׁ (דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר). רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְטַמֵּא לַח וְיָבֵשׁ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מְקוֹלֵי בֵּית שַׁמַּאי וּמְחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל (בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מְטַמֵּא לַח וְאֵין מְטַמֵּא יָבֵשׁ וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מְטַמֵּא לַח וְיָבֵשׁ). אָמְרוּ בֵּית הִלֵּל לְבֵית שַׁמַּאי: אִי אַתֶּם מוֹדִים (בְּנִדָּה) שֶׁאִם הִגִּיעָה זְמַנָּהּ לִטְבֹּל וְלֹא טָבְלָה, וְרָאֲתָה דַּם שֶׁהִיא טְמֵאָה. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שַׁמַּאי לְבֵית הִלֵּל: לֹא! אִם אֲמַרְתֶּם בְּנִדָּה שֶׁאֲפִלּוּ טָבְלָה וְרָאֲתָה - טְמֵאָה, תֹּאמַר בְּיוֹלֶדֶת שֶׁאִם טָבְלָה וְרָאֲתָה - שֶׁהִיא טְהוֹרָה. אָמְרוּ לָהֶם: יוֹלֶדֶת בְּזוֹב תּוֹכִיחַ, שֶׁאִם טָבְלָה וְרָאֲתָה לְאַחַר יְמֵי סְפִירָה - טְהוֹרָה, לֹא טָבְלָה וְרָאֲתָה - טְמֵאָה. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית שַׁמַּאי: הוּא הַדִּין וְהוּא הַתְּשׁוּבָה, יוֹלֶדֶת בְּזוֹב, יְמֵי לֵידָה עוֹלִין לָהּ לִימֵי זִיבָתָהּ:

ד. הַמַּקְשָׁה, כַּמָּה תִּשָּׁפֶה וּתְהֵא זָבָה? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מֵעֵת לְעֵת. וַהֲלָכָה כִּדְבָרָיו. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים יוֹמוֹ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מֵעֵת לְעֵת. הַמַּקְשָׁה בִּימֵי נִדָּה

תּוֹסֶפְתָּא

– נִדָּה. בֵּימֵי זִיבָה – טְהוֹרָה. קֻשְׁטָה יוֹם אֶחָד וְשָׁפְתָה שְׁנַיִם, אוֹ שֶׁקֻּשְׁטָה שְׁנַיִם וְשָׁפְתָה יוֹם אֶחָד, אוֹ שֶׁשָּׁפְתָה וְקֻשְׁטָה וְחָזְרָה וְשָׁפְתָה – הֲרֵי זוֹ יוֹלֶדֶת בְּזוֹב. אֲבָל שָׁפְתָה יוֹם אֶחָד וְקֻשְׁטָה שְׁנַיִם, אוֹ שֶׁשָּׁפְתָה שְׁנַיִם וְקֻשְׁטָה יוֹם אֶחָד, אוֹ שֶׁקֻּשְׁטָה וְשָׁפְתָה, וְחָזְרָה וְקֻשְׁטָה – אֵין זוֹ יוֹלֶדֶת בְּזוֹב. שׁוֹפֵי סְמוּךְ לְלֵידָה – הֲרֵי זוֹ יוֹלֶדֶת בְּזוֹב. חֲנַנְיָה בֶּן חֲכִינַאי מְשׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: כָּל שֶׁחָל קְשׁוּי שֶׁלָּהּ בְּיוֹם שְׁלִישִׁי שֶׁלָּהּ, אֲפִלּוּ כָּל הַיּוֹם כֻּלָּהּ בְּשִׁפּוֹי – אֵין זוֹ יוֹלֶדֶת בְּזוֹב: כַּמָּה הִיא קְשׁוּיָהּ וְיהֵא תָּלוּי בְּוַלְדָּ? אֲפִלּוּ אַרְבָּעִים וַחֲמִשִּׁים יוֹם; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי טַרְפוֹן: דַּיָּהּ חֻדְשָׁהּ. כֵּיצַד? קֻשְׁטָה שְׁנַיִם מִן הַשְּׁמִינִי וְאֶחָד מִן הַתְּשִׁיעִי, אֲפִלּוּ בְּתְחִלַּת תְּשִׁיעִי יָלְדָה – הֲרֵי זוֹ יוֹלֶדֶת בְּזוֹב. אֲבָל יוֹם אֶחָד בַּשְּׁמִינִי וּשְׁנַיִם בַּתְּשִׁיעִי, אֲפִלּוּ בְּסוֹף תְּשִׁיעִי יָלְדָה – אֵין זוֹ יוֹלֶדֶת בְּזוֹב. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: אַרְבָּעָה עָשָׂר כְּיוֹלֶדֶת נְקֵבָה. לְפִיכָךְ אִם קֻשְׁטָה שִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם – שְׁלֹשָׁה הָרִאשׁוֹנִים רְאוּיִין לְזִיבָה, וַהֲרֵי הִיא יוֹלֶדֶת בְּזוֹב:

ה. יֵשׁ מַקְשָׁה עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה יוֹם, וְאֵינָהּ זָבָה. כֵּיצַד? שְׁנַיִם בְּלֹא עֵת, וְשִׁבְעָה נִדָּה, וּשְׁנַיִם לְאַחַר נִדָּה, וְאַרְבָּעָה עָשָׂר שֶׁל קְשׁוּי. אֲבָל אִי אֶפְשָׁר שֶׁתִּתְקַשֶּׁה עֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה יוֹם בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ וָלָד, וְלֹא הִיא יוֹלֶדֶת בְּזוֹב. יֵשׁ רוֹאָה מֵאָה יָמִים וְאֵינָהּ זָבָה. כֵּיצַד? שְׁנַיִם בְּלֹא עֵת, וְשִׁבְעָה נִדָּה, וּשְׁנַיִם לְאַחַר נִדָּה, וּשְׁמוֹנִים שֶׁל נְקֵבָה, וְשִׁבְעָה נִדָּה, וּשְׁנַיִם שֶׁלְּאַחַר נִדָּה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מֵאָה וַחֲמִשִּׁים. שְׁנַיִם בְּלֹא עֵת, וְשִׁבְעָה נִדָּה, וּשְׁנַיִם שֶׁלְּאַחַר נִדָּה, וַחֲמִשִּׁים שֶׁל קְשׁוּי, וּשְׁמוֹנִים שֶׁל נְקֵבָה, וְשִׁבְעָה נִדָּה, וּשְׁנַיִם שֶׁל אַחַר נִדָּה. אָמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן יֵשׁ מַקְשָׁה כָּל יָמֶיהָ וְלֹא תִּהֵא זָבָה בָּהֶן. אָמַר לָהֶם: אֵין קְשׁוּי לַנִּפָּלִים. הָיְתָה בְּחֶזְקַת מְעֻבֶּרֶת וְקֻשְׁטָה שְׁלֹשָׁה יָמִים זֶה אַחַר זֶה – אֲסוּרָה לְבִיתָהּ וַאֲסוּרָה לֶאֱכוֹל בַּתְּרוּמָה. קֻשְׁטָה וְאַחַר כָּךְ הִפִּילָה דָּבָר שֶׁאֵינוֹ וָלָד – הֲרֵי זוֹ

הַשָּׁלֵם

יוֹלֶדֶת בְּזוֹב. הַמַּקְשָׁה שְׁלֹשָׁה יָמִים וְיָצָא הַוָּלָד דֶּרֶךְ דוֹפְנָהּ – הֲרֵי זוֹ יוֹלֶדֶת בְּזוֹב. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵין זוֹ יוֹלֶדֶת בְּזוֹב. וְדַם הַיּוֹצֵא מִשָּׁם – טָמֵא. רַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר:

ו. הַפּוֹלֶטֶת שִׁכְבַת זֶרַע מִבִּפְנִים – טְמֵאָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: דַּיָּהּ כְּבוֹעֲלָהּ, מַה בּוֹעֲלָהּ אֵינוֹ מְטַמֵּא מִבִּפְנִים כְּבַחוּץ, אַף הִיא אֵינָהּ מְטַמְּאָה בִּפְנִים כְּבַחוּץ. תִּינוֹקֶת בַּת יוֹם אֶחָד – לְנִדָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַעֲשֶׂה בְּעַיִן בּוּל וְהִטְבִּילוּהָ קֹדֶם לְאִמָּהּ. בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים מִתְקַדֶּשֶׁת בְּבִיאָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד. אַחַר זְמַן שֶׁל בְּדִיקוֹת הַבֵּן וְהַבַּת, אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ אֵין אָנוּ יוֹדְעִים 'לְשֵׁם מִי נָדַרְנוּ וּלְשֵׁם מִי הִקְדַּשְׁנוּ' – נִדְרֵיהֶם נֶדֶר הֶקְדֵּשָׁן הֶקְדֵּשׁ. מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי חֲנִינָא, שֶׁהִדִּירוּ אָבִיו בְּנָזִיר, וְהֵבִיאוּ אָבִיו לִפְנֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל, וְהָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל בּוֹדְקוֹ אִם בָּא לִכְלָל הַסִּימָנִין. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם בָּא לִכְלָל עוֹנוֹת נְדָרִים. אָמַר רַבִּי: אַל תִּצְטַעֵר, אִם בִּרְשׁוּת אַבָּא אֲנִי – הֲרֵי רְשׁוּת אַבָּא עָלַי וַהֲרֵינִי נָזִיר לְמַפְרֵעַ, אִם בִּרְשׁוּת עַצְמִי אֲנִי – הֲרֵינִי נָזִיר מֵעַכְשָׁו. עָמַד וְנִשְּׁקוֹ עַל רֹאשׁוֹ, אָמַר: מְבֹרָךְ אַתָּה בְּשֵׁם הַשָּׁמַיִם שֶׁאֵין זֶה נִפְטָר מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁיּוֹרֶה הוֹרָאוֹת בְּיִשְׂרָאֵל. וְלֹא נִפְטַר מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁהוֹרָה הוֹרָאוֹת בְּיִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק: אֲנִי רָאִיתִי שֶׁהָיָה מוֹרֶה הוֹרָאוֹת בְּיִשְׂרָאֵל:

ז. מַעֲשֶׂה בְּתִינוֹק אֶחָד שֶׁהִקְדִּישׁ קְרָדְמוֹ לַשָּׁמַיִם, וְהֵבִיאוּ אָבִיו לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא, וְהָיָה רַבִּי עֲקִיבָא בּוֹדְקוֹ, אָמַר לוֹ: בְּנִי, לְמִי הִקְדַּשְׁתָּ? שָׁמָּא לַחַמָּה וְלַלְּבָנָה וְלַכּוֹכָבִים וְלַמַּזָּלוֹת שֶׁהֵן יָפִין?! אָמַר לוֹ: לֹא הִקְדַּשְׁתִּי אֶלָּא לְמִי שֶׁהִבְרִיזָל שֶׁלּוֹ! אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: בָּדוֹק זֶה וּמְתֻקָּן. שׁוּב מַעֲשֶׂה בְּתִינוֹק אֶחָד, שֶׁהָיוּ בָּאִין עִמּוֹ נָכְרִים בִּסְפִינָה, וְעָמַד עֲלֵיהֶן נַחְשׁוֹל, וְהָיוּ זוֹעֲקִין לֵאלֹהֵיהֶם כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (יונה א, ה): "וַיִּירְאוּ הַמַּלָּחִים וַיִּזְעֲקוּ אִישׁ אֶל אֱלֹהָיו". אָמַר לָהֶן אוֹתוֹ הַתִּינוֹק: עַד מָתַי אַתֶּם נִשְׁטִין? זַעֲקוּ

תּוֹסֶפְתָּא

לְמִי שֶׁבָּרָא הַיָּם! וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים, וְאָמְרוּ: בָּדוּק זֶה וּמְתֻקָּן:

מַסֶּכֶת נִדָּה פֶּרֶק שִׁשִּׁי

א. בֶּן תִּשַּׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד. גֵּר עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי מִצְרִי וַאֲדוֹמִי, כּוּתִי, נָתִין, חָלָל וּמַמְזֵר שֶׁבָּא עַל בַּת כֹּהֵן לֵוִי וְיִשְׂרְאֵל - פּוֹסְלִין מִן הַכְּהוּנָּה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל שֶׁזַּרְעוֹ כָּשֵׁר - כְּשֵׁרִין, וְכָל שֶׁזַּרְעוֹ פָּסוּל - פְּסוּלִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שֶׁאַתָּה רַשַּׁאי לִשָּׂא בִּתּוֹ - אַתָּה רַשַּׁאי לִשָּׂא אַלְמְנוּתוֹ:

ב. בֶּן תִּשַּׁע שָׁנִים שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת - שׁוּמָא. מִבֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד עַד בֶּן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת - שׁוּמָא. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: סִימָן. בֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת - הֲרֵי הוּא כְּאִישׁ לְכָל דָּבָר. בֶּן אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּבֶן חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת - הֲרֵי הוּא כְּבֶן תֵּשַׁע לְכָל דָּבָר. בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁהֵבִיא אַחַר מִכָּאן - הֲרֵי הוּא כְּסָרִיס לְכָל דָּבָר. בַּת עֶשְׂרִים שָׁנָה שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁהֵבִיאָה לְאַחַר מִכָּאן - הֲרֵי הִיא כְּאִילּוֹנִית לְכָל דָּבָר. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן כִּפַּר אוֹמֵר: שְׁנַת עֶשְׂרִים שֶׁנִּכְנְסוּ מִמֶּנּוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם - מוֹנִין אוֹתָהּ שָׁנָה שְׁלֵמָה. וְכֵן הוֹרָה רַבִּי בְּלוּד עַל תִּינוֹקֶת בַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שֶׁנִּכְנְסוּ הֵימֶנָּה שְׁלֹשִׁים יוֹם - שֶׁתְּהֵא כְּתִינוֹקֶת בַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד לְכָל דָּבָר:

ג. וְאֵלּוּ הֵן סִימָנֵי בּוֹגֶרֶת, רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: מִשֶּׁיִּקְשְׁקְשׁוּ הַדַּדִּין. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר: מִשֶּׁיִּכְסֶף רֹאשׁ הַחֹטֶם. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מִשֶּׁיַּקִּיף עֲטָרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מִשֶּׁתִּתְפַּשֵּׁט הַכַּף. וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁאָמְרוּ שְׁלֹשָׁה סִימָנִין מִלְמַעְלָה, כָּךְ אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה סִמָנִים מִלְמַטָּה, פְּנָה מִלְמַעְלָה - לֹא הֵבִיאָה סִימָנִין מִלְמַטָּה.

הַשָּׁלֵם

בּוֹחֵל מִלְמַעְלָה - הֵבִיאָה סִימָנִין מִלְמַטָּה. צָמֵל מִלְמַעְלָה - נִתְפַּשְּׁטָה הַכַּף מִלְמַטָּה:

ד. עַד מָתַי תִּינוֹקֶת מְמָאֶנֶת? עַד שֶׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיַּרְבֶּה הַשָּׂחוֹר עַל הַלָּבָן. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: עַד שֶׁתַּקִּיף עֲטָרָה (רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַד שֶׁיִּתְפַּשֵּׁט אֶת הַכַּף. בֶּן שְׁלָקִית אוֹמֵר: עַד שֶׁתְּכַלְכֵּל). אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מָצָאתִי חֲנִינָא בֶּן חֲכִינַאי מִצָּדָן, אָמַר לִי: כְּשֶׁתֵּלֵךְ אֵצֶל רַבִּי עֲקִיבָא, אֱמוֹר לוֹ: עַד מָתַי תִּינוֹקֶת מְמָאֶנֶת? אִם יֹאמַר לְךָ עַד שֶׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, אֱמוֹר לוֹ: וַהֲלֹא בְּמַעֲמַד כֻּלְּכֶם הֵעִיד בֶּן שְׁלָקִית בְּיַבְנֶה עַד שֶׁתְּכַלְכֵּל. כְּשֶׁבָּאתִי וְהִרְצֵתִי דְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא, אָמַר לִי: כְּלֹכַל אֵינִי יוֹדֵעַ, בֶּן שְׁלָקִית אֵינִי מַכִּיר, אֶלָּא עַד שֶׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת:

ה. שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת שֶׁאָמְרוּ, אֲפִלּוּ אַחַת עַל גַּבָּהּ וְאַחַת עַל כָּרְסָהּ. אַחַת עַל גַּבֵּי קְשָׁרֵי אֶצְבְּעוֹתֶיהָ שֶׁל יָד וְאַחַת עַל גַּבֵּי קְשָׁרֵי אֶצְבְּעוֹתֶיהָ שֶׁל רֶגֶל; דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אִישׁ כְּפַר עַכּוֹ, שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: כָּל הַנִּבְדָּקוֹת - נִבְדָּקוֹת עַל פִּי נָשִׁים. וְכֵן הָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מוֹסֵר לְאִמּוֹ, וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל הָיָה מוֹסֵר לְאִשְׁתּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לִפְנֵי הַפֶּרֶק וּלְאַחַר הַפֶּרֶק - נָשִׁים בּוֹדְקוֹת אוֹתָן, תּוֹךְ הַפֶּרֶק - אֵין הַנָּשִׁים בּוֹדְקוֹת אוֹתָן, שֶׁאֵין מַשִּׂיאִין סְפֵקוֹת עַל פִּי הַנָּשִׁים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף תּוֹךְ הַפֶּרֶק נֶאֱמֶנֶת הָאִשָּׁה, לְהַחְמִיר אֲבָל לֹא לְהָקֵל. כֵּיצַד? נֶאֱמֶנֶת הָאִשָּׁה לוֹמַר קְטַנָּה הִיא שֶׁלֹּא תַחְלֹץ, וּגְדוֹלָה הִיא שֶׁלֹּא תִמָּאֵן. אֲבָל אֵין נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר ׳קְטַנָּה הִיא׳ שֶׁתִּמָּאֵן, ו׳גְדוֹלָה הִיא׳ שֶׁתַּחְלֹץ:

ו. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק: כָּךְ הָיוּ מְפָרְשִׁין בְּיַבְנֶה וְאָמְרוּ: כֵּיוָן שֶׁבָּא הַתַּחְתּוֹן - שׁוּב אֵין מַשְׂגִּיחִין בָּעֶלְיוֹן. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּנוֹת כֹּרְכִין - תַּחְתּוֹן מְמַהֵר לְבוֹא. בְּנוֹת כְּפָרִים - עֶלְיוֹן מְמַהֵר לְבוֹא, שֶׁטּוֹחֲנוֹת בָּרֵחַיִם. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בְּנוֹת עֲשִׁירִים - צַד הַיְמִין מְמַהֵר

תּוֹסֶפְתָּא

לְבוֹא, שֶׁנִּישׂוֹף בְּאַפַּרְקְסוּתָן. בְּנוֹת עֲנִיִּים - צַד הַשְּׂמאל מִמַּהֵר לָבוֹא, מִפְּנֵי שֶׁמְּבִיאִין כַּדֵּי מַיִם וְנוֹשְׂאוֹת אֲחֵיהֶן עַל גִּיסֵּיהֶן:

ז. כָּל הַמְּטַמֵּא בְּאֹהֶל הַמֵּת - מְטַמֵּא טֻמְאַת שִׁבְעָה. יֵשׁ מְטַמֵּא טֻמְאַת שִׁבְעָה וְאֵין מְטַמֵּא טֻמְאַת הָאֹהֶל; כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ קְרָנַיִם - יֵשׁ לוֹ טְלָפַיִם. וְיֵשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ טְלָפַיִם וְאֵין לוֹ קְרָנַיִם; כָּל הַנּוֹטֵל צְדָקָה - נוֹטֵל מַעֲשֵׂר עָנִי. וְיֵשׁ נוֹטֵל מַעֲשֵׂר עָנִי וְאֵינוֹ נוֹטֵל צְדָקָה:

ח. דַּם הַנִּדָּה וּבְשַׂר הַמֵּת, כָּל אֵלּוּ שֶׁהִרְקִיבוּ - הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרִין. מִשּׁוּם רַבִּי נָתָן אָמְרוּ: פַּת שֶׁעִפְּשָׁה אֵינוֹ מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכְלִין (וְשָׁרִין אוֹתָהּ בְּמָקוֹמָהּ). וְכַמָּה הוּא שְׁרִיָּתָן בְּפוּשָׁרִים? מֵעֵת לְעֵת. יְהוּדָה בֶּן נַקִּיסָא אוֹמֵר: תְּחִלָּתָהּ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין סוֹפָהּ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּהֵא פּוּשָׁרִין מֵעֵת לְעֵת: אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ בְּשֶׁרֶץ שֶׁנִּמְצָא בְּמָבוֹי, מְטַמֵּא לְמַפְרֵעַ עַד שֶׁיֹּאמַר: 'בְּדַקְתִּי אֶת הַמָּבוֹי הַזֶּה וְלֹא הָיָה בּוֹ שֶׁרֶץ', אוֹ עַד שְׁעַת כִּבּוּד, מִפְּנֵי שֶׁחֲזָקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בּוֹדְקִין בְּשְׁעַת כִּבּוּדֵיהֶם, וְאִם לֹא בָּדְקוּ - הִפְסִידוּ הֵן לְמַפְרֵעַ. וּמִפְּנֵי מָה אָמְרוּ כֻּתִּם שֶׁבֶּחָלוּק מְטַמֵּא לְמַפְרֵעַ, עַד שֶׁתֹּאמַר: 'בְּדַקְתִּי אֶת הֶחָלוּק הַזֶּה וְלֹא הָיָה בּוֹ כֻּתִּם', אוֹ עַד שְׁעַת כִּבּוּס, מִפְּנֵי שֶׁחֲזָקַת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל בּוֹדְקוֹת חֲלוּקֵיהֶן בְּשְׁעַת כִּבּוּסֵיהֶן, וְאִם לֹא בָּדְקוּ - הִפְסִידוּ הֵן לְמַפְרֵעַ. רַבִּי אַחָא אוֹמֵר: תַּחְזֹר וּתְכַבֵּס, אִם דָּהָה מַרְאִיתוֹ - בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא לְאַחַר כִּבּוּס, וְאִם לָאו - בְּיָדוּעַ שֶׁקָּדֵם כִּבּוּס. רַבִּי אוֹמֵר: אֵינוֹ דּוֹמֶה כֻּתִּם שֶׁלְּפָנֵי כִּבּוּס כְּכֻתִּם שֶׁלְּאַחַר כִּבּוּס, שֶׁלְּפָנֵי הַכִּבּוּס - מַגְלִיד, שֶׁלְּאַחַר הַכִּבּוּס - מַקְדִּיר:

ט. קֶרֶם שֶׁנִּגְנַב בְּתוֹךְ הַבַּיִת - מְטַמֵּא לְמַפְרֵעַ, עַד שֶׁיֹּאמַר: 'נָעַלְתִּי אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה'. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מְטַהֵר, שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים שֶׁמָּא הִשְׁאִילוֹ לְאַחֵר וּשְׁכָחָהּ, אוֹ שֶׁמָּא נָטַל מִזְּוִית זוֹ וְהִנִּיחוֹ בְּזָוִית אַחֶרֶת. אֲחֵרִים אוֹמְרִים מִשּׁוּם רַבִּי נָתָן: כָּל הַכְּתָמִים הַנִּמְצָאִים בְּמֻרְחֶצְאוֹת שֶׁל נָשִׁים - טְמֵאִין. בֵּית הַמֻּרְחָץ שֶׁל כּוּתִים - מְטַמֵּא בְּאֹהֶל מְפָנֵי שֶׁקּוֹבְרִין שָׁם אֶת הַמֵּתִים. רַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר, מִפְּנֵי שֶׁחֲלָדָה וּבַרְדְּלָס גּוֹרְרִין אוֹתָם מִיַּד:

י. שָׂדֶה שֶׁנֶּאֱבַד בָּהּ קֶבֶר - נֶאֱמָן הַכּוּתִי לוֹמַר: 'אֵין שָׁם קֶבֶר', לְפִי שֶׁאֵינוֹ מֵעִיד עַל גּוּפוֹ שֶׁל קֶבֶר. וְאֵילָן שֶׁמְּסִיךְ עַל הָאָרֶץ - נֶאֱמָן הַכּוּתִי לוֹמַר: 'אֵין תַּחְתָּיו קֶבֶר', לְפִי שֶׁאֵינוֹ מֵעִיד אֶלָּא עַל גּוּפוֹ שֶׁל קֶבֶר:

יא. תּוֹלָה בְּכָל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לָהּ לִתְלוֹת. מַעֲשֶׂה וְתָלָה רַבִּי מֵאִיר בְּקִילּוֹר. וְרַבִּי תָּלָה בְּשָׂרָף שֶׁל שִׁקְמָה. סָפֵק עֲבָרָה בְּשׁוּק שֶׁל טַבָּחִים סָפֵק לֹא עֲבָרָה - הֲרֵי זוֹ אֵינָהּ תּוֹלָה. עֲבָרָה, סָפֵק נִתְזָה עָלֶיהָ סָפֵק לֹא נִתְזָה עָלֶיהָ - הֲרֵי זוֹ תּוֹלָה. נִתְעַסְּקָה בְּאָדוֹם - אֵינָהּ תּוֹלָה. בְּשָׁחוֹר בְּמוּעָט - אֵינָהּ תּוֹלָה, בִּמְרֻבֶּה - תּוֹלָה. בְּנָכְרִית, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: עַד שֶׁתְּהֵא נָכְרִית רְאוּיָה לְרְאוֹת. תּוֹלָה חֲמוּרָה בַּקַּלָּה. כֵּיצַד תּוֹלָה? בְּשׁוֹמֶרֶת יוֹם כְּנֶגֶד יוֹם בַּשֵּׁנִי שֶׁלָּהּ, וּבְסוֹפֶרֶת שִׁבְעָה שֶׁלֹּא טָבְלָה, לְפִיכָךְ הִיא מְתֻקֶּנֶת וַחֲבֵרְתָּהּ מְקֻלְקֶלֶת. רַבִּי אוֹמֵר: אֵינָהּ תּוֹלָה, לְפִיכָךְ שְׁתֵּיהֶם מְקֻלְקָלוֹת. הַכֹּל שָׁוִין שֶׁהִיא תּוֹלָה בְּשׁוֹמֶרֶת יוֹם בְּרֹאשׁוֹן שֶׁלָּהּ, וּבְיוֹשֶׁבֶת עַל דַּם טָהֳרָה, וּבְתוֹלָה שֶׁדָּמֶיהָ טְהוֹרִים:

יב. נִמְצָא עַל חָלוּק בְּנָהּ הַשּׁוֹכֵב בְּצִדָּהּ - הֲרֵי זוֹ טְמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁמִּתְהַפֵּךְ. וְלֹא עַל בְּנָהּ בִּלְבַד אָמְרוּ, אֶלָּא כָּל אָדָם, אֶלָּא שֶׁדִּבְּרוּ חֲכָמִים בְּהַוָּה. נִמְצָא עַל פְּסִיקְיָא שֶׁלָּהּ - הֲרֵי זוֹ טְמֵאָה, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁמַּתֶּרֶת מִתַּחְתֶּיהָ - נוֹגַעַת בַּתּוֹרְפָּה. הָיְתָה מַכָּה עַל יֶרֶךְ - תּוֹלָה. עַל צַוָּארָהּ שֶׁהִיא יְכוֹלָה לִתְלוֹת - תּוֹלָה. עַל כְּתֵפָהּ שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לִתְלוֹת - אֵינָהּ תּוֹלָה, וְאֵינָהּ אוֹמֶרֶת: 'שָׁמָּא בַּיָּד הוֹלִיכָהּ לְשָׁם'. נִמְצָא עַל קִשְׁרֵי אֶצְבְּעוֹתֶיהָ - טְמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁהַיָּדִים עַסְקָנִיּוֹת הֵן. הָיוּ עָלֶיהָ שְׁנֵי כְּתָמִים אֶחָד מִלְמַעְלָה וְאֶחָד מִלְמָטָה, אַף עַל פִּי שֶׁהַתַּחְתּוֹן גָּדוֹל וְהָעֶלְיוֹן קָטָן - תּוֹלָה אֶת הַתַּחְתּוֹן בָּעֶלְיוֹן

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

עַד כְּגְרִיס, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר מִמָּקוֹם שֶׁבָּא הָעֶלְיוֹן בָּא הַתַּחְתּוֹן:

מַסֶּכֶת נִדָּה פֶּרֶק שְׁבִיעִי

א. נִמְצָא עַל בֵּית יָד אֲנְקְלִי שֶׁלָּהּ, אִם מַגִּיעַ כְּנֶגֶד תּוֹרְפָּהּ - טְמֵאָה. וְאִם לָאו - טְהוֹרָה. הָיְתָה פּוֹשְׁטַתָּהּ וּמִתְכַּסָּה בָּהּ בַּלַּיְלָה. כָּל מָקוֹם שֶׁנִּמְצָא בָהּ כֶּתֶם - טְמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא חוֹזֵר. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי יוֹסֵי: הֲלָכָה זוֹ הוֹרִיתִי בְּרוֹמִי לְטָמְאָה, וּכְשֶׁבָּאתִי אֵצֶל חֲבֵרַי, אָמְרוּ לִי: יָפָה הוֹרֵיתָ:

ב. לְבָשָׁה שִׁלְשָׁה חֲלָקִין הַבְּדוּקִין לָהּ, וְנִמְצָא עַל הָפְּנִימִי, וְלָהּ לְתָלוּת - הֲרֵי זוֹ תּוֹלָה עַל הַחִיצוֹן. וְאֵין לָהּ לְתָלוּת - אֵינָהּ תּוֹלָה. קָצָרָה שֶׁלְּבָשָׁה חֲלוּקָה שֶׁל אָרְכָּה, וַאֲרָכָה שֶׁלְּבָשָׁה חֲלוּקָה שֶׁל קָצָרָה, אִם הִגִּיעַ כְּנֶגֶד בֵּית תּוֹרְפָּהּ שֶׁל אָרְכָּה - שְׁתֵּיהֶן טְמֵאוֹת. כְּנֶגֶד בֵּית תּוֹרְפָּהּ שֶׁל קָצָרָה, קָצָרָה - טְמֵאָה. וַאֲרָכָה - טְהוֹרָה:

ג. שְׁתַּיִם שֶׁהָיוּ טוֹחֲנוֹת בָּרֵיחַיִם שֶׁל יָד, נִמְצָא עַל הָרֶגֶל הַפְּנִימִי - שְׁתֵּיהֶן טְמֵאוֹת. עַל הָרֶגֶל הַחִיצוֹנָה - הִיא טְמֵאָה וַחֲבֵרְתָּהּ טְהוֹרָה. נִמְצָא בֵּינָתַיִם - שְׁתֵּיהֶן טְמֵאוֹת. מַעֲשֶׂה וְנִמְצָא עַל שְׂפָתוֹ שֶׁל אַמְבָּטִי, וְעַל עֲלֵי שֶׁל זַיִת בְּשָׁעָה שֶׁהֵן מַסִּיקוֹת אֶת הַתַּנּוּר, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים וְטִמְּאוּם. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְקֻבָּל טָמְאָה - טָהוֹר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם הָרְגָה מַאֲכֶלֶת - תּוֹלָה. וְאִם לָאו - אֵינָהּ תּוֹלָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - תּוֹלָה. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: אֲנִי אוֹמֵר דָּבָר אֶחָד וְהֵם אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד, לִדְבָרַי אֵין סוֹף, וּלְדִבְרֵיהֶם אֵין סוֹף. לִדְבָרַי אֵין סוֹף, אֵין לְךָ אִשָּׁה שֶׁהִיא טְהוֹרָה, שֶׁאֵין לְךָ כָּל מִטָּה שֶׁאֵין עָלֶיהָ כַּמָּה טִפֵּי דָם מַאֲכֶלֶת. לִדְבֵרֵיהֶם אֵין סוֹף, שֶׁאֵין לְךָ אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ טְהוֹרָה לְבַעְלָהּ, שֶׁאֵין לְךָ כָּל סָדִין וְסָדִין שֶׁאֵין עָלֶיהָ כַּמָּה טִפֵּי דָמִים. אֲבָל רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל מִדִּבְרֵי וּמִדִּבְרֵיהֶם, שֶׁהָיָה אוֹמֵר: תּוֹלָה בְּמַאֲכֶלֶת עַד כְּגְרִיס שֶׁל פּוּל, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָרְגָה (תּוֹלָה בִּבְנָהּ וּבְבַעְלָהּ), וְכִדְבָרָיו אָנוּ מוֹרִים:

הַשָּׁלֵם

ד. כֻּתֶּם הָאָרֹךְ - מִצְטָרֵף. טִפֵּי טִפִּין - אֵין מִצְטָרְפִין. רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צָדוֹק אוֹמֵר: הָעֵד שֶׁהוּא נָתוּן תַּחַת הַכַּר וְנִמְצָא עָלָיו דָּם, אִם עָגֹל - טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא דַּם מַאֲכֶלֶת, וְאִם מָשׁוּךְ - טָמֵא מִפְּנֵי שֶׁהוּא דַּם הַקְּנוּחַ:

ה. הָאִשָּׁה שֶׁהִיא עוֹשָׂה צְרָכֶיהָ וְרָאֲתָה דָּם, אִם עוֹמֶדֶת - טְמֵאָה, וְאִם יוֹשֶׁבֶת - טְהוֹרָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - טְהוֹרָה. אִישׁ וְאִשָּׁה שֶׁעָשׂוּ צְרָכֵיהֶם בְּתוֹךְ הַסָּפָל, וְנִמְצָא דָּם עַל הַמַּיִם, רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמְרִים: תּוֹלָה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵינוֹ תּוֹלָה:

ו. דָּם הַיּוֹצֵא עִם הָרְעִי - טָהוֹר. דָּם הַמְּנַטֵּף, בֵּין לִפְנֵי הַמַּיִם בֵּין לְאַחַר הַמַּיִם - טָמֵא. הַנִּמְצָא בְּתוֹכוֹ - טָהוֹר. לְמַגָּעוֹת וּלְהֶיסֵּטוֹת - הוֹלְכִין אַחַר הָרֹב:

מַסֶּכֶת נִדָּה פֶּרֶק שְׁמִינִי

א. הֲרֵי שֶׁהָיְתָה נִשֵּׂאת וְהָיְתָה רוֹאָה דָּם בְּשִׁשָּׁה תִּשְׁמִישׁ - מְשַׁמֶּשֶׁת פַּעַם רִאשׁוֹנָה, שְׁנַיִם וּשְׁלִישִׁית, מִכָּאן וְאֵילָךְ - אֵינָהּ מְשַׁמֶּשֶׁת, אֶלָּא תִּתְגָּרֵשׁ וְתִנָּשֵׂא לְאַחֵר. נִשֵּׂאת לְאַחֵר וְהָיְתָה רוֹאָה דָּם בְּשִׁשָּׁה תִּשְׁמִישׁ - מְשַׁמֶּשֶׁת פַּעַם רִאשׁוֹנָה שְׁנַיִם וּשְׁלִישִׁית, מִכָּאן וְאֵילָךְ - לֹא תְשַׁמֵּשׁ, אֶלָּא תִּתְגָּרֵשׁ וְתִנָּשֵׂא לְאַחֵר. נִשֵּׂאת לְאַחֵר וְהָיְתָה רוֹאָה דָּם בְּשִׁשָּׁה תִּשְׁמִישׁ - מְשַׁמֶּשֶׁת פַּעַם רִאשׁוֹנָה וּשְׁנַיִם וּשְׁלִישִׁית. עַד כַּמָּה מָהֲרַת לְנַשֵּׂא? עַד שִׁלֹּשׁ. יָתֵר מִכָּאן - אֲסוּרָה עַד שֶׁתִּבְדּוֹק אֶת עַצְמָהּ. כֵּיצַד בּוֹדְקִין אוֹתָהּ? מְבִיאִין שְׂפוֹפֶרֶת וְנוֹתֵן לְתוֹכָהּ מִכְחוֹל, וּמֵבִיא מוֹךְ וְנוֹתֵן בְּרֹאשׁ הַמִּכְחוֹל, נִמְצָא עַל רֹאשׁוֹ - הֲרֵי זוֹ טְמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא דַּם הַמָּקוֹר, וְעַל הַצְּדָדִין - הֲרֵי זוֹ טְהוֹרָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא דַּם צְדָדִין. אִם יֵשׁ לָהּ וֶסֶת - הֲרֵי זוֹ תּוֹלָה לְוֶסְתָּהּ. אִם יֵשׁ לָהּ מַכָּה - הֲרֵי זוֹ תּוֹלָה בָּהּ. וְאִם הָיְתָה דַּם נִדָּתָהּ מְשֻׁנֶּה מִדַּם מַכָּתָהּ - הֲרֵי זוֹ אֵינָהּ תּוֹלָה:

תּוֹסֶפְתָּא

ב. נֶאֱמָנֶת אִשָּׁה לוֹמַר: ״יֵשׁ בִּי מַכָּה בַּמָּקוֹר׳, וְ׳אֵין בִּי מַכָּה בַּמָּקוֹר׳; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: דַּם הַיּוֹצֵא מִן הַמָּקוֹר, אַף עַל פִּי שֶׁבְּיָדוּעַ שֶׁהוּא דַּם הַמַּכָּה - טָמֵא. וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: דַּם הַמַּכָּה - טָהוֹר. הָיְתָה בּוֹדֶקֶת בְּיָמִין וְהִיא טְמֵאָה, בִּשְׂמֹאל וְהִיא טְהוֹרָה - לֹא תִבְדּוֹק אֶלָּא בִּשְׂמֹאל. בֶּחָצֵר וְהִיא טְהוֹרָה, בַּטְּרַקְלִין וְהִיא טְמֵאָה - לֹא תִבְדּוֹק אֶלָּא בֶּחָצֵר. בְּעַצְמָהּ וְהִיא טְמֵאָה, בַּחֲבֶרְתָּהּ וְהִיא טְהוֹרָה - לֹא תִבְדּוֹק אֶלָּא בַּחֲבֶרְתָּהּ; כֵּיצַד תּוֹלוֹת זוֹ בְּזוֹ? עֲבָרָה וְשֶׁאֵינָהּ עֲבָרָה - תּוֹלָה עֲבָרָה בְּשֶׁאֵינָהּ עֲבָרָה. מְנִיקָה וְשֶׁאֵינָהּ מֵנִיקָה - תּוֹלָה מֵנִיקָה בְּשֶׁאֵינָהּ מֵנִיקָה. זְקֵנָה וְשֶׁאֵינָהּ זְקֵנָה - תּוֹלָה זְקֵנָה בְּשֶׁאֵינָהּ זְקֵנָה. בְּתוּלָה וְשֶׁאֵינָהּ בְּתוּלָה - תּוֹלָה בְּתוּלָה בְּשֶׁאֵינָהּ בְּתוּלָה. הָיוּ שְׁתֵּיהֶן מְעֻבָּרוֹת, שְׁתֵּיהֶן מֵנִיקוֹת, שְׁתֵּיהֶן זְקֵנוֹת, שְׁתֵּיהֶן בְּתוּלוֹת - זוֹ הִיא שֶׁאָמְרוּ: ׳לֹא הָיוּ רְאוּיוֹת לְרְאוֹת׳ - רוֹאִין אוֹתָן כְּאִילּוּ הֵן רְאוּיוֹת לְרְאוֹת:

ג. בְּתוּלָה עֲבָרָה וּמְנִיקָה וּזְקֵנָה - אֵין תּוֹלוֹת זוֹ בְּזוֹ. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מַעֲשֶׂה בְּשִׁקְמָה שֶׁבִּכְפַר סָבָא שֶׁהֵם מַחֲזִיקִין בּוֹ טָמְאָה, בְּדָקוּהוּ וְלֹא מָצְאוּ תַּחְתָּיו כְּלוּם. פַּעַם אַחַת בָּא הָרוֹחַ וּפָרְכְתּוֹ מִשָּׁרְשָׁיו, וְנִמְצֵאת גֻּלְגֹּלֶת שֶׁל מֵת שְׁלֵמָה דְּבוּקָה בְּשָׁרָשָׁיו. אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רְאָיָה? שֶׁמָּא לֹא בְּדָקוּהוּ כָּל צָרְכּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַעֲשֶׂה בְּמֵעֶרֶת שֶׁל שִׁיחִין שֶׁהָיוּ מַחֲזִיקִין בּוֹ טָמְאָה, בְּדָקוּהוּ עַד שֶׁהִגִּיעַ לְקַרְקַע שֶׁהָיְתָה חֲלָקָה כַּצִּפּוֹרֶן, פַּעַם אַחַת נִכְנְסוּ פּוֹעֲלִין לְתוֹכָהּ מִפְּנֵי גְּשָׁמִים, וְכָשֶׁהָיוּ מְהַרְסִים בְּקַרְדֻּמוֹת, בָּדְקוּ וּמָצְאוּ שָׁם מַכֶּשֶׁת מְלֵאָה עֲצָמוֹת. אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רְאָיָה? שֶׁמָּא לֹא בְּדָקוּהוּ כָּל צָרְכּוֹ. אָמַר רַבִּי שָׁאוּל: מַעֲשֶׂה בְּסֶלַע בֵּית חוֹרִין שֶׁהָיוּ מַחֲזִיקִין בּוֹ טָמְאָה, וְאֵינָן יְכוֹלִין לְבָדְקָן מִפְּנֵי שֶׁהָיָה מְרֻבֶּה. אָמַר לָהֶם זָקֵן אֶחָד: הָבִיאוּ לִי סָדִין, הֵבִיאוּ לוֹ סָדִין וְשָׁרְאוֹ בַּמַּיִם וּפֵרְשׂוֹ עַל גַּבּוֹ, וְנִמְצָא מִן הַצָּדָדִין

הַשָּׁלֵם

נָגוּב וּבָאֲמְצַע לַח, בָּדְקוּ וּמָצְאוּ שָׁם בּוֹר גָּדוֹל שֶׁל מֵתִים:

ד. וְאֵיזֶהוּ רַק תָּפֵל? כָּל שֶׁלֹּא טָעַם כְּלוּם מִבָּעֶרֶב. יָשַׁן כָּל הַיּוֹם - אֵינוֹ עוֹשֶׂה רַק תָּפֵל. נֵעוֹר כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר - עוֹשֶׂה רַק תָּפֵל. מֵי לְעִיסַת גְּרִיסִין שֶׁל חֻלַּקַּת נָפֶשׁ, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מֵי גְּרִיסִין רוֹתֵחַ וְעוֹבֵר שֶׁיִּתֵּן לְתוֹכוֹ מֶלַח:

ה. מֵי רַגְלַיִם שֶׁהֶחְמִיצוּ. וְכַמָּה הִיא חֲמוּצָן? שְׁלֹשָׁה יָמִים. נָתַר - זוֹ נָתַר אֲלֶכְּסַנְדְּרִית. בּוֹרִית וּקְמוֹלְיָא וְאֶשְׁלָג, מִכָּל מָקוֹם מְקַשְׁקֵשׁ וְאֵין צָרִיךְ לְנַגְּבוֹ. הֶעֱבִירָן שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן, רִאשׁוֹנִים - עָלוּ לוֹ, וּשְׁנִיִּים - לֹא עָלוּ לוֹ:

ו. הֶעֱבִיר עָלָיו שִׁבְעָה סַמָּנִין וְלֹא עָבַר. וְשָׁנָה וְעָבַר - הַטְּהֳרוֹת טְהוֹרוֹת. שִׁשָּׁה סַמָּנִין וְלֹא עָבַר, סַאפּוֹן וְעָבַר - הַטְּהֳרוֹת תְּלוּיוֹת, שֶׁאִלּוּ הֶעֱבִיר עָלָיו הַשִּׁבִיעִי, שֶׁמָּא הָיָה עוֹבֵר:

ז. דַּם הַנִּדָּה וַדַּאי - מַעֲבִיר עָלָיו שִׁבְעָה סַמָּנִין וְנוֹטֵל. הַשֵּׂעָר וְהָעוֹר - אֵין מַעֲבִירִין עֲלֵיהֶן שִׁבְעָה סַמָּנִין וּמְבַטְּלִין. הַבֶּגֶד הַצָּבוּעַ - מִטַּמֵּא בְּכָתָמִים. וְרַבִּי נָתָן בֶּן יוֹסֵף אוֹמֵר: אֵינוֹ מִטַּמֵּא בְּכָתָמִים, שֶׁלֹּא תִּקְנוּ בִּגְדֵי צִבְעוֹנִין לְאִשָּׁה אֶלָּא לְהָקֵל עַל כְּתָמֶיהָן. בֶּגֶד שֶׁאָבַד כֻּתָּם - מַעֲבִיר עָלָיו שִׁבְעָה סַמָּנִין וּמְבַטְּלוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בּוֹדְקוֹ שְׁכוּנוֹת שְׁכוּנוֹת. אֲבָדָה בּוֹ שִׁכְבַת זֶרַע, אִם הָיָה חָדָשׁ - בּוֹדְקוֹ בְּמַחַט. שַׁחַק - בּוֹדְקוֹ בַּחַמָּה:

דברי הימים ב פרק לו

א וַיִּקְחוּ עַם־הָאָרֶץ אֶת־יְהוֹאָחָז בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ
וַיַּמְלִיכֻהוּ תַּחַת־אָבִיו בִּירוּשָׁלִָם: **ב** בֶּן־שָׁלוֹשׁ
וְעֶשְׂרִים שָׁנָה יוֹאָחָז בְּמָלְכוֹ וּשְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים מָלַךְ
בִּירוּשָׁלִָם: **ג** וַיְסִירֵהוּ מֶלֶךְ־מִצְרַיִם בִּירוּשָׁלִַם
וַיַּעֲנֹשׁ אֶת־הָאָרֶץ מֵאָה כִכַּר־כֶּסֶף וְכִכַּר
זָהָב: **ד** וַיַּמְלֵךְ מֶלֶךְ־מִצְרַיִם אֶת־אֶלְיָקִים אָחִיו
עַל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלִַם וַיַּסֵּב אֶת־שְׁמוֹ יְהוֹיָקִים וְאֶת־
יוֹאָחָז אָחִיו לָקַח נְכוֹ וַיְבִיאֵהוּ מִצְרָיְמָה: {פ}
ה בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה יְהוֹיָקִים בְּמָלְכוֹ וְאַחַת
עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי
יְהוָה אֱלֹהָיו: **ו** עָלָיו עָלָה נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל
וַיַּאַסְרֵהוּ בַּנְחֻשְׁתַּיִם לְהֹלִיכוֹ בָּבֶלָה: **ז** וּמִכְלֵי בֵּית
יְהוָה הֵבִיא נְבוּכַדְנֶאצַּר לְבָבֶל וַיִּתְּנֵם בְּהֵיכָלוֹ
בְּבָבֶל: **ח** וְיֶתֶר׀ דִּבְרֵי יְהוֹיָקִים וְתֹעֲבֹתָיו אֲשֶׁר־
עָשָׂה וְהַנִּמְצָא עָלָיו הִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר מַלְכֵי
יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה וַיִּמְלֹךְ יְהוֹיָכִין בְּנוֹ תַּחְתָּיו: {פ}
ט בֶּן־שְׁמוֹנֶה שָׁנִים יְהוֹיָכִין בְּמָלְכוֹ וּשְׁלֹשָׁה
חֳדָשִׁים וַעֲשֶׂרֶת יָמִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וַיַּעַשׂ הָרַע
בְּעֵינֵי יְהוָה: **י** וּלְתִשׁוּבַת הַשָּׁנָה שָׁלַח הַמֶּלֶךְ
נְבוּכַדְנֶאצַּר וַיְבִאֵהוּ בָבֶלָה עִם־כְּלֵי חֶמְדַּת בֵּית־
יְהוָה וַיַּמְלֵךְ אֶת־צִדְקִיָּהוּ אָחִיו עַל־יְהוּדָה
וִירוּשָׁלִָם: {פ}
יא בֶּן־עֶשְׂרִים וְאַחַת שָׁנָה צִדְקִיָּהוּ בְּמָלְכוֹ וְאַחַת
עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם: **יב** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי
יְהוָה אֱלֹהָיו לֹא נִכְנַע מִלִּפְנֵי יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא מִפִּי
יְהוָה: **יג** וְגַם בַּמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר מָרָד אֲשֶׁר
הִשְׁבִּיעוֹ בֵּאלֹהִים וַיֶּקֶשׁ אֶת־עָרְפּוֹ וַיְאַמֵּץ אֶת־
לְבָבוֹ מִשּׁוּב אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: **יד** גַּם כָּל־
שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהָעָם הִרְבּוּ לִמְעוֹל־ לִמְעָל־ כְּמַעַל
כָּל תּוֹעֲבוֹת הַגּוֹיִם וַיְטַמְּאוּ אֶת־בֵּית יְהוָה אֲשֶׁר
הִקְדִּישׁ בִּירוּשָׁלִָם:{ס} **טו** וַיִּשְׁלַח יְהוָה׀ אֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵיהֶם עֲלֵיהֶם בְּיַד מַלְאָכָיו הַשְׁכֵּם וְשָׁלוֹחַ כִּי־
חָמַל עַל־עַמּוֹ וְעַל־מְעוֹנוֹ: **טז** וַיִּהְיוּ מַלְעִבִים
בְּמַלְאֲכֵי הָאֱלֹהִים וּבוֹזִים דְּבָרָיו וּמְתַעְתְּעִים
בִּנְבִאָיו עַד עֲלוֹת חֲמַת־יְהוָה בְּעַמּוֹ עַד־לְאֵין
מַרְפֵּא: **יז** וַיַּעַל עֲלֵיהֶם אֶת־מֶלֶךְ
כשדיים כַּשְׂדִּים וַיַּהֲרֹג בַּחוּרֵיהֶם בַּחֶרֶב בְּבֵית
מִקְדָּשָׁם וְלֹא חָמַל עַל־בָּחוּר וּבְתוּלָה זָקֵן וְיָשֵׁשׁ
הַכֹּל נָתַן בְּיָדוֹ:{ס} **יח** וְכֹל כְּלֵי בֵּית הָאֱלֹהִים
הַגְּדֹלִים וְהַקְּטַנִּים וְאֹצְרוֹת בֵּית יְהוָה וְאֹצְרוֹת
הַמֶּלֶךְ וְשָׂרָיו הַכֹּל הֵבִיא בָבֶל: **יט** וַיִּשְׂרְפוּ אֶת־
בֵּית הָאֱלֹהִים וַיְנַתְּצוּ אֵת חוֹמַת יְרוּשָׁלִַם וְכָל־
אַרְמְנוֹתֶיהָ שָׂרְפוּ בָאֵשׁ וְכָל־כְּלֵי מַחֲמַדֶּיהָ
לְהַשְׁחִית: **כ** וַיַּגֶל הַשְּׁאֵרִית מִן־הַחֶרֶב אֶל־בָּבֶל
וַיִּהְיוּ־לוֹ וּלְבָנָיו לַעֲבָדִים עַד־מְלֹךְ מַלְכוּת
פָּרָס: **כא** לְמַלֹּאות דְּבַר־יְהוָה בְּפִי יִרְמְיָהוּ עַד־
רָצְתָה הָאָרֶץ אֶת־שַׁבְּתוֹתֶיהָ כָּל־יְמֵי הָשַׁמָּהּ
שָׁבָתָה לְמַלֹּאות שִׁבְעִים שָׁנָה: {ס} **כב** וּבִשְׁנַת
אַחַת לְכוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס לִכְלוֹת דְּבַר־יְהוָה בְּפִי
יִרְמְיָהוּ הֵעִיר יְהוָה אֶת־רוּחַ כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ־פָּרַס
וַיַּעֲבֶר־קוֹל׀ בְּכָל־מַלְכוּתּוֹ וְגַם־בְּמִכְתָּב לֵאמֹר:
{ס} **כג** כֹּה־אָמַר כּוֹרֶשׁ | מֶלֶךְ פָּרַס כָּל־מַמְלְכוֹת
הָאָרֶץ נָתַן לִי יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהוּא־פָקַד עָלַי
לִבְנוֹת־לוֹ בַּיִת בִּירוּשָׁלִַם אֲשֶׁר בִּיהוּדָה מִי־בָכֶם
מִכָּל־עַמּוֹ יְהוָה אֱלֹהָיו עִמּוֹ וְיָעַל: {ש}

יהושע פרק א

א וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן מְשָׁרֵת מֹשֶׁה לֵאמֹר: **ב** מֹשֶׁה
עַבְדִּי מֵת וְעַתָּה קוּם עֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה אַתָּה
וְכָל־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנֹכִי נֹתֵן לָהֶם
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: **ג** כָּל־מָקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כַּף־
רַגְלְכֶם בּוֹ לָכֶם נְתַתִּיו כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־
מֹשֶׁה: **ד** מֵהַמִּדְבָּר וְהַלְּבָנוֹן הַזֶּה וְעַד־הַנָּהָר
הַגָּדוֹל נְהַר־פְּרָת כֹּל אֶרֶץ הַחִתִּים וְעַד־הַיָּם
הַגָּדוֹל מְבוֹא הַשָּׁמֶשׁ יִהְיֶה גְּבוּלְכֶם: **ה** לֹא־יִתְיַצֵּב
אִישׁ לְפָנֶיךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם־מֹשֶׁה
אֶהְיֶה עִמָּךְ לֹא אַרְפְּךָ וְלֹא אֶעֶזְבֶךָּ: **ו** חֲזַק וֶאֱמָץ
כִּי אַתָּה תַּנְחִיל אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־
נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבוֹתָם לָתֵת לָהֶם: **ז** רַק חֲזַק וֶאֱמָץ
מְאֹד לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוְּךָ
מֹשֶׁה עַבְדִּי אַל־תָּסוּר מִמֶּנּוּ יָמִין וּשְׂמֹאול לְמַעַן
תַּשְׂכִּיל בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ: **ח** לֹא־יָמוּשׁ סֵפֶר
הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה לְמַעַן
תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַכָּתוּב בּוֹ כִּי־אָז תַּצְלִיחַ
אֶת־דְּרָכֶךָ וְאָז תַּשְׂכִּיל: **ט** הֲלוֹא צִוִּיתִיךָ חֲזַק
וֶאֱמָץ אַל־תַּעֲרֹץ וְאַל־תֵּחַת כִּי עִמְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ: {פ}
י וַיְצַו יְהוֹשֻׁעַ אֶת־שֹׁטְרֵי הָעָם לֵאמֹר: **יא** עִבְרוּ |
בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה וְצַוּוּ אֶת־הָעָם לֵאמֹר הָכִינוּ לָכֶם
צֵידָה כִּי בְּעוֹד | שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־
הַיַּרְדֵּן הַזֶּה לָבוֹא לָרֶשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם נֹתֵן לָכֶם לְרִשְׁתָּהּ: {פ}
יב וְלָרֻאובֵנִי וְלַגָּדִי וְלַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה אָמַר
יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: **יג** זָכוֹר אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה
אֶתְכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה לֵאמֹר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
מֵנִיחַ לָכֶם וְנָתַן לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ
הַזֹּאת: **יד** נְשֵׁיכֶם טַפְּכֶם וּמִקְנֵיכֶם יֵשְׁבוּ בָּאָרֶץ
אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם תַּעַבְרוּ
חֲמֻשִׁים לִפְנֵי אֲחֵיכֶם כָּל גִּבּוֹרֵי הַחַיִל וַעֲזַרְתֶּם
אוֹתָם: **טו** עַד אֲשֶׁר־יָנִיחַ יְהוָה | לַאֲחֵיכֶם כָּכֶם
וְיָרְשׁוּ גַם־הֵמָּה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
נֹתֵן לָהֶם וְשַׁבְתֶּם לְאֶרֶץ יְרֻשַּׁתְכֶם וִירִשְׁתֶּם אוֹתָהּ
אֲשֶׁר | נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן
מִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ: **טז** וַיַּעֲנוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר כֹּל
אֲשֶׁר־צִוִּיתָנוּ נַעֲשֶׂה וְאֶל־כָּל־אֲשֶׁר תִּשְׁלָחֵנוּ
נֵלֵךְ: **יז** כְּכֹל אֲשֶׁר־שָׁמַעְנוּ אֶל־מֹשֶׁה כֵּן נִשְׁמַע
אֵלֶיךָ רַק יִהְיֶה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ כַּאֲשֶׁר הָיָה
עִם־מֹשֶׁה: **יח** כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־יַמְרֶה אֶת־פִּיךָ
וְלֹא־יִשְׁמַע אֶת־דְּבָרֶיךָ לְכֹל אֲשֶׁר־תְּצַוֶּנּוּ יוּמָת
רַק חֲזַק וֶאֱמָץ: {פ}

יהושע פרק ב

א וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ־בִּן־נוּן מִן־הַשִּׁטִּים שְׁנַיִם־
אֲנָשִׁים מְרַגְּלִים חֶרֶשׁ לֵאמֹר לְכוּ רְאוּ אֶת־הָאָרֶץ
וְאֶת־יְרִיחוֹ וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית־אִשָּׁה זוֹנָה וּשְׁמָהּ
רָחָב וַיִּשְׁכְּבוּ־שָׁמָּה: **ב** וַיֵּאָמַר לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ לֵאמֹר
הִנֵּה אֲנָשִׁים בָּאוּ הֵנָּה הַלַּיְלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַחְפֹּר
אֶת־הָאָרֶץ: **ג** וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶל־רָחָב לֵאמֹר
הוֹצִיאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלַיִךְ אֲשֶׁר־בָּאוּ לְבֵיתֵךְ
כִּי לַחְפֹּר אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בָּאוּ: **ד** וַתִּקַּח הָאִשָּׁה
אֶת־שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַתִּצְפְּנָן וַתֹּאמֶר | כֵּן בָּאוּ אֵלַי
הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאַיִן הֵמָּה: **ה** וַיְהִי הַשַּׁעַר
לִסְגּוֹר בַּחֹשֶׁךְ וְהָאֲנָשִׁים יָצָאוּ לֹא יָדַעְתִּי אָנָה
הָלְכוּ הָאֲנָשִׁים רִדְפוּ מַהֵר אַחֲרֵיהֶם כִּי

תַּשִׂיגוּם: **ו** וְהִיא הֶעֱלָתַם הַגַּגָה וַתִּטְמְנֵם בְּפִשְׁתֵּי
הָעֵץ הֶעֲרֻכוֹת לָהּ עַל־הַגָּג: **ז** וְהָאֲנָשִׁים רָדְפוּ
אַחֲרֵיהֶם דֶּרֶךְ הַיַּרְדֵּן עַל הַמַּעְבְּרוֹת וְהַשַּׁעַר סָגֻרוּ
אַחֲרֵי כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ הָרֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם: **ח** וְהֵמָּה
טֶרֶם יִשְׁכָּבוּן וְהִיא עָלְתָה עֲלֵיהֶם עַל־
הַגָּג: **ט** וַתֹּאמֶר אֶל־הָאֲנָשִׁים יָדַעְתִּי כִּי־נָתַן יְהוָה
לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ וְכִי־נָפְלָה אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ וְכִי
נָמֹגוּ כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם: **י** כִּי שָׁמַעְנוּ אֶת
אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת־מֵי יַם־סוּף מִפְּנֵיכֶם
בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וַאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לִשְׁנֵי מַלְכֵי
הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן וּלְעוֹג אֲשֶׁר
הֶחֱרַמְתֶּם אוֹתָם: **יא** וַנִּשְׁמַע וַיִּמַּס לְבָבֵנוּ וְלֹא־
קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
הוּא אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ
מִתָּחַת: **יב** וְעַתָּה הִשָּׁבְעוּ־נָא לִי בַּיהוָה כִּי־
עָשִׂיתִי עִמָּכֶם חָסֶד וַעֲשִׂיתֶם גַּם־אַתֶּם עִם־בֵּית
אָבִי חֶסֶד וּנְתַתֶּם לִי אוֹת אֱמֶת: **יג** וְהַחֲיִתֶּם אֶת־
אָבִי וְאֶת־אִמִּי וְאֶת־אַחַי וְאֶת־אחות (אַחְיוֹתַי)
וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת־נַפְשֹׁתֵינוּ
מָמָוֶת: **יד** וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים נַפְשֵׁנוּ תַחְתֵּיכֶם
לָמוּת אָם לֹא תַגִּידוּ אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיָה בְּתֵת־
יְהוָה לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וְעָשִׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד
וֶאֱמֶת: **טו** וַתּוֹרִדֵם בַּחֶבֶל בְּעַד הַחַלּוֹן כִּי בֵיתָהּ
בְּקִיר הַחוֹמָה וּבַחוֹמָה הִיא יוֹשֶׁבֶת: **טז** וַתֹּאמֶר
לָהֶם הָהָרָה לֵכוּ פֶּן־יִפְגְּעוּ בָכֶם הָרֹדְפִים וְנַחְבֵּתֶם
שָׁמָּה שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד שׁוֹב הָרֹדְפִים וְאַחַר תֵּלְכוּ
לְדַרְכְּכֶם: **יז** וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים נְקִיִּם אֲנַחְנוּ
מִשְּׁבֻעָתֵךְ הַזֶּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ: **יח** הִנֵּה אֲנַחְנוּ
בָּאִים בָּאָרֶץ אֶת־תִּקְוַת חוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׁרִי
בַּחַלּוֹן אֲשֶׁר הוֹרַדְתֵּנוּ בּוֹ וְאֶת־אָבִיךְ וְאֶת־אִמֵּךְ
וְאֶת־אַחַיִךְ וְאֶת כָּל־בֵּית אָבִיךְ תַּאַסְפִי אֵלַיִךְ
הַבָּיְתָה: **יט** וְהָיָה כֹּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִדַּלְתֵי בֵיתֵךְ |
הַחוּצָה דָּמוֹ בְרֹאשׁוֹ וַאֲנַחְנוּ נְקִיִּם וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה
אִתָּךְ בַּבַּיִת דָּמוֹ בְרֹאשֵׁנוּ אִם־יָד תִּהְיֶה־
בּוֹ: **כ** וְאִם־תַּגִּידִי אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיִינוּ נְקִיִּם
מִשְּׁבֻעָתֵךְ אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ: **כא** וַתֹּאמֶר
כִּדְבְרֵיכֶם כֵּן־הוּא וַתְּשַׁלְּחֵם וַיֵּלֵכוּ וַתִּקְשֹׁר אֶת־
תִּקְוַת הַשָּׁנִי בַּחַלּוֹן: **כב** וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ הָהָרָה וַיֵּשְׁבוּ
שָׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד־שָׁבוּ הָרֹדְפִים וַיְבַקְשׁוּ
הָרֹדְפִים בְּכָל־הַדֶּרֶךְ וְלֹא מָצָאוּ: **כג** וַיָּשֻׁבוּ שְׁנֵי
הָאֲנָשִׁים וַיֵּרְדוּ מֵהָהָר וַיַּעַבְרוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ
בִּן־נוּן וַיְסַפְּרוּ־לוֹ אֵת כָּל־הַמְּצָאוֹת
אוֹתָם: **כד** וַיֹּאמְרוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ כִּי־נָתַן יְהוָה בְּיָדֵנוּ
אֶת־כָּל־הָאָרֶץ וְגַם־נָמֹגוּ כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפָּנֵינוּ:
{ס}

יהושע פרק ג

א וַיַּשְׁכֵּם יְהוֹשֻׁעַ בַּבֹּקֶר וַיִּסְעוּ מֵהַשִּׁטִּים וַיָּבֹאוּ
עַד־הַיַּרְדֵּן הוּא וְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּלִנוּ שָׁם טֶרֶם
יַעֲבְרוּ: **ב** וַיְהִי מִקְצֵה שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַיַּעַבְרוּ
הַשֹּׁטְרִים בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה: **ג** וַיְצַוּוּ אֶת־הָעָם לֵאמֹר
כִּרְאֹתְכֶם אֵת אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם נֹשְׂאִים אֹתוֹ וְאַתֶּם תִּסְעוּ
מִמְּקוֹמְכֶם וַהֲלַכְתֶּם אַחֲרָיו: **ד** אַךְ | רָחוֹק יִהְיֶה
בֵּינֵיכֶם וּבֵנָיו כְּאַלְפַּיִם אַמָּה בַּמִּדָּה אַל־תִּקְרְבוּ
אֵלָיו לְמַעַן אֲשֶׁר־תֵּדְעוּ אֶת־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ־
בָּהּ כִּי לֹא עֲבַרְתֶּם בַּדֶּרֶךְ מִתְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם: {פ}
ה וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם הִתְקַדָּשׁוּ כִּי מָחָר
יַעֲשֶׂה יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם נִפְלָאוֹת: **ו** וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ
אֶל־הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר שְׂאוּ אֶת־אֲרוֹן הַבְּרִית וְעִבְרוּ

לִפְנֵי הָעָם וַיִּשְׂאוּ אֶת־אֲרוֹן הַבְּרִית וַיֵּלְכוּ לִפְנֵי
הָעָם: {ס} **ז** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ הַיּוֹם הַזֶּה
אָחֵל גַּדֶּלְךָ בְּעֵינֵי כָּל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵדְעוּן כִּי
כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם־מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ: **ח** וְאַתָּה
תְּצַוֶּה אֶת־הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי אֲרוֹן־הַבְּרִית לֵאמֹר
כְּבֹאֲכֶם עַד־קְצֵה מֵי הַיַּרְדֵּן בַּיַּרְדֵּן תַּעֲמֹדוּ: {פ}
ט וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גְּשׁוּ הֵנָּה וְשִׁמְעוּ
אֶת־דִּבְרֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: **י** וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ בְּזֹאת
תֵּדְעוּן כִּי אֵל חַי בְּקִרְבְּכֶם וְהוֹרֵשׁ יוֹרִישׁ מִפְּנֵיכֶם
אֶת־הַכְּנַעֲנִי וְאֶת־הַחִתִּי וְאֶת־הַחִוִּי וְאֶת־הַפְּרִזִּי
וְאֶת־הַגִּרְגָּשִׁי וְהָאֱמֹרִי וְהַיְבוּסִי: **יא** הִנֵּה אֲרוֹן
הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל־הָאָרֶץ עֹבֵר לִפְנֵיכֶם
בַּיַּרְדֵּן: **יב** וְעַתָּה קְחוּ לָכֶם שְׁנֵי עָשָׂר אִישׁ
מִשִּׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ־אֶחָד אִישׁ־אֶחָד
לַשָּׁבֶט: **יג** וְהָיָה כְּנוֹחַ כַּפּוֹת רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי
אֲרוֹן יְהוָה אֲדוֹן כָּל־הָאָרֶץ בְּמֵי הַיַּרְדֵּן מֵי הַיַּרְדֵּן
יִכָּרֵתוּן הַמַּיִם הַיֹּרְדִים מִלְמָעְלָה וְיַעַמְדוּ נֵד
אֶחָד: **יד** וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָעָם מֵאָהֳלֵיהֶם לַעֲבֹר אֶת־
הַיַּרְדֵּן וְהַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי הָאָרוֹן הַבְּרִית לִפְנֵי
הָעָם: **טו** וּכְבֹּוא נֹשְׂאֵי הָאָרוֹן עַד־הַיַּרְדֵּן וְרַגְלֵי
הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי הָאָרוֹן נִטְבְּלוּ בִּקְצֵה הַמָּיִם וְהַיַּרְדֵּן
מָלֵא עַל־כָּל־גְּדוֹתָיו כֹּל יְמֵי קָצִיר: **טז** וַיַּעַמְדוּ
הַמַּיִם הַיֹּרְדִים מִלְמַעְלָה קָמוּ נֵד־אֶחָד הַרְחֵק
מְאֹד באדם (מֵאָדָם) הָעִיר אֲשֶׁר מִצַּד צָרְתָן
וְהַיֹּרְדִים עַל יָם הָעֲרָבָה יָם־הַמֶּלַח תַּמּוּ נִכְרָתוּ
וְהָעָם עָבְרוּ נֶגֶד יְרִיחוֹ: **יז** וַיַּעַמְדוּ הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי
הָאָרוֹן בְּרִית־יְהוָה בֶּחָרָבָה בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן הָכֵן וְכָל־
יִשְׂרָאֵל עֹבְרִים בֶּחָרָבָה עַד אֲשֶׁר־תַּמּוּ כָּל־הַגּוֹי
לַעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן:

יהושע פרק ד

א וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־תַּמּוּ כָל־הַגּוֹי לַעֲבוֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן
{פ}
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: **ב** קְחוּ לָכֶם מִן־
הָעָם שְׁנֵים עָשָׂר אֲנָשִׁים אִישׁ־אֶחָד אִישׁ־אֶחָד
מִשָּׁבֶט: **ג** וְצַוּוּ אוֹתָם לֵאמֹר שְׂאוּ־לָכֶם מִזֶּה
מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן מִמַּצַּב רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים הָכִין שְׁתֵּים־
עֶשְׂרֵה אֲבָנִים וְהַעֲבַרְתֶּם אוֹתָם עִמָּכֶם וְהִנַּחְתֶּם
אוֹתָם בַּמָּלוֹן אֲשֶׁר־תָּלִינוּ בּוֹ הַלָּיְלָה:
{ס} **ד** וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ אֶל־שְׁנֵים עָשָׂר אִישׁ אֲשֶׁר
הֵכִין מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ־אֶחָד אִישׁ־אֶחָד
מִשָּׁבֶט: **ה** וַיֹּאמֶר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ עִבְרוּ לִפְנֵי אֲרוֹן
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶל־תּוֹךְ הַיַּרְדֵּן וְהָרִימוּ לָכֶם אִישׁ
אֶבֶן אַחַת עַל־שִׁכְמוֹ לְמִסְפַּר שִׁבְטֵי בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל: **ו** לְמַעַן תִּהְיֶה זֹאת אוֹת בְּקִרְבְּכֶם כִּי־
יִשְׁאָלוּן בְּנֵיכֶם מָחָר לֵאמֹר מָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה
לָכֶם: **ז** וַאֲמַרְתֶּם לָהֶם אֲשֶׁר נִכְרְתוּ מֵימֵי הַיַּרְדֵּן
מִפְּנֵי אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה בְּעָבְרוֹ בַּיַּרְדֵּן נִכְרְתוּ מֵי
הַיַּרְדֵּן וְהָיוּ הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה לְזִכָּרוֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
עַד־עוֹלָם: **ח** וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוֹשֻׁעַ וַיִּשְׂאוּ שְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה אֲבָנִים מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לְמִסְפַּר שִׁבְטֵי בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל וַיַּעַבְרוּם עִמָּם אֶל־הַמָּלוֹן וַיַּנִּחוּם
שָׁם: **ט** וּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים הֵקִים יְהוֹשֻׁעַ בְּתוֹךְ
הַיַּרְדֵּן תַּחַת מַצַּב רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי אֲרוֹן
הַבְּרִית וַיִּהְיוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: **י** וְהַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי
הָאָרוֹן עֹמְדִים בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן עַד תֹּם כָּל־הַדָּבָר
אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ לְדַבֵּר אֶל־הָעָם כְּכֹל
אֲשֶׁר־צִוָּה מֹשֶׁה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיְמַהֲרוּ הָעָם

וַיַּעַבְרוּ: **יא** וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־תַּם כָּל־הָעָם לַעֲבוֹר
וַיַּעֲבָר אֲרוֹן־יְהוָה וְהַכֹּהֲנִים לִפְנֵי הָעָם: **יב** וַיַּעַבְרוּ
בְּנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה חֲמֻשִׁים
לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵיהֶם
מֹשֶׁה: **יג** כְּאַרְבָּעִים אֶלֶף חֲלוּצֵי הַצָּבָא עָבְרוּ
לִפְנֵי יְהוָה לַמִּלְחָמָה אֶל עַרְבוֹת יְרִיחוֹ:
{ס} **יד** בַּיּוֹם הַהוּא גִּדַּל יְהוָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בְּעֵינֵי
כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ אֹתוֹ כַּאֲשֶׁר יָרְאוּ אֶת־מֹשֶׁה
כָּל־יְמֵי חַיָּיו: {פ}
טו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: **טז** צַוֵּה אֶת־
הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי אֲרוֹן הָעֵדוּת וְיַעֲלוּ מִן־
הַיַּרְדֵּן: **יז** וַיְצַו יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר עֲלוּ
מִן־הַיַּרְדֵּן: **יח** וַיְהִי בעלות (כַּעֲלוֹת) הַכֹּהֲנִים
נֹשְׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן נִתְּקוּ כַּפּוֹת
רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים אֶל הֶחָרָבָה וַיָּשֻׁבוּ מֵי־הַיַּרְדֵּן
לִמְקוֹמָם וַיֵּלְכוּ כִתְמוֹל־שִׁלְשׁוֹם עַל־כָּל־
גְּדוֹתָיו: **יט** וְהָעָם עָלוּ מִן־הַיַּרְדֵּן בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ
הָרִאשׁוֹן וַיַּחֲנוּ בַּגִּלְגָּל בִּקְצֵה מִזְרַח יְרִיחוֹ: **כ** וְאֶת
שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לָקְחוּ מִן־
הַיַּרְדֵּן הֵקִים יְהוֹשֻׁעַ בַּגִּלְגָּל: **כא** וַיֹּאמֶר אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲשֶׁר יִשְׁאָלוּן בְּנֵיכֶם מָחָר אֶת־
אֲבוֹתָם לֵאמֹר מָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה: **כב** וְהוֹדַעְתֶּם
אֶת־בְּנֵיכֶם לֵאמֹר בַּיַּבָּשָׁה עָבַר יִשְׂרָאֵל אֶת־
הַיַּרְדֵּן הַזֶּה: **כג** אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶת־
מֵי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵיכֶם עַד־עָבְרְכֶם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם לְיַם־סוּף אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ מִפָּנֵינוּ עַד־
עָבְרֵנוּ: **כד** לְמַעַן דַּעַת כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ אֶת־יַד
יְהוָה כִּי חֲזָקָה הִיא לְמַעַן יְרָאתֶם אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם כָּל־הַיָּמִים: {פ}

יהושע פרק ה

א וַיְהִי כִשְׁמֹעַ כָּל־מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר
הַיַּרְדֵּן יָמָּה וְכָל־מַלְכֵי הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר עַל־הַיָּם אֵת
אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת־מֵי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל עַד־עברנו (עָבְרָם) וַיִּמַּס לְבָבָם וְלֹא־הָיָה
בָם עוֹד רוּחַ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: {פ}
ב בָּעֵת הַהִיא אָמַר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ עֲשֵׂה לְךָ
חַרְבוֹת צֻרִים וְשׁוּב מֹל אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
שֵׁנִית: **ג** וַיַּעַשׂ־לוֹ יְהוֹשֻׁעַ חַרְבוֹת צֻרִים וַיָּמָל אֶת־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־גִּבְעַת הָעֲרָלוֹת: **ד** וְזֶה הַדָּבָר
אֲשֶׁר־מָל יְהוֹשֻׁעַ כָּל־הָעָם הַיֹּצֵא מִמִּצְרַיִם
הַזְּכָרִים כֹּל | אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה מֵתוּ בַמִּדְבָּר
בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתָם מִמִּצְרָיִם: **ה** כִּי־מֻלִים הָיוּ כָּל־
הָעָם הַיֹּצְאִים וְכָל־הָעָם הַיִּלְדִּים בַּמִּדְבָּר בַּדֶּרֶךְ
בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם לֹא־מָלוּ: **ו** כִּי | אַרְבָּעִים שָׁנָה
הָלְכוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר עַד־תֹּם כָּל־הַגּוֹי אַנְשֵׁי
הַמִּלְחָמָה הַיֹּצְאִים מִמִּצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ
בְּקוֹל יְהוָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לָהֶם לְבִלְתִּי
הַרְאוֹתָם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבוֹתָם
לָתֶת לָנוּ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ: **ז** וְאֶת־בְּנֵיהֶם
הֵקִים תַּחְתָּם אֹתָם מָל יְהוֹשֻׁעַ כִּי־עֲרֵלִים הָיוּ כִּי
לֹא־מָלוּ אוֹתָם בַּדָּרֶךְ: **ח** וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־תַּמּוּ כָל־
הַגּוֹי לְהִמּוֹל וַיֵּשְׁבוּ תַחְתָּם בַּמַּחֲנֶה עַד חֱיוֹתָם:
{פ}
ט וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ הַיּוֹם גַּלּוֹתִי אֶת־חֶרְפַּת
מִצְרַיִם מֵעֲלֵיכֶם וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא גִּלְגָּל
עַד הַיּוֹם הַזֶּה: **י** וַיִּחֲנוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּגִּלְגָּל וַיַּעֲשׂוּ
אֶת־הַפֶּסַח בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב
בְּעַרְבוֹת יְרִיחוֹ: **יא** וַיֹּאכְלוּ מֵעֲבוּר הָאָרֶץ

מִמֶּחֳרַת הַפֶּסַח מַצּוֹת וְקָלוּי בְּעֶצֶם הַיּוֹם
הַזֶּה: **יב** וַיִּשְׁבֹּת הַמָּן מִמָּחֳרָת בְּאָכְלָם מֵעֲבוּר
הָאָרֶץ וְלֹא־הָיָה עוֹד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מָן וַיֹּאכְלוּ
מִתְּבוּאַת אֶרֶץ כְּנַעַן בַּשָּׁנָה הַהִיא: {ס} **יג** וַיְהִי
בִּהְיוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה־
אִישׁ עֹמֵד לְנֶגְדּוֹ וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ
אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלָנוּ אַתָּה אִם־
לְצָרֵינוּ: **יד** וַיֹּאמֶר | לֹא כִּי אֲנִי שַׂר־צְבָא־יְהוָה
עַתָּה בָאתִי וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ אֶל־פָּנָיו אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ
וַיֹּאמֶר לוֹ מָה אֲדֹנִי מְדַבֵּר אֶל־עַבְדּוֹ: **טו** וַיֹּאמֶר
שַׂר־צְבָא יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ שַׁל־נַעַלְךָ מֵעַל רַגְלֶךָ
כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עֹמֵד עָלָיו קֹדֶשׁ הוּא וַיַּעַשׂ
יְהוֹשֻׁעַ כֵּן:

יהושע פרק ו

א וִירִיחוֹ סֹגֶרֶת וּמְסֻגֶּרֶת מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵין
יוֹצֵא וְאֵין בָּא: {ס} **ב** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ
רְאֵה נָתַתִּי בְיָדְךָ אֶת־יְרִיחוֹ וְאֶת־מַלְכָּהּ גִּבּוֹרֵי
הֶחָיִל: **ג** וְסַבֹּתֶם אֶת־הָעִיר כָּל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה
הַקֵּיף אֶת־הָעִיר פַּעַם אֶחָת כֹּה תַּעֲשֶׂה שֵׁשֶׁת
יָמִים: **ד** וְשִׁבְעָה כֹהֲנִים יִשְׂאוּ שִׁבְעָה שׁוֹפְרוֹת
הַיֹּבְלִים לִפְנֵי הָאָרוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תָּסֹבּוּ אֶת־
הָעִיר שֶׁבַע פְּעָמִים וְהַכֹּהֲנִים יִתְקְעוּ
בַּשּׁוֹפָרוֹת: **ה** וְהָיָה בִּמְשֹׁךְ | בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל
בשמעכם (כְּשָׁמְעֲכֶם) אֶת־קוֹל הַשּׁוֹפָר יָרִיעוּ
כָל־הָעָם תְּרוּעָה גְדוֹלָה וְנָפְלָה חוֹמַת הָעִיר
תַּחְתֶּיהָ וְעָלוּ הָעָם אִישׁ נֶגְדּוֹ: **ו** וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ בִּן־
נוּן אֶל־הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שְׂאוּ אֶת־אֲרוֹן
הַבְּרִית וְשִׁבְעָה כֹהֲנִים יִשְׂאוּ שִׁבְעָה שׁוֹפְרוֹת
יוֹבְלִים לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה: **ז** ויאמרו (וַיֹּאמֶר) אֶל־
הָעָם עִבְרוּ וְסֹבּוּ אֶת־הָעִיר וְהֶחָלוּץ יַעֲבֹר לִפְנֵי
אֲרוֹן יְהוָה: **ח** וַיְהִי כֶּאֱמֹר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם
וְשִׁבְעָה הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאִים שִׁבְעָה שׁוֹפְרוֹת
הַיֹּבְלִים לִפְנֵי יְהוָה עָבְרוּ וְתָקְעוּ בַּשּׁוֹפָרוֹת וַאֲרוֹן
בְּרִית יְהוָה הֹלֵךְ אַחֲרֵיהֶם: **ט** וְהֶחָלוּץ הֹלֵךְ לִפְנֵי
הַכֹּהֲנִים תקעו (תּוֹקְעֵי) הַשּׁוֹפָרוֹת וְהַמְאַסֵּף הֹלֵךְ
אַחֲרֵי הָאָרוֹן הָלוֹךְ וְתָקוֹעַ בַּשּׁוֹפָרוֹת: **י** וְאֶת־
הָעָם צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר לֹא תָרִיעוּ וְלֹא־תַשְׁמִיעוּ
אֶת־קוֹלְכֶם וְלֹא־יֵצֵא מִפִּיכֶם דָּבָר עַד יוֹם אָמְרִי
אֲלֵיכֶם הָרִיעוּ וַהֲרִיעֹתֶם: **יא** וַיַּסֵּב אֲרוֹן־יְהוָה
אֶת־הָעִיר הַקֵּף פַּעַם אֶחָת וַיָּבֹאוּ הַמַּחֲנֶה וַיָּלִינוּ
בַּמַּחֲנֶה: {פ}

יב וַיַּשְׁכֵּם יְהוֹשֻׁעַ בַּבֹּקֶר וַיִּשְׂאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־אֲרוֹן
יְהוָה: **יג** וְשִׁבְעָה הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאִים שִׁבְעָה
שׁוֹפְרוֹת הַיֹּבְלִים לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה הֹלְכִים הָלוֹךְ
וְתָקְעוּ בַּשּׁוֹפָרוֹת וְהֶחָלוּץ הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם וְהַמְאַסֵּף
הֹלֵךְ אַחֲרֵי אֲרוֹן יְהוָה הולך (הָלוֹךְ) וְתָקוֹעַ
בַּשּׁוֹפָרוֹת: **יד** וַיָּסֹבּוּ אֶת־הָעִיר בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי פַּעַם
אַחַת וַיָּשֻׁבוּ הַמַּחֲנֶה כֹּה עָשׂוּ שֵׁשֶׁת
יָמִים: **טו** וַיְהִי | בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיַּשְׁכִּמוּ כַּעֲלוֹת
הַשַּׁחַר וַיָּסֹבּוּ אֶת־הָעִיר כַּמִּשְׁפָּט הַזֶּה שֶׁבַע
פְּעָמִים רַק בַּיּוֹם הַהוּא סָבְבוּ אֶת־הָעִיר שֶׁבַע
פְּעָמִים: **טז** וַיְהִי בַּפַּעַם הַשְּׁבִיעִית תָּקְעוּ הַכֹּהֲנִים
בַּשּׁוֹפָרוֹת וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם הָרִיעוּ כִּי־נָתַן
יְהוָה לָכֶם אֶת־הָעִיר: **יז** וְהָיְתָה הָעִיר חֵרֶם הִיא
וְכָל־אֲשֶׁר־בָּהּ לַיהוָה רַק רָחָב הַזּוֹנָה תִּחְיֶה הִיא
וְכָל־אֲשֶׁר אִתָּהּ בַּבַּיִת כִּי הֶחְבֵּאתָה אֶת־
הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר שָׁלָחְנוּ: **יח** וְרַק־אַתֶּם שִׁמְרוּ מִן־
הַחֵרֶם פֶּן־תַּחֲרִימוּ וּלְקַחְתֶּם מִן־הַחֵרֶם וְשַׂמְתֶּם
אֶת־מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל לְחֵרֶם וַעֲכַרְתֶּם

אוֹתוֹ: **יט** וְכָל | כֶּסֶף וְזָהָב וּכְלֵי נְחֹשֶׁת וּבַרְזֶל
קֹדֶשׁ הוּא לַיהוָה אוֹצַר יְהוָה יָבוֹא: **כ** וַיָּרַע הָעָם
וַיִּתְקְעוּ בַּשֹּׁפָרוֹת וַיְהִי כִשְׁמֹעַ הָעָם אֶת־קוֹל
הַשּׁוֹפָר וַיָּרִיעוּ הָעָם תְּרוּעָה גְּדוֹלָה וַתִּפֹּל הַחוֹמָה
תַּחְתֶּיהָ וַיַּעַל הָעָם הָעִירָה אִישׁ נֶגְדּוֹ וַיִּלְכְּדוּ אֶת־
הָעִיר: **כא** וַיַּחֲרִימוּ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר בָּעִיר מֵאִישׁ
וְעַד־אִשָּׁה מִנַּעַר וְעַד־זָקֵן וְעַד שׁוֹר וָשֶׂה וַחֲמוֹר
לְפִי־חָרֶב: **כב** וְלִשְׁנַיִם הָאֲנָשִׁים הַמְרַגְּלִים אֶת־
הָאָרֶץ אָמַר יְהוֹשֻׁעַ בֹּאוּ בֵּית־הָאִשָּׁה הַזּוֹנָה
וְהוֹצִיאוּ מִשָּׁם אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לָהּ
כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתֶּם לָהּ: **כג** וַיָּבֹאוּ הַנְּעָרִים
הַמְרַגְּלִים וַיּוֹצִיאוּ אֶת־רָחָב וְאֶת־אָבִיהָ וְאֶת־אִמָּהּ
וְאֶת־אַחֶיהָ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לָהּ וְאֵת כָּל־
מִשְׁפְּחוֹתֶיהָ הוֹצִיאוּ וַיַּנִּיחוּם מִחוּץ לְמַחֲנֵה
יִשְׂרָאֵל: **כד** וְהָעִיר שָׂרְפוּ בָאֵשׁ וְכָל־אֲשֶׁר־בָּהּ
רַק | הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב וּכְלֵי הַנְּחֹשֶׁת וְהַבַּרְזֶל נָתְנוּ
אוֹצַר בֵּית־יְהוָה: **כה** וְאֶת־רָחָב הַזּוֹנָה וְאֶת־בֵּית
אָבִיהָ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לָהּ הֶחֱיָה יְהוֹשֻׁעַ וַתֵּשֶׁב
בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי הֶחְבִּיאָה אֶת־
הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר־שָׁלַח יְהוֹשֻׁעַ לְרַגֵּל אֶת־יְרִיחוֹ:
{פ}

כו וַיַּשְׁבַּע יְהוֹשֻׁעַ בָּעֵת הַהִיא לֵאמֹר אָרוּר הָאִישׁ
לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר יָקוּם וּבָנָה אֶת־הָעִיר הַזֹּאת אֶת־
יְרִיחוֹ בִּבְכֹרוֹ יְיַסְּדֶנָּה וּבִצְעִירוֹ יַצִּיב דְּלָתֶיהָ:
{ס} **כז** וַיְהִי יְהוָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיְהִי שָׁמְעוֹ בְּכָל־
הָאָרֶץ:

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת לך לך

יום **ראשון** 3	ב	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קל"א **ירושלמי:** סוכה י' **תוספתא:** נדה ב **נ"ך:** דברי הימים ב לו **משניות:** מגילה ב **זהר:** חלק א עמ' שט-שי	**עלות השחר** (72 דק) ... 4:43 **נץ החמה** ..... 5:58 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 7:54 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:40 **חצות היום** ..... 11:22 **שקיעה** ..... 4:44 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:57
יום **שני** 4	ג	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קל"ב **ירושלמי:** סוכה י"א **תוספתא:** נדה ג **נ"ך:** יהושע א **משניות:** מגילה ג **זהר:** חלק א עמ' שיא-שיב	**תחילת מחזור ב' של נ"ך - פרק ליום** **עלות השחר** (72 דק) ... 4:44 **נץ החמה** ..... 5:58 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 7:54 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:40 **חצות היום** ..... 11:22 **שקיעה** ..... 4:43 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:56
יום **שלישי** 5	ד	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קל"ג **ירושלמי:** סוכה י"ב **תוספתא:** נדה ד **נ"ך:** יהושע ב **משניות:** מגילה ד **זהר:** חלק א עמ' שיג-שיד	**עלות השחר** (72 דק) ... 4:45 **נץ החמה** ..... 5:59 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 7:54 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:40 **חצות היום** ..... 11:22 **שקיעה** ..... 4:42 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:55
יום **רביעי** 6	ה	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קל"ד **ירושלמי:** סוכה י"ג **תוספתא:** נדה ה **נ"ך:** יהושע ג **משניות:** מועד קטן א **זהר:** חלק א עמ' שטו-שטז	**עלות השחר** (72 דק) ... 4:46 **נץ החמה** ..... 6:00 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 7:55 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:41 **חצות היום** ..... 11:22 **שקיעה** ..... 4:42 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:55
יום **חמישי** 7	ו	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קל"ה **ירושלמי:** סוכה י"ד **תוספתא:** נדה ו **נ"ך:** יהושע ד **משניות:** מועד קטן ב **זהר:** חלק א עמ' שיז-שיח	**בלילה ותן טל ומטר** **עלות השחר** (72 דק) ... 4:47 **נץ החמה** ..... 6:01 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 7:55 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:41 **חצות היום** ..... 11:22 **שקיעה** ..... 4:41 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:54
יום **שישי** 8	ז	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קל"ו **ירושלמי:** סוכה ט"ו **תוספתא:** נדה ז **נ"ך:** יהושע ה **משניות:** מועד קטן ג **זהר:** חלק א עמ' שיט-שכ	**עלות השחר** (72 דק) ... 4:47 **נץ החמה** ..... 6:02 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 7:56 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:42 **חצות היום** ..... 11:22 **שקיעה** ..... 4:40 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:53 **הדלקת נרות** (40 דק): **4:00** (20 דק): **4:20**
שב"ק 9	ח	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא קל"ז **ירושלמי:** סוכה ט"ז **תוספתא:** נדה ח **נ"ך:** יהושע ו **משניות:** חגיגה א **זהר:** חלק א עמ' שכא-שכב	**שבת קודש פרשת לך לך** **עלות השחר** (72 דק) ... 4:48 **נץ החמה** ..... 6:03 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 7:56 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:42 **חצות היום** ..... 11:22 **שקיעה** ..... 4:39 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:52 **מוצש"ק לשיטת ר"ת: 5:52**

לֶךְ לְךָ - לֶךְ אֶל הַנְּקֻדָּה שֶׁלְּךָ, שֶׁבְּתוֹכְךָ, תַּפְסִיק לְשַׁבֵּר וּלְיַאֵשׁ אֶת עַצְמְךָ שֶׁאֵינְךָ שָׁוֶה לְכֻלּוּם, לֶךְ וּתְעוֹרֵר אֶת הַנְּקֻדָּה הַטּוֹבָה שֶׁבְּךָ, וְתָבִין שֶׁיֵּשׁ לְךָ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה שֶׁיֵּשׁ לָהּ תַּכְלִית בַּחַיִּים ! (משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)